

**T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**EBEVEYN ÇATIŞMASI VE DEPRESYON BELİRTİ DÜZEYİ
ARASINDAKİ İLİŞKİDE ŞEMALARI BESLEYEN VE SOSYAL
DESTEK ALGISINI ZAYIFLATAN BİR MEKANİZMA OLARAK
AİLE BİRLİĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
GİZEM KAVALCI**

**TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ ESRA GÜVEN**

ANKARA – 2019

**T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**EBEVEYN ÇATIŞMASI VE DEPRESYON BELİRTİ DÜZEYİ
ARASINDAKİ İLİŞKİDE ŞEMALARI BESLEYEN VE SOSYAL
DESTEK ALGISINI ZAYIFLATAN BİR MEKANİZMA OLARAK
AİLE BİRLİĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
GİZEM KAVALCI**

**TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ ESRA GÜVEN**

ANKARA – 2019

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 18 / 07 / 2019

Öğrencinin Adı, Soyadı: Gizem KAVALCI

Öğrencinin Numarası: 21810017

Anabilim Dalı: Psikoloji Anabilim Dalı

Programı: Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi Esra Güven

Tez Başlığı: Ebeveyn Çatışması ve Depresyon Arasındaki İlişkide Şemaları Besleyen ve Sosyal Destek Algısını Zayıflatan Bir Mekanizma Olarak Aile Birliği

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 100 sayfalık kısmına ilişkin, 18 / 07 / 2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %11'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası: Gizem Kavalcı

Onay

18 / 07 / 2019

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad,
Dr. Öğr. Üyesi Esra Güven

Gizem KAVALCI tarafından hazırlanan “Ebeveyn Çatışması ve Depresyon Arasındaki İlişkide Şemaları Besleyen ve Sosyal Destek Algısını Zayıflatan Bir Mekanizma Olarak Aile Birliği” adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Kabul (sınav) Tarihi: 02/08/2019

(Jüri Üyesinin Unvanı, Adı-Soyadı ve Kurumu):

İmzası

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Esra GÜVEN

Başkent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Emel ERDOĞAN BAKAR

Ufuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Okan Cem ÇIRAKOĞLU

Başkent Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../...../20....

Prof. Dr. İpek KALEMCI
TÜZÜN

Enstitü Müdürü

Sonu emekle, umutla, sabırla ve inatla yazılan bütün masallara...

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitiminin yol ayrımında akademik hayatıma dahil olan, amaçlarıma ve hayallerime ulaşma konusunda umudumu kaybetmek üzereyken varlığıyla, bilgi birikimi, anlayışı, sevecenliğiyle devam ettiğim sürece güneş olan saygıdeğer süpervizörüm ve danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Esra Güven'e çok teşekkür ederim. Karşılaştığım zorluklara, kolaylıklarla dolu geri bildirimler sağlayan, desteğini ve varlığını hiç esirgemeyen hocam sayesinde zorlu tez sürecim ışıklarla doldu. Emekleri ve varlığı için çok teşekkür ederim.

Meslek hayatımda önüme çıkabilecek tümseklere cesaretle yaklaşmayı ve o tümseklere barışma yollarını, akademik katkılarıyla keşfettiğim çok değerli hocam Doç. Dr. Okan Cem Çırakoğlu'na, tez savunma sürecimde olmayı kabul ederek katkılarını esirgemeyen Prof. Dr. Emel Erdoğan Bakar'a çok teşekkür ederim.

Meslek hayatımızda, akademik çalışmalarımızın yanı sıra kim olduğumuzun da önemli olduğunu hatırlatan kıymetli hocam Prof. Dr. Doğan Kökdemir'e, yüksek lisans eğitimimde çalışmalarımı devam ettirmek istediğim alanı keşfetmemde yol gösterici olan Psk. Dr. Dilay Eldoğan'a, istatistik ve analiz konusundaki yetkinliklerini paylaşarak tez sürecime katkıları yadsınamayan Psk. Dr. İbrahim Yiğit'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Tez sürecinin zorlu aşamalarında beraber devam edebildiğimiz, desteği ve yol arkadaşlığıyla bu süreci güzelleştiren Psk. Çağıl Ünal'a, tez ve süpervizyon sürecimde her kaybolduğumu hissettiğimde "gel gel buradayız" diyen Arş. Gör. Beliz Toroslu'ya ve bütün dönem arkadaşlarıma çok teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans eğitimim ve tez sürecimde; aramızda okyanuslar varken bile zorlukları kolaylaştırmak için hep gayret gösteren Buse Naz Temizel'e, şehir şehir dolaşırken de değerli desteğini hiç eksik etmeyen Nurgül Gencan'a çok teşekkür ederim.

Aile birliğini temel aldığım çalışmama, varlıkları ve destekleriyle katkı sağlayan, başta İrfan Doğan, Adem Çakmak ve Bayram Kavalcı olmak üzere bütün soy ağacıma çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimimin ilk günlerinde hayatıma dahil olan, beraber başarmanın, kaybetmenin, zorlanmanın, çalışmanın, bütün koşullara rağmen devam etmenin ne denli güzel olduğunu, yine beraber öğrendiğim Hatice Temur ve Hilal Özdek'e en içten teşekkürlerimi sunuyorum. İyi ki varsınız!

Ben yüksek lisans eğitimim boyunca artan çalışma sürelerim, sorumluklarım ve değişen yaşam koşullarımla mücadele ettim. Babam sevdiklerinin hastalıklarıyla, kayıplarıyla sınanırken, benim hayatıma eşlik edebilmek için mücadele etti. Ben çok yoruldum yeter dedim. O, devam ediyoruz başka yolu yok, dedi. Ben genç yetişkinliğin bana verdiği yetkiyle kendi sınırlarımı zorlamakla meşguldüm. Annem bir sürü zorlukla karşılaşan ailemizi bir arada tutmak için sınırlarını zorlayarak emek verdi. Varlıklarıyla, sevgileriyle ve öğrettikleriyle yanımda olabilmek için emeklerini üzerimden hiç eksik etmeyen Mürüvvet Kavalcı ve Haydar Kavalcı'ya kocaman teşekkürlerimi sunuyorum

ÖNSÖZ

Dünyada her yaştan 300 milyondan fazla kişi depresyon belirtileri ile baş etmeye çalışmaktadır. Önemli sayıda kişilerarası ve gelişimsel etken, yaşamın farklı dönemlerinde depresyonun başlangıcı, devamı ve tekrarlaması ile ilişkilendirilmiştir. Depresyonun erken dönemindeki risk faktörleri ve buna bağlı belirtiler, erken dönem aile bağlamıyla ilişkilendirilmektedir.

Bu çalışma kapsamında erken dönem aile bağlamında etkileri yazında bahsedilen ebeveynler arasındaki çatışma biçimleri ele alınmıştır. Ebeveynler arasındaki çatışma biçimleri; olumlu, olumsuz, geri çekilme ve kaçınma olarak dört alt boyutta çalışmaya dahil edilmiştir. Özen (2006) tarafından Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği ile bireylerin, ebeveynlerinin genel çatışma biçimlerine dair algıları değerlendirilmiştir. Yazın ışığında oluşturulan önerilen modelde olumlu çatışma biçimi, boyun eğme/itaat çatışma biçimi ve geri çekilme/kaçınma çatışma biçiminin etkileri incelenmiştir. Ayrıca olumsuz çatışma biçiminin etkisini görmek amacıyla alternatif bir model sınanmıştır.

Aile içindeki ebeveyn çatışmalarının, aile içi duygusal güven ihtiyacının karşılanmasına engel olarak ailenin birliğini olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir (Grych ve Finchman, 1990). Bu bağlamda aile birliğinin düzeyleri, Evlilik ve Aile Sistemleri Dairesel Modeli temelinde Olson (2011) tarafından geliştirilen, Aile Uyum Yeteneğini ve Birliğini Değerlendirme Ölçeği – IV (Türkdoğan ve diğerleri, 2018) ile çalışmaya dahil edilmiştir. Ölçek; aile birliğini kapsayan, dengeli birlik, iç-içe geçme ve bağlantısızlık alt boyutlarını içermektedir.

Bireyin algıladığı ebeveyn çatışma biçimlerinin, aile birliği üzerindeki olumsuz etkisi sebebiyle, bireyde erken dönem uyum bozucu şemaların oluşmasına ortam hazırladığı düşünülmektedir. Çalışmaya aracı değişken olarak dahil edilmiştir. Young Şema Ölçeği Kısa Form- 3 aracılığıyla, kopukluk ve reddedilmişlik, zedelenmiş otonomi ve kendini ortaya

koyma, zedelenmiş sınırlar, diğerleri yönelimlilik, aşırı tetikte olma ve bastırılmışlık şema alanları olarak ele alınmıştır.

Algılanan sosyal destek değişkeni, bahsedilen örüntüde depresyon belirti düzeyinde koruyucu işlevlerini incelemek üzere çalışmaya dahil edilmiştir. Eker ve arkadaşları (2001), tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği aracılığıyla aile, arkadaşlar veya özel bir insan alt boyutları modele dahil edilmiştir.

299 katılımcı ile sınıanan, önerilen modelin bulgularında, bireyin ebeveynleri arasındaki çatışma varlığında; olumlu ve geri çekilme/kaçınma çatışma biçiminin düşüşünün, ailesiyle kurduğu duygusal bağlanmanın temel duygusal ihtiyaçlarını karşılamaını engelleyerek, dengeli birlik algısı zayıflatması ve erken dönem uyum bozucu şemaları güçlendirmesinin aracılığıyla depresyon düzeyinde artışı yordadığı saptanmıştır. Geliştirilen alternatif model ise ebeveynleri arasında olumsuz çatışma biçimine maruz kalan bireyin aile birliğinin aşırı zayıflamasıyla bağlantısızlık algısının artışının, erken dönem uyum bozucu şemaları güçlendirerek depresyon düzeyinde artışı yordadığı saptanmıştır. Bireylerin depresyon düzeyinin, maruz kaldıkları ebeveyn çatışma biçimi, aile birliğine dair algıları, erken dönem uyum bozucu şemalar ve algılanan sosyal desteğin etkisi temelinde etkileşimini öngören modelin, öngördüğü ilişkilerin katılımcı bireylerin depresyon düzeyi varyansının %48'sini açıkladığı görülmektedir.

ÖZET

KAVALCI, Gizem. Ebeveyn Çatışması ve Depresyon Belirti Düzeyi Arasındaki İlişkide Şemaları Besleyen ve Sosyal Destek Algısını Zayıflatan Bir Mekanizma Olarak Aile Birliği, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Bu çalışmada bireylerin depresyon belirti düzeyi ile ebeveynlerinin genel çatışma örüntülerine ilişkin algıları arasındaki ilişkide aile birliği, erken dönem uyum bozucu şemalar ve algılanan sosyal desteğin aracı rolünün sınanması amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini, çeşitli illerde ikamet eden 18-65 yaş arası 299 birey; 187 kadın (% 62.5), 112 erkek (%37.5) oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama amacıyla, Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği, Young Şema Ölçeği Kısa Form-3, Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği, Aile Uyum Yeteneğini ve Birliğini Değerlendirme Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri kullanılmıştır. Geliştirilen modeller Yapısal Eşitlik Modeli (YEM) aracılığıyla sınanmıştır. Analiz sonuçları katılımcıların, ebeveynleri arasındaki çatışma biçiminin olumlu, geri çekilmeci ya da boyun eğici olduğuna ilişkin algısı arttıkça, bu algının aile ile dengeli birliği sürdürmeye yardımcı olduğuna işaret etmektedir. Sözü edilen ikili ilişki aynı zamanda, yüksek standartlar, diğerleri yönelimlilik ve zedelenmiş otonomi şema alanlarının zayıflamasını sağlamakta ve algılanan sosyal desteğin artışı yordamaktadır. Benzer mekanizmanın olumsuz ebeveyn çatışma biçimi algısı ile yürütüldüğü analiz sonuçları ise aile birliğinin çok düşük düzeyde olmasının, aileyle bağlantısızlığının artmasının, yüksek standartlar, zedelenmiş otonomi ve kopukluk şemalarını güçlendirdiği görünmektedir. Bu çoklu mekanizmalar depresyon belirti düzeyi varyansının %48'ini açıklamaktadır. Bulgular alanyazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Ebeveyn Çatışma Biçimleri, Depresyon, Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, Algılanan Çok Boyutlu Sosyal Destek, Aile Birliği

ABSTRACT

KAVALCI, Gizem. Family Cohesion as a Mechanism Perpetuates Schemas and Affects the Perception of Social Support in the Relationship Between Parental Conflict and Depression Symptom Level, Postgraduate Thesis, 2019.

Family cohesion as a mechanism perpetuates schemas in the relationship between parental conflict and depression and affect the perception of social support. The aim of this study is to investigate the mediation of family cohesion, early maladaptive schemas and the perceived social support in the relationship between parental conflict and depression level. The sample of the study consisted of 299 individuals between the ages of 18-65; 187 females (62.5%) and 112 males (37.5%) were included in the study. Multidimensional Perceived Social Support Scale, Young Schema Scale Short Form-3, Conflict Resolution Styles Scale, Family Adaptation Ability and Unity Rating Scale, Beck Depression Inventory were used for data collection. Developmental models were evaluated with Structural Equation Model (SEM). In the study, perception of the positive, withdrawal and subordinate conflict style between parents, the continuation of the balanced cohesion with the family predicts the weakening of the unrelenting standards, other directedness and impaired autonomy schema areas. In perception of negative parental conflict, the continuation of disengaged dimension of family cohesion, strengthened the unrelenting standards, impaired autonomy and disconnection and rejection schemas. It is seen that the relationships predicted by the model explain 48% of the variance of depression level of the participants. The findings were discussed in the light of literature.

Key words

Parental Conflict Types, Depression, Early Maladaptive Schemas, Multidimensional Perceived Social Support, Family Cohesion

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
TABLolar LİSTESİ.....	VII
ŞEKİLLER LİSTESİ	VIII
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Depresyon.....	1
1.1.1. Depresyonun Klinik Görüntüsü	2
1.1.2. Depresyon ve Psikolojik Modeller	4
1.1.3. Depresyonun Etiyolojisi	6
1.2. Ebeveynler Arasındaki Çatışma Biçimi	9
1.3. Aile Birliği.....	11
1.4. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar	14
1.5. Algılanan Sosyal Destek	20
1.6. Tezin Amacı	23
1.6.1. Araştırma Soruları / Hipotezler.....	24
1.7. Tezin Önemi	27
BÖLÜM II.....	28
YÖNTEM.....	28
2.1. Araştırmanın Örneklemi.....	28
2.2. Veri Toplama Araçları	30
2.2.1. Bilgilendirilmiş Onay Formu (EK 1)	31
2.2.2. Kişisel Bilgi Formu (EK 2).....	31
2.2.3. Beck Depresyon Envanteri -BDE (EK 3).....	31
2.2.4. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (EK 4)	32
2.2.5. Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 (EK 5).....	33
2.2.6. Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği- ÇÇSÖ (EK 6).....	34
2.2.7. Aile Uyum Yeteneğini ve Birliğini Değerlendirme Ölçeği IV (EK 7)	34
2.3. İŞLEM.....	35
BÖLÜM III	36
BULGULAR	36

3.1. Temel Değişkenler ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler	37
3.2. Katılımcı Bireylerin Depresyon Düzeyini Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi ..	41
3.3. Önerilen Modelin Sınanması	42
3.3.1. Ölçüm modeli ve Doğrulayıcı Faktör Analizi	43
3.3.2. Önerilen Modelin Sınanması	49
3.3.3. Alternatif Modelin Sınanması	52
BÖLÜM IV	61
TARTIŞMA	61
4.1. Katılımcıların Depresyon Düzeyi, Ebeveynlerinin Genel Çatışma Biçimlerine Dair Algıları, Aile Birliği, Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Algılanan Sosyal Destek Puanları Arasındaki Korelasyonlara İlişkin Bulguların Tartışılması.....	61
4.2. Katılımcı Bireylerin Depresyon Düzeyini Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	65
4.3. Önerilen Modelin Sınanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	70
4.3.1. Ölçüm Modeline İlişkin Bulguların Tartışılması	71
4.3.2. Önerilen Modelin Sınanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması	75
4.3.3. Alternatif Modelin Sınanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	80
4.4. Klinik Çıkarımlar	83
4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	85
4.6. Sonuç	85
KAYNAKÇA	88
EKLER.....	105
ARAŞTIRMADA KULLANILACAK VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	105
EK 1- Bilgilendirilmiş Onay Formu	105
EK 2- Kişisel Bilgi Formu	106
EK 3- Beck Depresyon Envanteri.....	108
EK 4- Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği	111
EK 5- Young Şema Ölçeği Kısa Form-3	112
EK 6- Çatışma ve Çözüm Stilleri Ölçeği.....	117
EK 7- Aile Uyum Yeteneğini ve Birliğini Değerlendirme Ölçeği- IV	118
EK 8- Etik Kurul Onayı	121

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	28
Tablo 2 Değişkenler Arası Korelasyon Değerleri	40
Tablo 3 Depresyon Düzeyini Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yürütülen Regresyon Analizi Değerleri.....	41
Tablo 4 Hipotez Ölçüm Modeline İlişkin Beta Değerleri.....	44
Tablo 5 Önerilen Modelin Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksi Değerleri.....	46
Tablo 6 Önerilen Model Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları (2 hata İlişkilendirmeli) ...	47
Tablo 7 Önerilen Modelin Yapısal Eşitlik Analizine İlişkin Değerler	49
Tablo 8 Önerilen Modelin Yapısal Eşitlik Analizi İlişkin Dolaylı İlişkilerin Değerleri	50
Tablo 9 Alternatif Model -Çalışma 1- Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum Değerleri.....	52
Tablo 10 Alternatif Modelin Yapısal Eşitlik Analizine İlişkin Değerler- Çalışma 1	55
Tablo 11 Alternatif Model -Çalışma 2- Doğrulayıcı Faktör Analizine ilişkin Uyum Değerleri.....	57
Tablo 12 Alternatif Model- Çalışma 2- Ölçüm Modeline İlişkin Değerler (Bir Hata İlişkilendirmeli).....	57
Tablo 13 Alternatif Model Çalışma 2 Yapısal Eşitlik Analizine İlişkin Değerleri	58
Tablo 14 Alternatif Model Çalışma 2 Dolaylı İlişkilere İlişkin Değerler.....	60

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Önerilen Modeli Oluşturan Doğrudan ve Dolaylı ilişkiler	26
Şekil 2 Hipotez Ölçüm Modeline İlişkin Beta Değerleri.....	45
Şekil 3 Önerilen Model- Ölçüm Modeli-İki Hata İlişkilendirmeli Model	48
Şekil 4 Önerilen Model- Yapısal Eşitlik Modeli Beta Değerleri	51
Şekil 5 Alternatif Model Çalışma 1 -Ölçüm Modeli (3 hata ilişkilendirmeli).....	53
Şekil 6 Alternatif Model Çalışma 2 Ölçüm Modeli (1 Hata ilişkilendirmeli)	56
Şekil 7 Alternatif Model Çalışma 2 Yapısal Eşitlik Modeli Beta Değerleri	59

BÖLÜM I

GİRİŞ

Depresyon yaygın bir ruhsal bozukluktur. Dünyada her yaştan 300 milyondan fazla kişi depresyon belirtileri ile baş etmeye çalışmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü, gelecekteki küresel hastalık yüküne depresyonun büyük katkıda bulunacağını öngörmüştür (WHO, 2018). Depresyon için bilinen etkili tedaviler olmasına rağmen, dünyada etkilenenlerin yarısından azı (çoğu ülkede, %10'dan az) bu tür tedavileri almaktadır (WHO, 2018). Depresyon genellikle kronik bir seyir izler ve bireyin mesleki potansiyelini (Stewart ve diğerleri, 2003) ve yaşam kalitesini önemli ölçüde bozar (Daly ve diğerleri, 2010). Depresyon kişiyi üzüntü, ilgi ya da zevk kaybı, suçluluk duygusu veya düşük öz değer, rahatsız uyku, düşük veya yüksek iştah, yorgunluk hissi ve yetersiz dikkat gibi etkileriyle zorlamaktadır (Lu ve diğerleri, 2014).

Genel popülasyonun %16'sının depresyon tanı kriterlerini tam olarak karşıladığı tahmin edilmektedir (Kessler ve diğerleri, 2005). Yaygınlık oranları yaş grubuna göre önemli ölçüde farklıdır; 18 ile 29 yaş arasındaki yaygınlık, 60 yaş ve üzerindeki bireylerin yaşam boyu yaygınlığından üç kat daha yüksektir (American Psychiatric Association [APA], 2013).

1.1. Depresyon

Depresyon; kişinin çökkün duygu durum, etkinliklere karşı ilgide azalma, bir çaba sarf etmiyorken çok kilo verme ya da alma, uykusuzluk çekme ya da çok uyuma, ajitasyon, bitkinlik, aşırı uygunsuz suçluluk duyguları, dikkatte yaşanan bozulmalar, yineleyici ölüm düşünceleri gibi belirtilerle kendini gösteren yaygın bir psikolojik rahatsızlıktır (APA, 2013).

1.1.1. Depresyonun Klinik Görüntüsü

Depresyon tanı kriterlerini karşılayan bireylerde belli başlı klinik görünümünden bahsedilmiştir. Yapılan araştırmalar; çevreye yöneltilen öfke ve düşmanlığın depresyonun bir özelliği olduğunu göstermektedir (Fava ve Rosenbaum, 1999). Ayrıca depresyon ile kişilerarası problemler arasındaki ilişki düşmanlıkla sınırlı kalmamaktadır. Bireylerin ilişkilerde aşırı rahatlatıcı tepkiler alma beklentisi ve karşı tarafa verdiği olumsuz geribildirimler, bireylerin sosyal becerilerinin yetersizliğine işaret etmektedir. Bireyin kişiler arası ilişkilerde gösterdiği bu iki tepkinin de depresyon için bir risk faktörü olabileceği düşünülmektedir (Joiner ve Timmons, 2009). Depresyon belirtileri kişilerin işlevselliklerinde bozulmalara yol açarak, kişinin cinsel isteksizliğine, romantik ilişkisinde veya evliliğinde karşılaştığı problemlere aşırı öfkelenmesine sebep olabileceği gibi kişinin iş hayatında performansının düşmesine de sebep olabilir (Mintz ve diğerleri, 1992).

Bu bağlamda depresyonun klinik görünümünde belirtiler; duygusal belirtiler, davranışsal ve fizyolojik belirtiler ve bilişsel belirtiler olmak üzere üç alt boyutta açıklanmıştır (Craighead ve diğerleri, 2008). Depresyonun duygusal belirtileri kişinin çökkün hissetmesi ve depresif duygu durum deneyimlemesi olarak ifade edilebilir. Depresyonun davranışsal/fizyolojik belirtileri; çoğunlukla tüm faaliyetlerde belirgin bir şekilde ilgi ve zevk azalması, önemli kilo kaybı (diyet olmaksızın) veya kiloda önemli bir artış veya iştahta önemli bir artış veya azalma, uykuda bozulmalar görülmesi; uykusuzluk veya aşırı uyuma, psikomotor gerginlik (ajitasyon) veya hareketlerde yavaşlama, yorgunluk veya enerji kaybı gibi belirtilerle kendini gösterebilir. Son olarak depresyonun bilişsel belirtileri ise kişinin uygunsuz bir şekilde değersizlik ya da aşırı suçluluk bilişleri ile meşguliyet, tekrarlayan ölüm düşünceleri şeklinde ortaya çıkabilir. Ayrıca kişinin düşünme ve dikkati odaklama becerilerinde azalma veya kararsızlık gibi belirtiler de depresyonun bilişsel görünümüne katkıda bulunabilir (Craighead ve diğerleri, 2008).

Depresyondaki birey, çökkün duygu durum yaşamıyla bağlantılı olarak düşüncelerinde olumsuz çarpıtmalar yapabilir. Sürekli olarak kendisi, dünya ve gelecek

hakkında olumsuz bilişlere yatkınlık gösterebilir. Beck tarafından önerilen bilişsel üçlü; “ben kötüyüm, dünya kötü ve gelecek daha kötü” şeklindeki olumsuz bilişler, bireyin işlevselliğine olumsuz katkılarda bulunmaktadır (Beck, 1976). Önceki bölümde sözü edilen klinik görünüm, temel sınıflandırma sistemlerinden biri olan DSM-5’te aşağıdaki şekilde özetlenmiştir;

“DSM-5 Yeğin (Majör) Depresyon Bozukluğu Tanı Ölçütleri

A. Ardışık iki hafta boyunca neredeyse her gün günün büyük kısmında aşağıdaki belirtilerden beş tanesinin ya da daha çoğunun bulunması durumudur. Bu belirtilerden en az biri ya çökkün duygu durum ya da ilgisini yitirme/zevk alamamadır.

1- Çökkün duygu durum, neredeyse her gün, günün büyük bir bölümünde bulunur. Bu durumu kişinin kendisi bildirebilir ya da durum başkaları tarafından gözlenir.

2- Neredeyse her gün, günün büyük bir bölümünde kişi ilgide belirgin azalma ya da zevk alamama durumu deneyimler.

3- Önemli kilo kaybı (diyet olmadığında) veya kiloda önemli bir artış veya iştah da önemli bir artış veya azalma

4- Neredeyse her gün uykusuzluk çekme ya da aşırı uyuma

5- Neredeyse her gün psikomotor ajitasyon ya da yavaşlama yaşar ve bu durum başkalarında gözlemlenebilir.

6- Neredeyse her gün bitkinlik ya da içsel gücün kalmaması

7- Neredeyse her gün, değersizlik ya da aşırı veya uygunsuz suçluluk duyguları hissetme

8- Neredeyse her gün düşünmekte ya da odaklanmakta güçlük çekmek ya da kararsızlık yaşama

9- Tekrarlayan ölüm düşünceleri; belirli bir plan yapmadan tekrarlayan intihar düşüncesi, intihar girişimi veya intihar için özel bir plan

B. Bu belirtiler klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarındaki işlevsellikte düşmeye neden olur.

C. Bu dönem bir maddenin ya da başka bir sağlık durumunun fizyolojisiyle ilgili etkilerine bağlanamaz.” (Amerikan Psikiyatri Birliği, çev.2014)

1.1.2. Depresyon ve Psikolojik Modeller

Depresyonu açıklayan temel psikolojik modeller davranışçı yaklaşım ve bilişsel yaklaşım olarak ele alınabilir.

Davranışçı yaklaşım, 1960-70 yıllarında, depresyonun etiyolojisi üzerine davranışsal modellerinin geliştirilmesiyle önem kazanmıştır (Ferster, 1965, 1966, 1973; Lewinsohn, 1974). Skinner (1953), depresyonun, çevreden gelen olumlu pekiştiricilerin ortaya çıkarttığı davranışlarda azalma ile ilişkili olduğu fikrini öne sürmüştür. Ferster (1973), Skinner'ın fikirlerini detaylandırarak, duygulanımdaki depresif kaymaya katkıda bulunan üç faktörden söz etmektedir (1953). İlk faktör, olumlu pekiştirmenin seyrekliğinin genel olarak davranışlarda bir düşüşe yol açabiliyor olmasıdır. İkinci faktöre göre; davranışlar, stresin varlığı ile daha da engellenir. Son olarak, çevresel uyaranlarda beklenmedik değişikliklerin (insan ilişkileri dahil) davranış sıklığını azalttığını öne sürmektedir. Başka bir deyişle, insanların olumlu pekiştirici yokluğunda ve stres ya da beklenmedik çevresel değişikliklerin (cezaların) varlığında geri çekilme eğiliminde olduğunu önermiştir. Ferster (1973), olumlu çevresel pekiştiricilerin azaltılmasıyla oluşan kaybı önlemek için, bireyin davranışlarını engellemeye yönelebileceğini belirtmiştir. Bu çerçevede, depresyonun davranışsal engellemeden kaynaklandığını, kaçınma ya da kaçış süreci (olumsuz pekiştirici) ile sürdürüldüğünü açıklamıştır.

Bilişsel yaklaşım, Beck'in bilişsel modeli ve Seligman'ın öğrenilmiş çaresizlik modeli ile depresyonun etiyolojisinde önemli açıklamalar arasında gösterilmektedir. Beck'in bilişsel modeli (1967, 1987) düşünceler ve duygular arasındaki doğrudan ilişkiyi vurgulamış ve bilişsel belirtilerin, bozukluğun temelini oluşturduğunu belirtmiştir (Engel ve DeRubeis, 1993). Beck, depresif bireylerin düşüncelerinin çoğu zaman olumsuz bir şekilde çarpıtıldığını ve bu tür bilişlerin temelde depresyon duyguları ile bağlantılı olduğunu varsaymıştır (Beck, 1976). Bu model; bilişsel üçlü (kişinin kendisi, çevresi ve geleceğiyle ilişkili inançlar), bilişsel hatalar ve altta yatan şemalar veya çekirdek inançlar olarak üç bileşenden oluşmaktadır. Bu bağlamda, bilgi işleme kusurlarının (bilişsel hatalar) ve kalıcı

bilişsel kalıpların (şemalar / temel inançları) birleşiminin, depresyonun gelişmesine ve korunmasına katkıda bulunduğu düşünülmektedir. Yani Beck (1976), insanların bir durum hakkında yorum, atıf ve bilgi işleme süreçlerinin, depresyonun gelişiminde kritik unsurlar olduğunu belirtmektedir. Öne sürdüğü bilişsel terapi, bireyin bu ifadeleri, süreçleri ve inançları değiştirmesiyle bireyin daha uyumlu hale gelmesini ve daha olumlu düşünceler içselleştirmesini amaçlamaktadır.

Seligman'ın (1975), öğrenilmiş çaresizlik modeli (akt, Peterson ve diğerleri, 1993) ise bireylerin içinde buldukları durumu çaresizlik gibi gördüklerinde ve durumu değiştirmek için yetersiz olduklarını düşündüklerinde depresyon deneyimlediklerini ileri sürmektedir. Başka bir anlatımla, sonuçların davranışlarından bağımsız ve kontrol dışı olarak algılandığı durumlarda çaresizlik duyguları yaşamaya başladıklarını belirtmiştir. Seligman'a (1975) göre, depresyon kontrol edilemez ve hoş olmayan durumlardan doğan çaresizlik duygusundan gelişmektedir. İnsanların ne yaptıklarına bakılmaksızın, olumsuz bir durumun değişme ihtimalinin olmadığını düşündüklerinde, denemekten vazgeçtiklerini belirtmiştir. Dahası, Seligman, çaresizliğin depresyonda sıklıkla görülen duygusal, davranışsal ve bilişsel eksikliklerle ilişkili olduğunu varsaymıştır (Engel ve DeRubeis, 1993).

Bilişsel yanlılıklar, bireyin depresyon tanısını karşıladığı durumda; bellek, dikkat ve yorumlama da dahil olmak üzere, bilgi işlemenin tüm yönlerinde kendini göstermektedir. Bu bilişsel yanlılıkların, depresif dönemleri başlatma ve sürdürme riskini artırdığı öne sürülmektedir (Mathews ve MacLeod, 2005). Genel olarak, depresyonda bireylerin pozitif olan anıya göre negatif olan anıyı daha iyi hatırlanması, bellek ve depresyon ilişkisinde güçlü bir bilişsel bulguyu temsil eder (Mathews ve MacLeod, 2005). Yakın zamandaki çalışmalar depresyon tanılarını karşılayan bireylerin dikkatlerini, kontrol katılımcılarına göre daha sık olumsuz bilgilere yöneltmediklerini, ancak olumsuz bilgiye dikkat ettiklerinde, ondan ayrılmakta zorluk çektiklerini göstermektedir (Joormann ve Gotlib, 2007). Ayrıca, bilişsel ketlemedeki bozulmaların, bellekte ve depresyondaki dikkat yanlılıklarının merkezinde yer aldığı öne sürülmüştür (Joormann ve diğerleri, 2007).

1.1.3. Depresyonun Etiyolojisi

Depresyona etki eden boyutlar üzerinde alan yazında yapılmış olan araştırmalar, depresyona yatkınlık oluşturan birçok model önermektedir. Bu durum depresyona yatkınlık oluşturan bütün boyutları değerlendirmemizi engellese de depresyonun etiyojisinde genel olarak psikososyal, biyolojik ve genetik faktörlerin etkin olduğu bir çerçeve sunmaktadır.

Biyolojik ve genetik faktörlerin depresyonun etiyojisinde etkili olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda nöroendokrin sistemindeki bozulmalar, stres ve depresyon arasındaki bağlantıyı açıklayabilir. Nöroendokrin sistemin merkezi bir bileşeni, kortizol hormonunun düzenlenmesinde etkili olan HPA (hipotalamus-hipofiz-adrenal) eksenidir. HPA ekseninin işleyişinin insanın stres tepkisiyle çok ilişkili olduğu göz önünde bulundurulduğunda hem temel HPA fonksiyonunun hem de HPA ekseninin anormal görünümlerinin depresyon dahil olmak üzere çeşitli psikiyatrik bozukluklarda etkili olduğu düşünölmektedir (Porter ve Gallagher, 2006). Yüksek kortizol seviyelerine yol açan HPA ekseninin kronik etkinliği, beyni ve duyguları düzenleyen (örn., PFC ve amigdala) ve stresle etkili bir şekilde başa çıkabilme yeteneğini engelleyen bölgelerin işleyişini bozabilir. Burke ve diğerleri (2005), depresyon deneyimleyen bireylerin strese cevap olarak kortizol salınımının daha az olduğu ve stres yaratan uyarıcıdan sonra daha az kortizol ürettiklerini de bildirmişlerdir.

1950'lerden bu yana, monoamin nörotransmitter sistemlerinin psikiyatrik bozukluklardaki rolünü araştıran birçok araştırma yapılmıştır. Depresyon için önerilen monoamin hipotezi, üç nörotransmitterden (serotonin/5-HT, noradrenalin/NA, dopamin/DA) birinin eksikliğinden veya işlevlerindeki yetersizlik üzerine geliştirilmiştir. Bahsedilen nörotransmitterlerin reseptörlerindeki, duyarlılığın artışının depresyonun gelişmesine sebep olan sistemi, geliştirdiği düşünölmektedir (Craighead ve diğerleri, 2008). Monoamin hipotezi, kısmen farmakolojik müdahalelerden ve duyu durum üzerindeki etkilerinin klinik gözlemlerinden elde edilmiştir (Craighead ve diğerleri, 2008). Ancak daha sonra yapılan araştırmalar, depresif bozuklukları, beyindeki serotonin düzeyinin azalmasıyla ilişkili gören

"Serotonin/ İndolamin Hipotezi"ni önermişlerdir (Racagni ve Brunella, 1999; Stahl, 1998). Özellikle, serotonin sinyallerindeki eksikliklerin depresyon ve intiharda önemli bir etken faktör olduğu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Owens ve Nemeroff, 1994).

Depresyona yakınlık oluřturduđu dűőünűlen temel psikososyal faktörler; duygu dűzenleme, stresli yařam olayları, kiřilerarası ve geliřimsel etkenler olarak özetlenebilir. Son zamanlarda, depresyon sıklıkla bir duygu dűzenleme bozukluđu olarak adlandırılmaktadır (Gross ve Munoz, 1995; Joormann ve D'Avanzato, 2010). Sürekli deneyimlenen negatif duygulanım ve pozitif duygulanımda kalıcı azalma, depresyonun ayırt edici özellikleridir. Son dönemdeki depresyon teorileri, olumsuz duyguların deneyimlenmesinden sonra duygu dűzenleme yöntemlerinin kullanımının olumsuz duyguyu dűzenlemede yeterli ölçűde kullanılmamasının, depresyon riskini arttırdığını önermişlerdir (Joormann ve Gotlib, 2010). Uzun süreli olumsuz duygulanım sonucu (John ve Gross, 2004) işlevsel olmayan duygu dűzenleme yöntemlerinin (örneğin ruminasyon, bastırma) kullanımı, depresyon (Kring ve Werner, 2004) dahil olmak üzere birçok psikolojik bozuklukla ilişkilendirilirken, etkili duygu dűzenleme yöntemlerinin (örneğin, dikkati dağıtma, yeniden deđerlendirme) kullanımının sađlıklı psikolojik işlevsellik ile ilgili olduğu belirtilmektedir (Gross, 1998).

Yařam boyunca yoğun stresli olaylar depresyon ile ilişkilendirilmiştir. Monroe ve diğerleri (2009), depresyonun başlangıcı ile bağlantılı olan büyük olayların çoğunun; aşağılanma, sosyal yenilgi, reddedilme, sosyal dışlanma ve kayıp gibi sosyal ve/veya kişilerarası ilişkilere etkilendiğini ve bu ilişkileri etkilediğini belirtmiştir. Sosyal-çevresel etkenlerin rolű, depresyonun başlangıcından önce bu stresli deneyimlere maruz kalan bireylerin, maruz kalmayan bireylere göre daha şiddetli depresyon belirtilerine sahip olduklarına işarete eden bulgular üzerinden yorumlanmaktadır. (Monroe ve diğerleri, 2001; Tennant, 2002). Araştırmalar ayrıca depresyon sırasında stresli olayların iyileşmeyi engelleyebileceğini dűőündürmektedir (Mazure, 1998).

Önemli sayıda kişilerarası ve gelişimsel etken, yaşamın farklı dönemlerinde depresyonun başlangıcı, devamı ve tekrarlaması ile ilişkilendirilmiştir. Depresyonun erken dönemdeki risk faktörleri ve buna bağlı belirtiler veya problemler, ebeveynlerin olumsuz davranışlarıyla ilişkilidir. Ebeveynlerin olumsuz davranışlarının, çocuklarda (gençlerde ve yetişkinlikte) depresyon riski ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (Castonguay ve Oltmanns, 2013). Bahsedilen olumsuz ebeveyn davranışları; her çeşit ihmal davranışı, dikkatsizlik, geri çekilme, duygusal tepkisizlik, tutarsız ödüllendirme, çatışmada geri çekilme/kaçınma ya da olumsuz çatışma yönetim biçimi sergileme ve olumlu pekiştirmenin az olması gibi farklı ihmal türlerini yansıtmaktadır. Olumsuz ebeveyn davranışlarının diğer örnekleri, çocuğa karşı aşırı saldırganlık gösterilmesi, müdahalecilik (sınırlara müdahale), aşırı duygusal müdahale ve aşırı uyarılma, fiziksel ve cinsel istismar gibi çeşitli saldırganlık biçimlerini de içermektedir (Goodman ve Brand, 2009; Hammen, 2009).

Güvensiz ebeveyn-çocuk bağlanması ve ebeveynler arası çatışmalar da depresyonun erken yordayıcıları olarak tanımlanmıştır (Castonguay ve Oltmanns, 2013). Benzer şekilde, bir ebeveyni kaybetmek (ölüm ya da terk edilme) ve depresif bir ebeveyne sahip olmak depresif bozukluklarla ilişkilendirilmiştir (Davilave diğerleri, 2009; Goodman ve Brand, 2009; Hammen, 2009). Bu faktörler birbirleriyle ilişkilidir. Örneğin, olumsuz davranışlarla devam eden ebeveynlik, ebeveyn depresyonu ile çocuğun deneyimlediği psikolojik zorluk arasındaki ilişkide aracı rol almaktadır (Goodman ve Brand, 2009; Hammen, 2009). Ebeveyn-çocuk etkileşimindeki olumsuzlukların, özellikle de çocuğun duygusal ve gelişimsel ihtiyaçları ile uyuşmayan, kısıtlı, disiplinli, duygusal müdahalelerin, psikopatolojiye yol açabilecek yollarla ilişkili olduğunu düşündüren çok sayıda bulguya rastlanmaktadır (Oppenheim, 2012; Zeanah ve Doyle-Zeanah, 2009). Yapılan bir çalışmada ebeveynin duygusal erişilebilirliğinin çocuğun depresyon belirtileriyle negatif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği bulunmuştur (Steinberg ve Davila, 2008, akt Gökçe, 2013). İlgili yazın incelendiğinde erken dönemde deneyimlenen ebeveyn kaynaklı olumsuzlukların doğrudan veya dolaylı yoldan depresif belirtilere katkıda bulunduğu görülmektedir (Goodman ve Brand, 2009; Hammen, 2009). Bu bağlamda ebeveyn davranışlarındaki yetersizlikler, ebeveynin uygunsuz ve olumsuz davranışları, güvensiz ebeveyn-çocuk bağlanması, aile birliğinin bozulması ve ebeveynler arası çatışmalar, bireylerin erken dönemde kişilerarası olumsuz deneyimlerini arttırarak depresyon için risk oluşturmaktadır.

Sözü edilen ebeveyn özellik ve etkileşimleri, depresyonda etkili olduğu düşünülen bilişsel süreçleri de etkilemektedir. Depresyon etiolojisinde etkili olduğu düşünülen faktörler incelendiğinde ebeveynler arasındaki çatışmanın etkili olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu ilişki zinciri bağlamında, bu çalışmada depresyon etiolojisinde önemli bir rolü olduğu düşünülen aile birliğinin bozulmasını etkileyen ebeveynler arasındaki çatışma biçimleri ele alınacaktır.

1.2. Ebeveynler Arasındaki Çatışma Biçimi

Aile birliğinde ve evliliklerde, ebeveynler arasında çatışmaların meydana gelmesi kaçınılmazdır. Ancak yoğun, sık ve iyi yönetilemeyen çatışmaların çocuklar (Grych ve Fincham, 1990) ve yetişkinler (McGinn, Cukor ve Sanderson, 2005) üzerinde çok yıkıcı etkileri olabilmektedir. Ebeveynler arasındaki çatışma; endişe, depresyon, çekingenlik, düşük özgüven, somatik şikayetler gibi içselleştirilmiş belirtiler (internalizing symptoms) ya da saldırganlık, zorbalık, hiperaktivite, madde kötüye kullanımı gibi dışsallaştırılmış belirtiler (externalizing symptoms) olarak kendini gösterebileceği gibi çocuklarda birçok uyum problemini de tetikleyebilir (Acock ve Demo, 1999; Masten ve diğerleri, 2005). Ayrıca çocuğun sosyal becerilerini geliştirememesinde ve akademik hayatında zorlanmalar yaşanmasında da etkileri görülmüştür (Harold ve diğerleri, 2004).

Ebeveynler arasındaki çatışmaların, bireylerin gelişim dönemlerindeki etkileri birçok çalışmanın konusu olmuştur (Ablow ve diğerleri, 2009; Cummings ve Davies, 1994; Fosco ve Grych, 2007; Grych ve Fincham, 1990; Grych ve diğerleri, 2000). Yazın bulguları, bireyin maruz kaldığı ebeveyn çatışmasına dair tepkilerinin, çatışmalarının sıklığı, öfke patlamaları, şiddet, gerginlik, olumsuz içerik ve çatışmayı çözüm biçimleri gibi farklı yönlerden etkilenebileceği vurgulamaktadır (Ablow ve diğerleri, 2009; Cummings ve Davies, 1994). Bu bağlamda bahsedilen çatışma çözüm biçimleri, a) *olumlu çatışma biçimi* sorunu irdeleyerek, çözümlenmeye yönelik yapıcı bir şekilde baş etme; b) *olumsuz çatışma biçimi*, aktif ve yıkıcı davranışlar gösterme, c) *geri çekilme/kaçınma çatışma biçimi*, çatışmadan kaçınma; d) *boyun eğme/itaat çatışma biçimi*, karşı tarafın isteklerine uyma ve boyun eğme davranışlarını içermektedir (Özen, 2006). Birçok çalışma,

ebeveyn çatışmasının çocuklar için önemli bir stres kaynağı olduğunu belirtmişlerdir. Cummings ve arkadaşları (1981), iki yaşındaki çocukların bile anne babaları arasındaki öfkeli iletişimi gözlemlediklerinde huzursuzluk ve sıkıntı hissettiklerini belirtmişlerdir. Diğer bir çalışmada çocukların, olumsuz duygu durum hissetmesine neden olan 20 maddelik bir olaylar listesinde, ebeveynler arasındaki çatışmayı, üçüncü en kötü olay olarak değerlendirdikleri ortaya konmuştur (Lewis ve diğerleri, 1984). Ayrıca, ergenlerin, ebeveyn çatışmasını, boşanmadan daha olumsuz olarak değerlendirdikleri belirtilmiştir (Mechanic ve Hansell, 1989). Ebeveyn çatışmasının çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri, yukarıda da belirtildiği gibi, depresyon gibi sorunları içselleştirirken ve saldırganlık, suçluluk sorunların dışsallaştırılması (Acock ve Demo, 1999) şeklinde kendini gösterebilir. Bütün bu problemler bireyin erken dönemde yaşadığı, psikolojik uyumdaki zorluklar olarak görülebilir. Ancak bireyin kendisini suçlu hissetmesi ve tehditle karşılaşması, çocuğun algıladığı ebeveyn çatışma yönetim biçimi ile bireyin yetişkinlikteki uyum problemleri arasındaki ilişkinin aracılığı olarak belirtilmiştir (Przybla-Basista, 2016).

Yapılan araştırmalar; bireyin erken dönemdeki olumsuz yaşantılarının, yetişkinlikte, işlevsel olmayan olumsuz bilişleri üzerinde küçük ama anlamlı bir etki gösterdiğini belirtmiştir (Gibb, 2002). Ayrıca, olumsuz ve işlevsiz bilişlerin, bireyin, erken dönemde aile içinde maruz kaldığı olumsuz deneyimler ile depresyon belirtileri ve şiddeti üzerinde aracı rolü olduğu yapılan geriye dönük çalışma ile gösterilmiştir (McGinn ve diğerleri, 2005). Üniversite öğrencileriyle yapılmış çalışmalarda, erken dönem olumsuz yaşantı öyküleri olan bireylerin, geçmişteki deneyimlerinin etkilerinden kaçınmak için uyumsuz baş etme becerileri geliştirdiğini belirtilmiştir (Briere ve Scott, 2006; Cicchetti ve Toth, 2000; Gipple, Lee ve Puig, 2006). Gelişim dönemlerinde benzer bir örüntüyle devam eden uyumsuz baş etme becerilerinin, kimlik gelişimi, kişilerarası ilişkilerle edinilen deneyimler gibi psiko-sosyal görevlerde zorlanmalarla ilişkili olabileceği belirtilmiştir (Wright ve diğerleri, 2009).

Erken gelişim döneminde, aile içinde olumsuz yaşantı öyküsü olan yetişkinlerin, kişilerarası ilişkilerde aşırı duyarlılık (Briere ve Runtz, 1988), duygusal engelleme (Krause,

Mendelson ve Lynch, 2003), düşük benlik saygısı (Briere ve Runtz, 1990; Gross ve Keller, 1992), intihar davranışı (Mullen ve diğerleri, 1996), ve sosyal ilişkileri sürdürmekte zorluk (Varia ve Abidin, 1999) gibi sorunlar belirttikleri görülmektedir. Ayrıca, Thompson ve Kaplan (1996), maruz kalınan ebeveyn kaynaklı olumsuz çatışmaların, bireyi yaşam boyunca psikolojik işlevselliğini ve iyilik halini olumsuz yönde etkilediğini vurgularken, en sık görülen bozulmaların da depresyon olarak kendini gösterdiğini belirtilmişlerdir (Bernet ve Stein, 1999; Gibb ve diğerleri, 2001). Yapılan benzer araştırmalar, bireyin erken dönemde maruz kaldığı olumsuz çatışmaların ve yaşantıların, yetişkinlik döneminde kişilerarası ilişkilerinde uyum sağlayamama, sosyal ağlarını devam ettirmede zorlanma ve ilişkilerde işlevsel olmayan davranışların yordayıcısı olduğunu göstermektedir (Kobak ve Sceery, 1988). Bu bağlamda olumsuz ebeveyn çatışmasının sosyal ağların ve ilişkilerin ilk deneyimlerini oluşturduğu, aile birliğini olumsuz yönde etkileyerek bireyin psikolojik iyilik halini olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir.

1.3. Aile Birliği

Aile birliği, aile üyeleri arasında şefkat, destek, yardımseverlik ve bakımın paylaşılması olarak tanımlanmaktadır (Barbarin, 1984; Moos, 1974). Evlilik ve Aile Sistemleri Dairesel Modeli (The Circumplex Model of Marital and Family Systems), aile işlevselliği üzerine geliştirilen bir modeldir (Gladding, 2011; Hamilton ve Carr, 2016; Kouneski, 2002; Olson, 2011). Model, aile işlevselliği sağlayan önemli üç alt boyut önermektedir: aile birliği, esneklik/değişime uyum yeteneği, iletişim (Olson, Russell ve Sprenkle, 1983). Evlilik ve aile sistemleri yaklaşımında en önemli alt boyut aile birliği kavramıdır (Beavers ve diğerleri, 1975; Bloom, 1985).

Evlilik ve Aile Sistemleri Dairesel Modeli'nin bir alt boyutu esneklik ve değişime uyum yeteneği, aile içindeki liderliğin, kuralların ve düzenin niteliğini ve ifade edilmiş biçimini belirtmektedir (Olson ve Gorall, 2006; Olson, 2011). Aile içindeki değişime uyum yeteneği; katı ve aşırı esnek olmak üzere farklı düzeylerde değerlendirilebilmektedir (Olson ve Gorall, 2003). Diğer bir alt boyut ise iletişim kavramıdır. Bu kavram aile bireylerinin empatik dinleme becerileri, bireysel duygu ifadeleri ve konuya dikkatle yaklaşma gibi olumlu iletişim becerilerini kapsamaktadır (Olson ve Gorall, 2003; Olson, 2000, 2011).

Evlilik ve Aile Sistemleri Dairesel Modeli'nin, bu çalışma kapsamında ele alınan alt boyutu aile birliği, aile üyelerinin birbiriyle kurduğu duygusal bağ olarak kavramsallaştırılmıştır (Olson ve diğerleri, 1983). Aile işlevselliği üzerine geliştirilen modellerde aile birliği düzeyinin önemli bir bileşen olduğu görölmektedir (Beavers ve diğerleri, 1975; Bloom, 1985; Epstein ve diğerleri, 1982; Moos ve Moos, 1976; Olson ve diğerleri, 1983; Skinner ve diğerleri, 1983). Aile birliği, aile üyelerinin birbirine gösterdiği ilgiye, desteğe, olumlu etkileşimlerle kurulan ilişkiye vurgu yapmaktadır (Olson ve Gorall, 2003). Aile birliği, olumlu etkileşimler, aile üyelerinin birbiriyle verimli zaman geçirmesi, aile üyelerinin birbirine duygusal erişilebilir olması, birbirlerine karşı destekleyici ve yardımsever olma durumlarını da kapsamaktadır (Moos ve Moos, 1976; Olson ve diğerleri, 1983). Bahsedilen aile birliğinin düzeyi; düşük (bağlantısızlık), dengeli birlik (orta düzey) veya yüksek (iç içe geçme) olarak, sağlıklı aile birliği konusunda bilgi vermektedir (Moos, 1974).

İç içe geçme kavramı; aile bireyleri arasındaki psikolojik ve duygusal kaynaşmanın olumsuz yönü olarak tanımlanmaktadır (Olson ve diğerleri, 1983). Ailenin iç içe geçme durumu, aile üyelerinin, bireyselleşme ve psikososyal olgunluğu geliştirmesini ve korumasını potansiyel olarak engelleyen bir aile örüntüsü olarak açıklanmaktadır (Barbarin, 1984; Barber, Olsen ve Shagle, 1994; Greenberger ve Sorensen,1974). Aile birliğinin bağlantısız/kopuk olarak nitelendirilen çok düşük bir düzeyde ya da iç-içe geçmiş/aşırı bağlı olarak nitelendirilen çok yüksek bir düzeyde seyretmemesi ise ailenin dengeli birlik içinde olduğuna işaret etmektedir (Olson ve Gorall, 2003).

Aile birliğinin düşük düzeyde olmasını ifade eden bağlantısızlık kavramı, aile üyelerinde içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış problemlerin yordayıcısı olarak belirtilmiştir (Barber, ve Buehler, 1996). Yazın bulguları, aile birliğinin düşük olmasının, bağlantısızlığın aile üyelerinin bireyselleşme sürecine zarar verdiği, özellikle çocukların gelişiminde, bir stres faktörü olduğunu ve bireylerin psiko-sosyal gelişim görevleriyle baş etme becerilerini olumsuz yönde etkileyebileceği belirtmektedir (Barber ve diğerleri,1994; Farrell ve Barnes, 1993). Bireyin, gelişim dönemlerinde, ihtiyaç duyduğu dengeli aile birliğinin uygun şartlarda erişilebilir olmamasının bireyi, depresyon ve kaygı gibi içselleştirilmiş problemlere

yatkın hale getirebileceği (Farrell ve Barnes, 1993; Hauser, 1991; Maccoby ve Martin, 1983; Steinberg, 1990), ayrıca bireyde davranışsal ve psikolojik problemlerle ilişkili olduğu (Lin ve diğerleri, 2016) belirtilmiştir.

Aile birliğinin orta düzeyini ifade eden dengeli birlik kavramı, aile birliği için en uygun koşulu belirtilmektedir (Olson ve diğerleri, 1983). Benzer şekilde iyi düzeyde aile birliğinin (dengeli birlik) depresyon düzeylerini azalttığı, öz güven ve iyimserlik alanlarında olumlu değişikliklerle ilişkili olduğu bildirilmiştir (Guassi ve diğerleri, 2015). Ayrıca ailenin dengeli birliğinin yüksek olmasının fiziksel saldırganlığı azalttığı (Henneberger ve diğerleri, 2016) ve kaygı bozuklukları için koruyucu olduğu bildirilmiştir (Ai ve diğerleri, 2014).

Aile birliğinin dengeli olmadığı durumlarda aile üyelerinin, ebeveynlerin ve özellikle çocukların olumsuz etkilendiği belirtilmiştir (Kouneski, 2002; Olson ve Gorall, 2006; Olson, 2011). Aile içindeki olumsuz ebeveyn çatışmalarının, aile içi duygusal güven ihtiyacının karşılanmasına engel olarak ailenin birliğini olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir (Grych ve Finchman, 1990). Ebeveynler yaşanan çatışmaların, aile üyeleri arasındaki ilişkide aile birliğinin düzeyini olumsuz şekilde etkileyebileceği ve ailenin olumlu etkileşimlerini kısıtlayarak, bireyin erken dönem olumsuz yaşantılar deneyimlemesine sebep olduğu gösterilmiştir (Przybla-Basista, 2016). Ayrıca yapılan araştırmalar ebeveyn çatışmaları ve aile birliği arasındaki ilişkide ebeveynler arasında yaşanan çatışmaların, ebeveynlerin aile içindeki rollerini üzerinde etkili olduğunu vurgulamaktadır (Grych, 2002). Yazın bulguları incelendiğinde, çatışma içinde bulunan ebeveynlerin, evliliklerinde yaşadıkları olumsuz deneyimleri, ailenin diğer üyelerine daha fazla yatırım yaparak telafi etme çabasına girebileceği işaret edilmektedir (Grych, 2002, Kouneski, 2002; Olson ve Gorall, 2006). Bu bağlamda dikkat çekilen olumsuz ebeveyn davranışlarının, iç içe geçmiş bir aile yapısıyla, çocuklarına karşı aşırı korumacı davranarak, çocuğun gelişimini ketleyen olumsuz davranışları yordayabileceği de düşünülmektedir (Barbarin, 1984; Barber, Olsen ve Shagle, 1994; Greenberger ve Sorensen, 1974, Grych, 2002). Ebeveynlerin deneyimlediği olumsuz duygu durumun kaynaklı yatırımların ve beraberinde gelişen aile ortamının, bireyin erken dönemde olumsuz yaşantılar yaşamasına sebep olabileceği belirtilmiştir (Grych ve Finchman, 1990).

Dengeli birlik kavramı, aile üyeleri arasında destekleyici etkileşimi ifade eden, aile birliğinin orta düzeyde ve işlevsel olması durumudur (Olson ve Gorall, 2006; Olson, 2011). Aile birliğinin tehdit edildiği durumların, aile üyelerini olumsuz yönde etkileyerek bireyin özerklik ihtiyacını tehdit ettiği belirtilmiştir (Farrell ve Barnes, 1993; Maccoby ve Martin, 1983; Rollins ve Thomas, 1979). Young ve diğerleri (2003), bireyin temel duygusal ihtiyaçlarına, ebeveynleri tarafından aşırı korumacı ya da kopuk/bağlantısız bir tutumla yaklaşılmasının, bireyin erken dönem uyum bozucu şemalar geliştirmesine ortam hazırladığı belirtmiştir. Bu bağlamda, ilgili alan yazın incelendiğinde, bireyin erken dönem uyum bozucu şemalarının gelişmesi üzerinde algılanan olumsuz ebeveyn çatışmasının ve bozulan aile birliğinin etkisi olduğu düşünülmektedir.

Aile birliğinin uygun düzeyde olmadığı gelişim ortamlarının, bireylerde depresyon ve kaygı bozukluğu belirtileriyle ilişkili olduğunu belirtmektedir (Yahav, 2002). Ayrıca bireyin yetişkinlik psikopatolojisi ve olumsuz erken dönem ilişkilerinde, erken dönem uyum bozucu şemaların aracı etkisi olduğu belirtilmiştir (Carr ve Francis, 2010). Örneğin erken dönem yaşantılarında olumsuz aile çatışmalarına maruz kalan ve aile içinde dengeli aile birliği kuramayan birey, yetersiz öz denetim, kusurluluk, tehditlere karşı dayanıksızlık ve yetersizlik şemaları geliştirerek, depresyon belirtilerine yatkın hale gelebilir (Harris ve Curtin, 2002). Bu bağlamda erken dönem uyum bozucu şemaların, maruz kalınan ebeveyn çatışmasından ve dolaylı olarak dengeli aile birliğinin olmama durumundan etkileneceği ve bu gelişen örüntünün depresyona yatkınlık sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar

Young (1990, 1999), başlangıçta, kronik kaygı, depresif bozukluklar ve kişilik bozuklukları olan kişilerde işlevsel olmayan inançları açıklamak için erken dönem uyum bozucu şema kavramını geliştirmiş ve bu koşulları tedavi etmek için şema odaklı bilişsel terapiyi önermiştir. Bu öneriyi açıklamak için erken dönem uyum bozucu şemalar kavramını tanımlamıştır (Young ve diğerleri, 2003). Erken dönem uyum bozucu şemalar; bireyin kendisiyle ve kişilerarası ilişkileriyle ilgili anı, duygu, biliş ve bedensel algılamalarından oluşmuş, kapsamlı ve her zaman hissedilen tema veya örüntülerdir. Bu örüntü veya temalar,

bireyin çocukluk veya ergenlik dönemi boyunca gelişir. Yaşam boyunca genişleyerek ve önemli ölçüde işlevsiz hale gelerek bireyi etkileyebilir (Young ve diğerleri, 2003).

Erken dönem uyum bozucu şemalar, bireyin erken dönem yaşantılarıyla gelişen ve yaşam boyu tekrar ederek kendi kendini engelleyen duygusal ve bilişsel örüntülerdir. Bu şemaların çoğunlukla işlevsiz olduğu ve çocuklukta temel duygusal ihtiyaçların karşılanmamasıyla geliştiği belirtilmektedir (Young ve diğerleri, 2003). Young (1990), temel duygusal ihtiyaçları, diğerlerine güvenli bağlanma, özerklik, yetkinlik ve kimlik algısı, duyguların ve ihtiyaçların ifade edilmesi, kendiliğinden olma ve oyun olarak tanımlamaktadır. Bahsedilen ihtiyaçların evrensel olduğunu ifade ederek psikolojik olarak sağlıklı bireyi, temel duygusal ihtiyaçlarını karşılayan birey olarak açıklamaktadır (Young ve diğerleri, 2003). Birey temel duygusal ihtiyaçlarını, doğuştan getirdiği mizacı ve erken dönem çevresi arasındaki etkileşim sonucu karşılayamadığında hayal kırıklığı yaşar ve engellenmiş hisseder. Temel duygusal ihtiyaçları ebeveynleri tarafından karşılanmayan birey, utanç, korku ve üzüntüsünü ifade edememesi psiko-sosyal gelişim görevlerinde sorunlar yaşar (Barber ve diğerleri, 1994). Erken dönem uyum bozucu şemaların temeli, bireyin erken yaşam dönemlerinde karşılayamadığı duygusal ihtiyaçlarına dayanmaktadır (Young ve diğerleri, 2003).

En erken gelişen ve en güçlü olan şemalar genelde çekirdek aileden kaynaklıdır. Çünkü bireyin içine doğduğu ailenin dinamikleri, büyük ölçüde bireyin, çocukluk döneminin dinamikleridir. Yetişkinlikte, erken dönem uyum bozucu şemaları harekete geçiren durumlar, genellikle çocukluk döneminde ebeveynlerle deneyimlenen zorlayıcı deneyimlerden kaynaklandığı öne sürülmüştür (Young ve diğerleri, 2003).

Karşılanmamış duygusal ihtiyaçlardan kaynaklanan beş ana “şema alanı” vardır. Bu beş şema alanı on sekiz şema içerir (Young ve diğerleri, 2003):

İlk şema alanı “Kopukluk ve Reddedilmişlik” tir. Bu şema alanında kişiler, başkalarıyla güvenli ve tatmin edici bağlar oluşturamazlar ve güvenlik, istikrar, nezaket, empati, sevgi, aidiyet, kabul ve saygı ihtiyaçlarının karşılanmayacağını düşünürler. Bu şema alanının aktif olduğu bireylerde, gelişim dönemlerinde ebeveynleri tarafından tutarsız, kötüye kullanan, soğuk, reddedici, yeterli ilgiyi sağlayamayan, bireyi dış dünyadan soyutlayan yaklaşımlara maruz kaldığı düşünülmektedir. Bu şema alanının altında beş erken dönem uyumsuz şema bulunmaktadır: Terkedilme/istikrarsızlık, Güvensizlik/İstismar Edilme, Duygusal Yoksunluk, Kusurluluk/Utanç, Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma (Young ve diğerleri, 2003).

İkinci şema alanı “Zedelenmiş Otonomi ve Kendini Ortaya Koyma”dır. Bu şema alanından erken dönem uyumsuz şemaları olan bireylerin kendileri ve çevreleri hakkında; ayrılma, hayatta kalma, bağımsız olarak işlev görme veya başarılı bir şekilde amaçları gerçekleştirme yetenekleri ile ilgili çelişkili beklentileri vardır. Bireyler kendi kimliklerini geliştiremez, kendi bağımsız yaşama sahip olma, kişisel hedefler belirleme gibi gerekli becerileri geliştirmekte sorunlar yaşarlar. Ebeveynleri genellikle çocuğu, dışarı aktivitelerindeki performansları için pekiştirmeler yapmayan ya da çocukları için her şeyi yapan aşırı koruyucu ebeveynler olabilir. Bu alandaki şemalar: Bağımlılık/Yetersizlik, Hastalıklar ve Zarar Görme Karşısında Dayanıksızlık, İç İç Geçme/ Gelişmemiş Benlik, Başarısızlık (Young ve diğerleri, 2003).

Üçüncü olarak, “Zedelenmiş Sınırlar Şema Alanı” ise; Hak görme/ Büyüklük ve Yetersiz Denetim şemalarını içermektedir. Bu şemalara sahip bireyler, karşılıklılık (reciprocity) veya öz disiplin açısından yeterli iç sınırlar geliştirememektedir. Bu nedenle, diğer insanların haklarına saygı duyma, iş birliği yapma, anlaşmaları sürdürme veya uzun vadeli hedefleri yerine getirme konularında sorunlarla karşılaşır. Bireyler kendi yararlarına hareket ederken, diğer insanların ihtiyaçlarını görmezden gelme eğilimindedirler. Bireyler dürtülerini kontrol etmekte ve isteklerini ertelemekte zorluk yaşarlar. Ebeveynleri tarafından aşırı izin verici tutumlarla karşılaşan bireylerin, uymaları gereken kurallar konusunda yeterince yönlendirilmediği, geliştirmeleri gereken kontrol

mekanizmasının başkaları tarafından sunulduğu ve bu sebeple başkalarının ihtiyaçlarını dikkate almaya yönlendirilmedikleri belirtilmektedir (Young ve diğerleri, 2003).

Dördüncü şema alanı “Diğerleri Yönelimlik Şema Alanı”dır. Bu alan; Boyun Eğicilik, Kendini Feda ve Onay arayıcılık şemalarını içermektedir. Bu şemalara sahip bireyler, onay almak, duygusal bağlantıyı devam ettirmek veya cezadan kaçınmak için, kendilerinden çok diğer kişilerin ihtiyaçlarına aşırı derecede odaklanmaktadır. Aileleri tipik olarak kendi duygusal ihtiyaçları ve sosyal sunumlarına daha fazla önem verirken, koşulsuz kabul ortamını çocuğa yaratamazlar (Young ve diğerleri, 2003).

Son olarak, beşinci şema alanı “Aşırı Tetikte Olma Bastırılmış Şema” alanıdır. Bu alan; Karamsarlık, Duyguları Bastırma, Yüksek Standartlar/ Aşırı Eleştiricilik, Cezalandırıcılık şemalarını kapsamaktadır. Bu şema alanı genel olarak duyguların ve dürtülerin baskılanması olarak tanımlanır. Bu şemalara sahip bireyler, kendi performansları hakkında içselleştirilmiş katı kuralları karşılamak için çok uğraşırlar. Bunu yaparak mutluluğunu, kendini ifade etmelerini, rahatlamalarını, yakın ilişkilerini veya sağlıklarını riske atarlar. Ebeveynleri genellikle şefkat düzeyi düşük, duyguları bastırılmış ve katı olabilir. Çocukluklarında, bu şemaları olan insanlar öz denetim ve kendi kendini inkâr etmeye dayanabilirler (Young ve diğerleri, 2003).

Erken dönem uyum bozucu şemaların bireyin çocukluk ve ergenlik döneminde ihtiyaç duyduğu gereksinimlerin yeterince karşılanmamasıyla ortaya çıkan bir örüntü olduğu bilinmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi çocukluk çağı etkileşimleri ile yetişkinlik dönemindeki depresyon yakından ilişkilidir. Bu bağlamda erken dönem aile ilişkileri, erken dönem uyum bozucu şemalar ve depresyonun birlikte ele alındığı çeşitli çalışmalar dikkati çekmektedir. Lumley ve Harkness (2007), depresyon tanı kriterlerini karşılayan ergenlerle, çocukluk çağı istismarı ve depresyon arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolünü incelemişlerdir. Araştırma sonucunda duygusal yoksunluk şemasının fiziksel istismar ve depresyon arasındaki ilişkide aracı rolü olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca,

kendini feda ve sosyal izolasyon şemalarının duygusal istismar ve depresyon arasındaki ilişkide aracı rol aldıklarını işaret etmişlerdir. Benzer çalışmalar, McGinn ve diğerleri (2005) ile Cukor ve McGinn (2006) tarafından, depresyon tanı ölçütlerini karşılayan bireylerde depresyon ve çocukluk çağı istismar anıları arasındaki ilişkileri incelemek üzere yapılmıştır. Çalışma bulguları doğrultusunda, kopukluk ve reddedilmişlik şema alanının, depresyon ve çocukluk çağı istismar anıları arasındaki ilişkide aracı rolü olduğunu belirtmişlerdir.

Young ve arkadaşları (2003), tarafından geliştirilen şema kuramı, ebeveynin çocuğun gereksinim duyduğu ihtiyaçları karşılamamasının, istismarın eşlik etmemesi durumunda da erken dönem uyum bozucu şemaların gelişmesine yol açabileceğini önermiştir. Ebeveynin çocuğun ihtiyaçlarını karşılamaması, depresyon ve erken dönem uyum bozucu şemalar arasındaki ilişki; Harris ve Curtin (2002) ile Shah ve Waller (2000) tarafından çalışılmıştır. Harris ve Curtin (2002), üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, algılanan ebeveynlik biçimleri, ebeveynin aşırı koruyucu davranışları ve depresyon arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma sonucunda, yetersiz öz denetim, kusurluluk, tehditlere karşı dayanıksızlık ve yetersizlik şemalarının, depresyon belirtileri üzerinde etkili olduğuna işaret etmişlerdir. Bu şema alanlarının çocuğun ebeveyn ile güvensiz bağlanmasını içeren olumsuz ebeveynlik davranışları ve depresyon arasındaki ilişkide aracı rolü olduğunu belirtmişlerdir. Shah ve Waller (2000), depresyon tanısı alan klinik ve klinik olmayan yetişkin örnekleme yaptıkları çalışmada, algılanan ebeveynlik biçimleri ve depresyon arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şemaların etkisi üzerinde çalışmışlardır. Çalışma sonucunda, klinik olmayan depresyona sahip bireylerin, algılanan ebeveynlik biçimleri ve depresyon arası ilişkide, tehditlere karşı dayanıksızlık şemasının aracı olduğu belirtilmiştir. Klinik olan örnekleme ise yetersizlik, duygusal yoksunluk, başarısızlık, yüksek standartlar ve tehditlere karşı dayanıksızlık şemalarının, algılanan ebeveynlik biçimleri ve depresyon arası ilişkide aracı rolü olduğu vurgulanmıştır (Shah ve Waller, 2000). Özetle sözü edilen aile etkileşimleri ile ilişkilerde erken dönem uyum bozucu şemaların ön plana çıktığı görülmektedir.

Depresif belirtiler, şemalar ve ebeveyn etkileşimleri bağlamında ele alınan bir diğer risk faktörü de ebeveynler arasındaki çatışma ve beraberinde oluşan çatışmalı aile atmosferidir. Çocuğun olduğu ortamda sürekli çatışmada veya uyum içinde olan başkalarının olup olmadığı, annenin fiziksel varlığı veya yokluğu gibi bileşenler çocuğun güvenlik hissini etkilemektedir (Bowlby, 1973). Öfke ve şefkat, kişilerarası iletişimin önemli bir çekirdeğini oluşturur, bu nedenle, çocukların gözlemesi için özellikle önemli duygulardır. Çatışma deneyimlerinde açık bir biçimde gözlenebilen, öfkeli veya etkileyici etkileşimlerin, çocuğun duygusal gelişimi üzerindeki doğrudan veya gittikçe artan etkileri hakkında araştırmalar yapılmıştır. Öfke ile ilgili olarak, ebeveynler arasındaki gerginlik (Baruch ve Wilcox, 1944) ve ebeveynlerdeki duygusal rahatsızlıklar (Anthony, 1971) çocuklukta karşılaşılan uygunsuz davranış ile ilişkilendirilmiştir. Yapılan araştırmalarda, bireyin çocukluk döneminde maruz kaldığı bu uygunsuz davranışların sıkıntı ve stres yaratmasının yanı sıra, uzun vadede bireyin fizyolojik ve psikolojik iyi hali üzerinde olumsuz etkileri olduğu gösterilmiştir (Mullen ve diğerleri, 1996).

Erken dönem uyum bozucu şemalar ile erken dönemde maruz kalınan ebeveyn çatışmasının, bireylerin yetişkinlik dönemindeki etkisi üzerine yapılan araştırmalar oldukça kısıtlıdır. Bireyin erken dönemlerinde, ebeveynlerinin olumsuz çatışmalar yoluyla, bireyin aile içinde temel duygusal ihtiyaçlarını karşılayamaması sebebiyle maruz kaldıkları ihmal ve istismar durumlarının, kopukluk ve reddedilmişlik şema alanlarının gelişmesine ortam hazırladığı belirtilmiştir (Messman-Moore ve Coates, 2007). Bu alandaki şemalar, bireyin ilişkilerinde güvenli ve tatmin edici bağlar oluşturma yeteneğine müdahale ettiği için uzun süreli ve önemli etkiye sahiptir. Bireyin erken dönem yaşantılar ile aile içinde deneyimlemediği aile birliğinin, bireyin temel duygusal ihtiyaçlarını karşılamasını önlediği belirtilmiştir (Barber, ve Buehler, 1996). Bu sebeple gelişen, güvensizlik/istismar edilme, duygusal yoksunluk ve utanç/kusurluluk şemalarının yetişkinlik döneminde zayıf kişilerarası ilişkiler üzerinde önemli bir rol olduğu belirtilmiştir (Young, Klosko ve Weishaar, 2003).

İlgili alan yazın incelendiğinde, bireyin erken dönem uyum bozucu şemalarının gelişmesi üzerinde, olumsuz aile işlevselliğinin, aile birliğinin düşük olmasının, algılanan ebeveyn çatışma biçimlerinin rolü olduğu düşünülmektedir. Her şema kendine özgü işlevsel olmayan davranış örüntüleri ile bireyin diğerleriyle ilişkilerinde ve özel birisi ile kurduğu ilişkilerdeki tepkilerinde yer edinir (Young, 1990,1999). Bu bağlamda bireyin ebeveyn çatışmasının, aile birliği üzerindeki olumsuz etkisi sebebiyle, bireyde erken dönem uyum bozucu şemaların oluşmasına ortam hazırladığı düşünülmektedir. Bu olumsuz aile atmosferinin bireyin psikolojik iyilik halini olumsuz yönde etkileyerek depresyon belirtileri üzerinde etkili olacağı yapılan araştırmalarla desteklenmektedir (Curtin, 2002; Shah ve Waller, 2000).

Buraya kadar depresyon gelişiminde öne çıkan risk faktörleri ve birbirleri ile ilişkileri ele alınmıştır. Risk faktörlerinin yanı sıra koruyucu faktörlerin de incelenmesi psikolojik iyilik hali için oldukça önemlidir. Bu bağlamda sosyal desteğin önemine vurgu yapan çok sayıda araştırma bulunmaktadır (Bukowski ve diğerleri, 1993).

1.5. Algılanan Sosyal Destek

Sosyal destek, bir kişinin başkaları tarafından ilgi, saygı ve değer gördüğü, karşılıklı yardım sağlayan bir sosyal ağın üyesi olduğu algısı olarak tanımlanmıştır (Taylor, 2011). Arkadaşlıklar yakın ilişkilerin temelini oluşturur; arkadaşlık içinde çocuklar sosyal ve duygusal yetkinlik geliştirir ve karşılıklı bir şekilde samimiyet yaşarlar (Furman ve Wehner, 1994; Hartup, 1989; Sullivan, 1953). Destekleyici olarak algılanan arkadaşlıklar; okul başarısı, benlik saygısı, psikososyal uyum ve sonraki ilişkilerde başarı ile pozitif yönde ilişki ve okul sorunları, yalnızlık, kimlik sorunları ve depresyon ile negatif yönde ilişki göstermektedir (Bukowski ve diğerleri, 1993; Reis ve Shaver, 1988). Bu bağlamda sosyal desteğin nasıl yorumlandığı başka bir anlatımla bireyin sosyal ağlarına ilişkin algısı önem kazanmaktadır. Bu algının bağlanma deneyimleri, şemalar ve temel duygusal ihtiyaçların karşılanmasından etkilendiğinden söz edilmektedir (Ainsworth ve diğerleri, 1979).

Bağlanma kuramı, ebeveyn-çocuk bağının niteliğini açıklayan, kabul görmüş, bilimsel olarak desteklenmiş bir gelişim kuramıdır (Bowlby, 1973). Bireylerin bağlanma örüntüleri üzerine yapılan ilk çalışmalar; bebekler ve çocukların, yakınlık arayışı, güvenli bölge ve güven temelleri üzerinden incelenmiştir (Ainsworth ve diğerleri, 1979). Yakınlık arama davranışı; bebeğin ebeveyne yaklaşma, ulaşılabilir olma ve göz kontağını sürdürme yoluyla temas etmesini içerir (Ainsworth ve diğerleri, 1979; Bowlby, 1973). Bireysel bağlanma örüntülerinden güvenli bağlanma bireyin akran ve romantik ilişkileriyle ilgili olarak; sosyal becerileri ve kişilerarası işlevselliği pozitif yönde (Allen ve Land, 1999; Black ve McCartney, 1997; Rice, 1990) ve uyumsuz davranışlarla negatif yönde ilişkilidir (Marcus ve Betzer, 1996). Ergenler ve genç yetişkinler arasında, ebeveynlerine güvenli bağlanma ayrıca duygusal işlevsellik, sosyal beceriler, özerklik ve bağlanma dengesi, problem çözme becerileri ve yaşam doyumu ile de ilgilidir (Cotterell, 1992; Rice, 1990). Yetişkin bağlanma ilişkileri, bebek-ebeveyn bağlanmalarından farklıdır. Çünkü bebeklikten farklı olarak yetişkinlikte kurulan ilişkilerde iki tarafta karşılıklı olarak bakım sağlayıcı ve alıcı olurlar. Bağlanma ilişkisindeki bir diğer farklılık, hissedilen güvenin merkezi olan, içselleştirilmiş olan inançların, beklentilerin dışsal, gözlemlenebilir etkileşimlere dönüştürmesidir (Sroufe ve Waters, 1977). Ek olarak, bebeğin birincil bağlanma figürü ebeveyn iken, yetişkinlerin birincil bağlanma figürü genellikle yakın bir arkadaş ya da romantik ilişkide olduğu kişidir. Güvenli ortamın işlevi, bebekler ve yetişkinler için de farklılık gösterir. Örneğin, bebekler öncelikle kaygıyı ve sıkıntıyı azaltmak için bir ebeveynle temas kurmayı hedeflerken, yetişkinler, sıkıntıyı azaltmak, rahatlık sunmak veya cinsel ilişkilerde bulunmak için ilişkilere yönelirler (Allen ve Land, 1999). Bağlanma sisteminin düzenlenmesindeki bu temel değişimlerin ergenlik döneminde meydana geldiği varsayılmıştır (Allen ve Land, 1999).

Erken dönem aile ilişkilerinin bireyin sosyal destek algısını önemli ölçüde etkilediği görülmektedir. Mesela, bireyin erken yaşam dönemlerinde ebeveyn çatışmasını deneyimlemesiyle, ihtiyaç duyduğu güven ortamı oluşmamaktadır (Grych ve Finchman, 1990). Birey ihtiyaç duyduğu güven ortamına ulaşamadığında aile birliği algısını dengeli ve sağlıklı bir şekilde deneyimlememe olasılığı artmaktadır (Maccoby ve Martin, 1983; Rollins ve Thomas, 1979). Sözü edilen bağlantılar erken dönem uyum bozucu şemaların gelişmesine

ortam hazırlayan olumsuz aile atmosferinin ayrıntılandırıldığı önceki başlıklarda bahsedilmiştir.

Bağlanma kuramı, Bowlby ve Ainsworth (1991), tarafından çalışılmış olup şema kuramı üzerinde büyük bir etkiye sahiptir. Özellikle terk edilme şemasının gelişimi çoğunlukta bağlanma kuramına dayalıdır (Young ve diğerleri, 2003). Her şema kendine özgü işlevsel olmayan davranış örüntüleri ile bireyin diğerleriyle ilişkilerinde ve özel birisi ile kurduğu ilişkilerdeki tepkilerinde kendini gösterir (Young, 1990,1999). Bu bağlamda, bireyin bağlanmasında etkili olan güvenli ortamının oluşmaması ve bireyin gereksinimlerinin bağlanma figürünce karşılanmaması, erken dönem uyum bozucu şemaların harekete geçmesinde etkili olan bileşenler olarak ele alınmaktadır (Young ve diğerleri, 2003).

Erken dönem uyum bozucu şemalar ile bireyin yaşamının ileri dönemlerinde algıladığı sosyal desteğin ilişkisi üzerine yapılan çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Ancak bağlanma kuramının, şema kuramı üzerindeki etkisi düşünüldüğünde erken dönem uyum bozucu şemaların gelişmesinde algılanan sosyal desteğin, negatif yönde bir etkiye sahip olacağı düşünülmektedir. Şema kuramına göre, birey kendi şemalarının farkında olduğunda, şemalar daha az aktive olurlar daha az yoğunlaşır ve yarattığı etki daha az sürer (Young ve diğerleri, 2003). Bireyler şemalarının tetiklenmesine daha sağlıklı yanıt verir ya da sosyal destek ağlarını daha gerçekçi algılama eğiliminde olabilirler. Bu durumlarda bireyler; daha sevgi dolu eşler ve arkadaşlar seçmeye başlarlar (Young ve diğerleri, 2003).

Algılanan sosyal destek ve depresyon arasındaki negatif yönde ilişki olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Andrews ve diğerleri, 1978; Brandt ve Weinert, 1981; Schaefer ve diğerleri, 1981; Sarason ve diğerleri, 1983; Sarason ve diğerleri, 1985; Wilcox, 1981). Psikolojik faktörler; bireyin değerlendirmelerini, sıkıntılarını ifade edişini ve depresyonunun getirdiği duygu durum ile beraber sosyal desteğin algılanmasını etkileyerek, olumsuz sosyal etkileşimlerde yer alabilir (Uchino, 2006). Yapılan bir çalışmada depresyon;

aile, arkadaş ve önemli diğer kişilerden düşük sosyal destek ile anlamlı düzeyde ilişkili olarak bulunmuştur (Wang ve Zhao, 2012). Yazın bulguları, sosyal desteğin algılanması ile depresyon ve kaygı gibi psikolojik durumlar arasında anlamlı negatif yönde bir ilişki olduğunu bildirmiştir (Andrews ve diğerleri, 1978; Brandt ve Weinert, 1981; Schaefer ve diğerleri, 1981; Sarason ve diğerleri, 1983; Sarason ve diğerleri, 1985; Wilcox, 1981).

Buraya kadar özetlenen ilişkiler göz önünde bulundurulduğunda;

1) Algılanan ebeveyn çatışma biçimlerinin; aile birliği, erken dönem uyum bozucu şemalar ve algılanan sosyal destek üzerinde çeşitli etkileri olabileceği kuramların ve araştırmaların ışığında açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir (Bowly ve Ainsworth, 1991; Bukowski ve diğerleri, 1993; Maccoby ve Martin, 1983; Messman-Moore ve Coates, 2007; Reis ve Shaver, 1988; Rollins ve Thomas, 1979; Young ve diğerleri, 2003),.

2) Alan yazında daha önce yapılmış çalışmalar, algılanan sosyal desteğin ve erken dönem uyum bozucu şemaların depresyon ile ilişkisine vurgu yapmaktadır (Furman ve Wehner, 1994; Hartup, 1989; Sullivan, 1953; Wang ve Zhao, 2012; Young ve diğerleri, 2003).

Bu ilişki bütünü düşünüldüğünde algılanan ebeveyn çatışma biçimi ve depresyon arası ilişkide aile birliğinin, erken dönem uyum bozucu şemaların ve algılanan sosyal desteğin aracı rolü olması beklenmektedir.

1.6. Tezin Amacı

Bu araştırmanın amacı bireylerin depresyon belirti düzeyi ile ebeveynlerinin genel çatışma örüntülerine ilişkin algıları arasındaki ilişkide aile birliği, erken dönem uyum bozucu şemalar ve algılanan sosyal desteğin aracı rolünü incelemektir. Bu amaç doğrultusunda ilgili yazın bulguları şu şekilde özetlenebilir;

1- Depresyon gelişiminde erken dönem uyum bozucu şemaların, aile birliğinin sağlanamamasının, olumsuz ebeveyn çatışmasına maruz kalmanın risk faktörü, algılanan olumlu sosyal desteğin koruyucu işlev gösterdiği görülmektedir (Beavers ve diğerleri, 1975;

Bloom, 1985; Bowly ve Ainsworth, 1991; Bukowski ve diğeri, 1993; Gross ve Munoz, 1995; Joormann ve D'Avanzato, 2010; Maccoby ve Martin, 1983; Messman-Moore ve Coates, 2007; Reis ve Shaver, 1988; Rollins ve Thomas, 1979; Young ve diğeri, 2003).

2- Erken dönem uyum bozucu şemaların gelişiminde; olumsuz ebeveyn çatışmasının, aile birliğinin sağlanamamasının rolü olduğu gibi, belirtilen örüntünün bireyin sosyal destek algısını zayıflattığı düşünülmektedir (Anthony, 1971; Furman ve Wehner, 1994; Hartup, 1989; Sroufe ve Waters, 1977; Sullivan, 1953; Wang ve Zhao, 2012; Young ve diğeri, 2003).

3- Maruz kalınan ebeveyn çatışmasının düzeyine göre, aile birliği algısını zedeleyerek ya da güçlendirerek sosyal ağların oluşumuna katkıda bulunduğu ve var olan sosyal ağların algılanış biçimi ile ilişkili olduğu belirtilmektedir (Young ve diğeri, 2003; Bowly ve Ainsworth, 1991).

Alan yazın incelendiğinde erken dönem uyum bozucu şemaların, aile birliğinin ve algılanan halihazırdaki sosyal desteğin, ebeveyn çatışması ve depresyon arasındaki ilişkideki rolü üzerine yapılan çalışmaların çok kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu tez çalışmasının amacı önerilen modelin sınanması yoluyla klinik çalışmalar için önemli olan depresyona etki eden değişkenlere ilişkin bilgilere ulaşmak ve bu bağlamda klinik çıkarımlarda bulunarak alana katkıda bulunmaktır.

1.6.1. Araştırma Soruları / Hipotezler

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1)Araştırmada ele alınan değişkenler arasında anlamlı ilişki var mıdır? Katılımcı bireylerin erken dönem uyum bozucu şemaları, ebeveynlerinin genel çatışma biçimlerine ilişkin algıları, aile birliği düzeyi, halihazırda algıladıkları sosyal destek ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

a) Algılanan ebeveyn çatışma biçimleri; olumlu, geri çekilme veya boyun eğme ile depresyon düzeyi arasında negatif yönde anlamlı ilişki beklenmektedir.

b) Algılanan ebeveyn çatışma biçimi; olumsuz çatışma biçimi ile depresyon düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki beklenmektedir.

c) Aile birliği düzeyleri, bağlantısızlık ve iç içe geçme ile depresyon düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı ilişki beklenmektedir.

d) Aile birliği düzeyi, dengeli birlik ile depresyon düzeyi arasında negatif yönde anlamlı ilişki beklenmektedir.

e) Erken dönem uyum bozucu şema alanları, yüksek standartlar, zedelenmiş otonomi, kopukluk, diğerleri yönelimlilik, zedelenmiş sınırlar ile depresyon düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon beklenmektedir.

f) Algılanan sosyal destek ile depresyon düzeyi arasında negatif yönde anlamlı ilişki beklenmektedir.

2) Ölçülen özellikler katılımcı bireylerin depresyon puanlarını yordamakta mıdır?

a) Yordama yönlerinin 1. Hipotez ile paralellik göstermesi beklenmektedir.

3) Aşağıda özetlenen doğrudan ve dolaylı ilişkilerin oluşturduğu model anlamlı mıdır? (Şekil 1)

a) Doğrudan ilişkiler

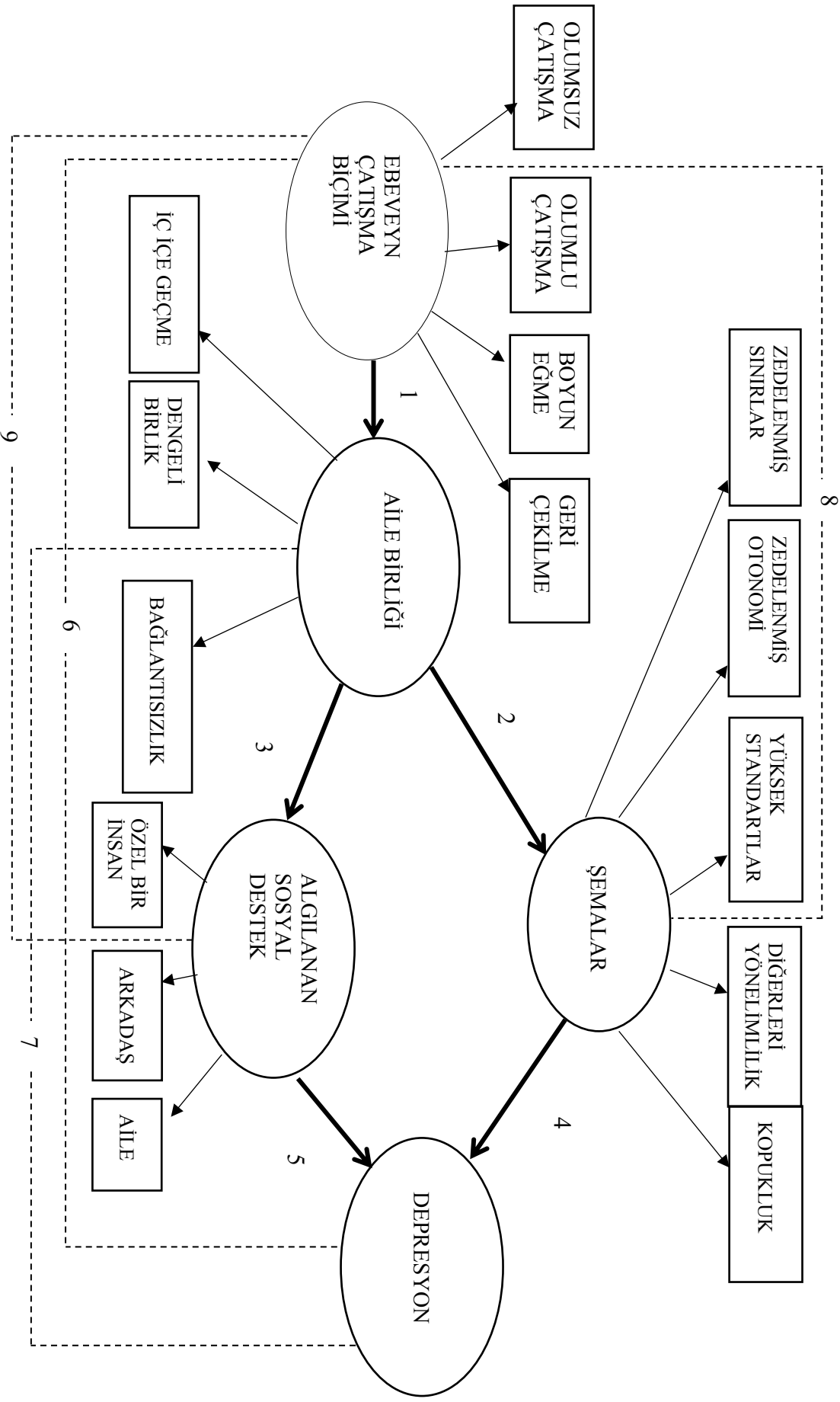
i. Ebeveynlerinin genel çatışma biçimlerine ilişkin algıları, ölçülen aile birliğini düzeyini yordamaktadır (Şekil 1- 1 yolu).

ii. Katılımcı bireylerin aile birliği puanları, bireylerin erken dönem uyum bozucu şemalarını ve algılanan sosyal destek puanlarını yordamaktadır (Şekil 1- 2 ve 3 yolu).

ii. Katılımcı bireylerin ölçülen erken dönem uyum bozucu şemaları ve algılanan sosyal destek puanları, bireyin ölçülen depresyon düzeyi puanını yordamaktadır (Şekil 1-3 ve 4 yolu).

Şekil 1 Önerilen Modelin Doğrudan ve Dolaylı İlişkiler

b) Dolaylı ilişkiler

i. Katılımcı bireylerin ebeveynlerinin çatışma biçimlerine ilişkin algıları, bireyin depresyon düzeyi puanlarını, ölçülen aile birliği, erken dönem uyum bozucu şemaları ve algılanan sosyal destek puanları aracılığıyla yordamaktadır (Şekil 1- 6 yolu)

ii. Katılımcı bireylerden elde edilen aile birliği puanları, depresyon düzeyi puanlarını, erken dönem uyum bozucu şema ve algılanan sosyal destek puanları aracılığıyla yordamaktadır (Şekil 1-7 yolu)

iii. Katılımcı bireylerin ebeveynlerinin çatışma biçimlerine ilişkin algıları, erken dönem uyum bozucu şemalarını, aile birliği puanları aracılığıyla yordamaktadır (Şekil 1- 8 yolu)

iv. Katılımcı bireylerin ebeveynlerinin çatışma biçimlerine ilişkin algıları, algılanan sosyal destek puanlarını, aile birliği puanları aracılığıyla yordamaktadır (Şekil 1- 9 yolu).

1.7. Tezin Önemi

Alan yazına bakıldığında, aile içinde ebeveyn çatışması deneyimlemiş bireylerde hangi erken dönem uyumsuz şema alanlarının etkilendiğini açıklayan çalışmalar bulunmamaktadır. Ebeveyn çatışması ve depresyon arasındaki ilişki de bozulan aile birliğinin ve erken dönem uyum bozucu şemaların bir risk faktörü ve hali hazırda algılanan sosyal desteğin bir koruyucu faktör olduğu düşünülmektedir. Bu varsayımlar çevresinde; yetişkin bireylerde, depresyon için risk faktörü oluşturan etkenlerin tespit edilmesi üzerine bu çalışmanın kaynak sağlayabileceği düşünülmektedir.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde ilgili kuramsal çerçevede tasarlanan araştırmanın yöntemi ele alınacaktır. Bu bağlamda araştırmanın örnekleme, veri toplama araçları ve işlem hakkında bilgiler açıklanacaktır.

2.1. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini, çeşitli illerde ikamet eden 18-65 yaş arası 299 birey oluşturmaktadır. Bireylere kolay örnekleme yoluyla ulaşılmış olup, gönüllülük koşulları dikkate alınmıştır. Araştırma kapsamında internet yoluyla ve veri seti aracılığıyla, öz bildirim ölçekleri ile veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında 300 bireye soru bataryası dağıtılmış, 220 geri dönüş gerçekleştirilmiştir. İnternet yoluyla ise 285 katılımcıya ulaşılmıştır. Geri dönüş sağlanan 505 soru bataryasından, bazı ölçeklerin boş olması sebebiyle 185 bireyin verisi araştırmaya dahil edilmemiştir. Geriye kalan 320 verinin veri kontrolü ve temizliği sonrasında 299 bireyin verisi ile analizlerin gerçekleştirildiği veri seti oluşturulmuştur. 187 kadın (% 62.5), 112 erkek (%37.5) bireyden oluşan katılımcıların yaş ortalaması 35.05 (ss=12, 32) olduğu görülmektedir.

Tablo 1 Katılımcıların Demografik Özellikleri

		N	%	Boş veri
CİNSİYET	Kadın	187	62.5	
	Erkek	112	37.5	
YAŞ	18-19	11	3.7	
	20-35	165	55.2	
	36-55	101	33.8	
	56-65	22	7.4	

		N	%	Boş Veri
KARDEŞ SAYISI	0	18	6	
	1	109	36.5	
	2	85	28.4	
	3	40	13.4	
	4	20	6.7	
	5	14	4.7	
	6	7	2.3	
	7	4	1.3	
	10 üstü	2	.6	
ÖĞRENİM DURUMU	Okur- Yazar	1	.3	
	İlköğretim/ İlkokul	10	3.3	
	Lise	45	15.1	
	Üniversite	200	66.9	
	Lisansüstü	43	14.4	
AYLIK ORTALAMA GELİR	0-2124 ^A	88	29.4	
	2.124 - 6.917 ^B	190	63.6	
	6.918 üstü	20	6.7	
BABASININ		N	%	Boş veri
EĞİTİM	Okur- Yazar	27	9	2 (% 0.7)
	İlköğretim/ İlkokul	119	39.8	
	Lise	65	21.7	
	Üniversite	77	25.8	
	Lisansüstü	9	3	
ÇALIŞMA	Çalışıyor	95	31.8	16 (% 5.4)
	Çalışmıyor	36	12	
	Emekli	152	50.8	

^ATürkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Açlık Sınırı Mayıs 2019 verilerine göre Açlık sınırı 2.124 TL, ^BTürkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu Mayıs 2019 verilerine göre Yoksulluk Sınırı 6.918TL,

ANNESİNİN		N	%	Boş Veri
EĞİTİM	Okur- Yazar	49	16.4	7(%2.3)
	İlköğretim/ İlkokul	147	49.2	
	Lise	61	20.4	
	Üniversite	33	11	
	Lisansüstü	2	.7	
ÇALIŞMA	Çalışıyor	54	18.1	5(%1.7)
	Çalışmıyor	200	66.9	
	Emekli	40	13.4	

2.2. Veri Toplama Araçları

Yukarıda özetlenen amaçlar doğrultusunda veriler öz bildirim ölçekleri ile bireylerden toplanmıştır. Bu bağlamda;

-Katılımcıları araştırma hakkında bilgilendirmek ve onay almak amacıyla “*Bilgilendirilmiş Onay Formu*”

-Katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla “*Kişisel Bilgi Formu*”,

-Katılımcıların depresyon düzeylerini belirlemek için “*Beck Depresyon Envanteri*”,

-Katılımcıların halihazırda algıladıkları sosyal destek düzeyini belirlemek amacıyla “*Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği*”,

-Katılımcıların erken dönem uyum bozucu şema alanlarını belirlemek için “*Young Şema Ölçeği Kısa Form-3*”,

- Katılımcıların çocukluk döneminde maruz kaldıkları ebeveynlerinin genel çatışma biçimlerini belirlemek amacıyla ise Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği- ÇÇSÖ

-Katılımcıların deneyimlediği aile birliği düzeyini belirlemek amacıyla “*Aile Uyum Yeteneğini ve Birliğini Değerlendirme Ölçeği*” kullanılmıştır.

Ölçeklerin tamamı bütün katılımcılara uygulanmış olup öz değerlendirme niteliği taşıdığından katılımcıların kendileri tarafından doldurulmuştur. Aşağıda ayrıntıları özetlenen veri toplama araçlarının uyarlama çalışmasını yapan sorumlu yazarlarından uygulama izni alınmıştır.

2.2.1. Bilgilendirilmiş Onay Formu (EK 1)

Katılımcıları dahil oldukları çalışma hakkında bilgilendirmek ve onay almak amacıyla hazırlanan “Bilgilendirilmiş Onay Formu”nda araştırmanın yürütüldüğü kurum, araştırmacı, araştırmanın amacı ve planlanan katkısı hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmanın gizlilik ve gönüllülük ilkesine vurgu yapılmış, herhangi bir sebepten dolayı rahatsızlık hissedildiğinde çalışmaya katılmaktan vazgeçebileceği belirtilmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin verilen bilgiler ışığında araştırmaya gönüllü katılımı kabul edip etmediklerini belirten kutuyu işaretlemeleri beklenmiştir. Kutucuğu işaretleyen bireylerin verileri araştırmaya dahil edilmiştir.

2.2.2. Kişisel Bilgi Formu (EK 2)

Tarafımızdan geliştirilen form, kişilerin yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, meslek, cinsiyet gibi sosyo-demografik bilgileri ile psikiyatrik rahatsızlık bilgilerini almak amacıyla kullanılmıştır. Formda bu bilgilere ek olarak katılımcıların, ebeveynlerinin yaşları, eğitim düzeyleri, ebeveynlerinin birlikte yaşayıp yaşamadığı, sağ olup olmamaları, kardeş sayıları, ebeveynleri ile yaşayıp yaşamadıkları gibi sosyo-demografik bilgilerin de edinilmesi hedeflenmiştir.

2.2.3. Beck Depresyon Envanteri -BDE (EK 3)

Ölçek, bireyin depresyon semptomlarını deneyimleyip deneyimlemediğinden ziyade, belirtilerin düzeyini sayısal olarak elde etmek üzere Beck tarafından geliştirilmiştir (Beck, 1961). Ölçek 21 maddeden oluşmaktadır. Depresyon belirtilerini; sosyal geri çekilme, kararsızlık, beden algısı, işlevsellik, uyku, iştah kaybı, kilo kaybı, somatik belirtiler,

libido kaybı, depresif ruh hali, kötümserlik, başarısızlık duygusu, doyum kaybı, suçluluk, ağlama nöbetleri, cezalandırılma isteği, kendini suçlama, öz nefret, cezalandırılma duygusu gibi 21 faktör altında ele almaktadır (Beck,1961). Ölçeğin Türkçeye uyarlama geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları Nesrin Hisli tarafından 1989'da yapılmıştır. Hisli (1989) ölçeğin iç tutarlılık katsayısını .80 olarak bulmuştur. Ölçekten alınabilecek puanlar 0-63 aralığında değişmektedir. Her madde belirtinin düşük veya yüksek deneyimlenmesine göre 0-3 puan arasında değerlendirilmektedir. Ölçekten alınan 17 ve üzerindeki puanlar, normalin üzerinde depresyonu belirleyen kesme noktaları olarak belirtilmiştir (Hisli, 1989).

2.2.4. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (EK 4)

Ölçek halihazırda var olan sosyal destek ölçeklerine yararlı bir katkı sağlayan yeni bir araç kazandırmak amacıyla Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (Multidimensional Scale of Perceived Social Support-(MSPSS) adıyla 1988 yılında Zimet, Dahlem, Zimet ve Farley tarafından geliştirilmiştir. Ölçek sosyal destek yeterliliğine ilişkin algıları; aile, arkadaşlar ve özel bir insan olmak üzere üç alt boyut üzerinden değerlendirmek üzere tasarlanmıştır: aile, arkadaşlar ve özel bir insan. Ölçek 2001 yılında Eker ve arkadaşları, tarafından Türkiye'ye uyarlanmış, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçek 12 maddeden oluşmaktadır. Doğrudan sosyal desteği ele alan maddeler, desteğin kaynağına (yani, Aile, Arkadaşlar veya Özel bir insan) ilişkin faktör gruplarıyla belirtilmiştir. Bu faktörlerin her biri dört maddeden içermektedir. Ölçek 1- kesinlikle hayır ve 7- kesinlikle evet arasında puanlanan Likert tipi bir ölçektir. Toplam puanın yüksek olması algılanan sosyal desteğin yüksek olduğunu belirtmektedir (Eker ve diğerleri, 2001).

Ölçeğin orijinal formunda Özel bir insan, Aile ve Arkadaşlar alt ölçekleri için iç tutarlılık değerleri sırasıyla .91, .87 ve .85 olarak bulunmuştur. Ölçeğin toplam güvenirligi .88 olarak belirtilmiştir (Zimet ve diğerleri, 1988). Ölçeğin Eker ve arkadaşları (2001), tarafından geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucu özel bir insan, aile ve arkadaşlar için iç tutarlılık değerleri sırasıyla .89, .83 ve .90 olarak bulunmuştur. Ölçeğin toplam güvenirligi .87 olarak belirtilmiştir (Eker ve diğerleri, 2001).

2.2.5. Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 (EK 5)

Young ve arkadaşları (1991; 2003), şema kuramının merkezinde yer alan erken dönem uyum bozucu şemaları belirlemek için Young Şema Ölçeği (Young Schema Questionnaire) adıyla ölçeği geliştirmiştir (Young ve diğerleri, 1991; 2003). Young Şema Ölçeği, Jeffrey Young ve diğerleri (1990, 2003) tarafından geliştirilen formda, kopukluk ve reddedilmişlik, zedelenmiş otonomi ve kendini ortaya koyma, zedelenmiş sınırlar, diğerleri yönelimlilik, aşırı tetikte olma ve bastırılmışlık şema alanlarını ve bu şema alanlarının içerdiği 18 şema temsil edilmektedir (Young ve diğerleri, 1991; 2003). İçerdiği 18 şema sırasıyla, terk edilme/ istikrarsızlık, güvensizlik/suistimal edilme, duyguları bastırma, kusurluluk/utanma, sosyal izolasyon/ yabancılaşma, bağımlılık/yetersizlik, hastalıklar ve tehditler karşısında dayanıksızlık, iç içe geçme/ gelişmemiş benlik, başarısızlık, hak görme/büyüklük, yetersiz özdenetim, boyun eğicilik, kendini feda, onay arayıcılık, karamsarlık, duygusal yoksunluk, yüksek standartlar/aşırı eleştiricilik ve cezalandırıcılık olarak belirtilmiştir.

Ölçek 90 maddeden oluşmaktadır. Katılımcılar, her bir maddeyi (1=Benim için tamamıyla yanlış) ve (6= Beni mükemmel şekilde tanımlıyor) arasında değerlendirmektedir. 6'lı Likert tipi bir ölçektir (Young ve diğerleri, 1991; 2003). Ölçeğin özgün formunda her alt ölçek 5 maddeden oluşmakta, buna göre alt ölçeklerden alınan puanlar 5 ile 30 arasında değişebilmektedir. Ölçeğin Türkiye geçerlik ve güvenirlik çalışmaları Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır tarafından 2009 yılında yapılmıştır. Ek olarak orjinalinde 18 uyum bozucu şema olan formun Türkçe versiyonunda yapılan analiz sonucunda 14 uyum bozucu şemaya; 5 şema alanına ulaşılmıştır. Yapılan analizler sonucu, iç tutarlık katsayısının alt ölçekler için .63-.80 arasında değiştiği belirtilmiştir. Şema alanlarının ise Cronbach Alpha iç tutarlık katsayıları ise .53-.81 arasında değiştiği, ölçeğin orta düzeyde iç tutarlılığı gösterdiği belirtilmiştir (Soygüt ve diğerleri, 2009).

2.2.6. Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği- ÇÇSÖ (EK 6)

Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği, evlilikte yaşanan çatışma ve çözüm stillerini ölçmek amacıyla Özen (2006) tarafından geliştirilmiştir. Çalışma, yaşları 17-36 yaşları arasında değişen romantik ilişki yaşayan bireyler ile yürütülmüştür. Ölçek; olumlu çatışma çözüm stili, olumsuz çatışma çözüm stili, boyun eğme/itaat ve geri çekilme/kaçınma olmak üzere dört alt boyuttan ve toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, 1 (hiç katılmıyorum) ile 6 (çok katılıyorum) arasında puanlanan 6lı Likert tipi maddelerden oluşmuştur. Ölçeğin toplam puanı kullanılmamakla birlikte alt boyutların Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları .75 ile .81 arasında değişmektedir. Yükselen puanlar o boyut özelliklerinde yüksekliği belirtmektedir. Bu çalışma bağlamında bireylerin, ebeveynlerinin genel çatışma biçimlerine dair algıları dair algıları değerlendirilmiştir. Yönergeler bireylerin ebeveynlerini arasındaki çatışmayı değerlendirmeleri üzerine uyarlanmıştır. Katılımcılar ölçek maddelerini anne ve baba sütunlarında ayrı ayrı değerlendirmişlerdir. Maddelerden alınan anne-baba puanlarının ortalamaları alınmıştır. Daha sonra her madde için oluşan ortalamaların toplamları ile alt boyut puanları elde edilmiştir.

2.2.7. Aile Uyum Yeteneğini ve Birliğini Değerlendirme Ölçeği IV (EK 7)

Bireylerin aile birliği ve değişime uyum yeteneğine dair bileşenlerin incelenebilmesi amacıyla Evlilik ve Aile Sistemleri Dairesel Modeli temelinde Olson (2011) tarafından geliştirilmiştir. Aile Uyum Yeteneğini ve Birliğini Değerlendirme Ölçeği – IV (Family Adaptability and Cohesion Evaluation Scale - IV) adıyla altı alt ölçek ve 62 maddeden oluşmaktadır. Türk kültürüne uyarlanma, geçerlik ve güvenilirlik çalışması aynı isimle, Türkdogan ve arkadaşları tarafından 2018 yılında yapılmıştır. Ölçek; aile birliğini kapsayan, dengeli birlik, iç-içe geçme ve bağlantısızlık alt boyutlarını ve ailenin değişime uyum yeteneğini kapsayan dengeli esneklik, katılık ve kaotiklik alt boyutlarını içermektedir. Alt boyutların her biri yedişer maddeden oluşmakta ve beşli Likert yöntemiyle değerlendirilmektedir.

Bu çalışma kapsamında bireylerin aile birliği düzeylerini değerlendirmek amacıyla aile birliği değişkeni ve alt boyutları dengeli birlik, iç içe geçme ve bağlantısızlık alt boyutları incelenmiştir. Ölçeğin orjinal formunun iç güvenilirlik katsayıları dengeli birlik boyutu için .89, bağlantısızlık boyutu için .87 ve iç içe geçme boyutu için .77'dir (Olson, 2011). Türk kültürüne uyarlanarak yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucu, ölçeğin iç güvenilirlik katsayıları; dengeli birlik boyutu için .85, bağlantısızlık alt boyutu için .77, iç içe geçme boyutu için .65, olarak belirtilmiştir (Türkdoğan ve diğerleri, 2018). Ölçekte, alt boyutlardan alınan puanlar ilgili alt boyutta yükselmeyi ifade etmektedir (Olson, 2011).

2.3. İŞLEM

Tez önerisi ile Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'na başvurulmuş ve 22.04.2019 tarihinde alınan 62310886-604.01.01/15534 nolu onay ile etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiştir. Etik kurul onayı alınması ile çeşitli illerde gönüllü katılımcılara kolay örnekleme yoluyla ulaşılmış, bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Gönüllü olduğunu bildiren katılımcılara veri toplama araçları elden ve internet üzerinden olmak üzere iki farklı şekilde ulaştırılmıştır. Ölçek uygulamaları her katılımcı birey için ortalama 30 dk sürmüştür. Elden ulaştırılan veri toplama araçları kapalı zarf ile ulaştırılmış ve uygun olan zamanda araştırmacıya teslim edilmiştir. Eksik veya hatalı olduğu düşünölen ölçekler araştırmaya dahil edilmemiştir.

BÖLÜM III

BULGULAR

Bu bölümde çalışma kapsamında toplanan verilere uygulanan istatistiksel analiz bulgularına yer verilmiştir. Analiz aşamasına geçilmeden önce veri seti üzerinde frekans analizi yapılmıştır. Boş veriler, ortalama atama yöntemiyle yeni değerler doldurulmuştur. Mahalanobis uzaklığı hesaplanarak uç değer olduğu tespit edilen beş değer ,veri setinden çıkarılmıştır. Çarpıklık ve Basıklık değerlerinin +1 ve -1 değerlerinin arasında olmasının normal dağılımın göstergesi olduğu belirtilmiştir (Hair ve diğerleri, 2013). Bütün değişkenlerin Çarpıklık ve Basıklık (Kurtosis) değerlerinin uygun aralıklarda olduğu görülmüştür. Verilerin analizleri SPSS 22 ve AMOS paket programları kullanılarak yapılmıştır.

Bulgular çalışmanın amaçları doğrultusunda 3 aşamada sunulmaktadır.

- 1- Temel değişkenler ve alt boyutları arasındaki ilişkiler
- 2- Katılımcı bireylerin depresyon düzeyini yordayan değişkenlerin belirlenmesi
- 3- Önerilen modelin sınanması
  - a. Ölçüm Modeli ve Doğrulayıcı Faktör Analizi
  - b. Önerilen modelin sınanması
  - c. Alternatif bir modelin sınanması

Bu çalışmanın bağımlı değişkeni olarak ele alınan depresyon düzeyi, Beck Depresyon Ölçeği ile alınan ölçümler ile temsil edilmektedir. Temel bağımsız değişken, bireylerin ebeveynleriyle yaşadıkları zaman diliminde maruz kaldıkları ebeveyn çatışma biçimleri, olumlu çatışma biçimi, olumsuz çatışma stili, boyun eğme/itaat ve geri çekilme/kaçınma olmak üzere dört alt boyut temelinde alınan ölçümler (Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği- ÇÇSÖ) ile temsil edilmektedir. Aile birliği değişkeni, dengeli birlik, iç içe geçme ve bağlantısızlık olmak üzere üç alt boyut ile (Aile Uyum Yeteneğini ve Birliğini Değerlendirme Ölçeği-IV- AUYBDÖ) temsil edilmektedir. Önerilen modelde, erken dönem uyum bozucu şemalar değişkeni, zedelenmiş otonomi şema alanı, kopukluk şema alanı,

zedelenmiş sınırlar şema alanı, diğerleri yönelimlilik şema alanı ve yüksek standartlar şema alanı olmak üzere beş alt boyut temelinde (Young Şema Ölçeği- YSÖ) temsil edilmektedir. Diğer bir değişken algılanan çok boyutlu sosyal destek, aile, arkadaşlar ve özel bir insan olmak üzere üç alt boyut temelinde (Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği- ÇBASDÖ) alınan ölçümler ile temsil edilmektedir.

3.1. Temel Değişkenler ve Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler

Bu bölümde çalışmanın bağımsız değişkenlerini oluşturan katılımcıların ebeveynlerinin çatışma biçimine dair algıları, olumsuz çatışma, olumlu çatışma, boyun eğme/ itaat ve geri çekilme/kaçınma alt boyutlarının toplam puanları, aile birliği alt boyutları olan dengeli birlik, bağlantısızlık ve iç içe geçme toplam puanları, erken dönem uyum bozucu şemalar ve alt boyutları olan kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, diğerleri yönelimlilik, yüksek standartlar toplam puanları, çok boyutlu algılanan sosyal destek ve alt boyutları olan özel bir insan, arkadaşlar ve aile toplam puanları ve bağımlı değişken olan depresyon toplam puanı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Değişkenler arası ilişkilere ilişkin korelasyon değerleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Analiz sonuçlarına göre, *bireylerin depresyon düzeyi* ile ebeveynlerinin çatışma biçimi alt boyutları olumsuz çatışma biçimi (.23, $p < .001$) ile pozitif yönde ve olumlu çatışma biçimi (-.19, $p < .001$) ile negatif yönde, aile birliğinin alt boyutları dengeli birlik (-.27, $p < .001$) ile negatif yönde ve bağlantısızlık (.26, $p < .001$) ile pozitif yönde, erken dönem uyum bozucu şema alanları zedelenmiş otonomi (.61, $p < .001$), kopukluk (.61, $p < .001$), diğerleri yönelimlilik (.40, $p < .001$) ile pozitif yönde, yüksek standartlar (.39, $p < .001$) ve zedelenmiş sınırlar (.27, $p < .001$) pozitif yönde ve algılanan sosyal destek (-.44, $p < .001$) ile arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Bununla birlikte, algılanan ebeveyn çatışma biçimi alt boyutları boyun eğme ve geri çekilme, aile birliği alt boyutu iç içe geçme ile depresyon düzeyi arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemektedir.

Bireylerin maruz kaldığı olumsuz ebeveyn çatışma biçimi ile aile birliği alt boyutu dengeli birlik (-.24, $p < .001$) ile negatif yönde, bağlantısızlık (.35, $p < .001$) ve iç içe geçme (.15, $p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler vardır. Bireyin maruz kaldığı olumsuz ebeveyn çatışma biçimi ile erken dönem uyum bozucu şema alanları; zedelenmiş otonomi (.34, $p < .001$), kopukluk (.30, $p < .001$), diğerleri yönelimlilik (.23, $p < .001$), yüksek standartlar (.29, $p < .001$) ve zedelenmiş sınırlar (.16, $p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Olumsuz ebeveyn çatışma biçimi ile sosyal destek arasında ise (-.16, $p < .01$) negatif yönde anlamlı ilişki görülmektedir. Bireyin maruz kaldığı olumsuz çatışma ve olumlu çatışma (-.25, $p < .01$) biçimleri arasında negatif yönde ve boyun eğme (-.25, $p < .001$) ile arasında negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. Bununla birlikte ebeveyn çatışma biçimlerinin diğer alt boyutları geri çekilme ile olumsuz ebeveyn çatışması arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemektedir.

Bireylerin maruz kaldığı olumlu ebeveyn çatışma biçimi ile aile birliği alt boyutları dengeli birlik (.31, $p < .001$) ile pozitif yönde ve bağlantısızlık (-.27, $p < .01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişki saptanmıştır. Ayrıca olumlu ebeveyn çatışması ile erken dönem uyum bozucu şema alanları zedelenmiş otonomi (-.12, $p < .05$) ve kopukluk (-.14, $p < .01$) arasında negatif yönde, sosyal destek (.22, $p < .001$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Ebeveyn çatışması diğer alt boyutları olan boyun eğme (.53, $p < .001$) ve geri çekilme (.36, $p < .01$) ile olumlu ebeveyn çatışma biçimi arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Bununla birlikte aile birliği alt boyutu iç içe geçme, erken dönem uyum bozucu şema alanları zedelenmiş sınırlar, yüksek standartlar ve diğerleri yönelimlilik ile anlamlı bir ilişki gözlenmemektedir.

Bireyin maruz kaldığı ebeveyn çatışma biçimi boyun eğme /itaat ile aile birliği alt boyutları dengeli birlik (.33, $p < .001$) ile pozitif yönde ve bağlantısızlık (-.23, $p < .001$) ile negatif yönde, erken dönem uyum bozucu şema alanları zedelenmiş otonomi (-.13, $p < .05$) ve kopukluk (-.12, $p < .05$) ile negatif yönde, diğerleri yönelimlilik (.16, $p < .01$) ve zedelenmiş sınırlar (.17, $p < .01$), sosyal destek (.18, $p < .01$) ve ebeveyn çatışma biçimi alt boyutu geri çekilme (.54, $p < .01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Bununla birlikte,

aile birliği alt boyutu i içe geçme ve Şema alanı yüksek standartlar arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemektedir.

Bireyin maruz kaldığı ebeveyn çatışma biçimi geri çekilme/kaçınma ile aile birliği alt boyutları dengeli birlik (.30, $p < .001$) ile pozitif yönde ve bağlantısızlık (-.18, $p < .001$) ile negatif yönde, erken dönem uyum bozucu Şema alanları diğerleri yönelimlilik (.25, $p < .001$), zedelenmiş sınırlar (.15, $p < .01$) ve yüksek standartlar (.15, $p < .05$) ve sosyal destek (.13, $p < .05$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Bununla birlikte, aile birliği alt boyutu i içe geçme ile Şema alanları zedelenmiş otonomi ve kopukluk arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemektedir.

Aile birliği alt boyutu olan ailenin dengeli birlik ile Şema alanları zedelenmiş otonomi (-.42, $p < .001$) ve kopukluk (-.44, $p < .01$) arasında negatif yönde, sosyal destek (.48, $p < .001$) ile pozitif yönde ve aile birliği alt boyutu bağlantısızlık (-.64, $p < .01$) ile arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Bununla birlikte aile birliği alt boyutu olan i içe geçme, Şema alanları yüksek standartlar, zedelenmiş sınırlar ve diğerleri yönelimlilik ile arasında herhangi bir ilişki gözlenmemektedir.

Aile birliği alt boyutu olan bağlantısızlık ile aile birliği alt boyutu i içe geçme (.21, $p < .001$), Şema alanları zedelenmiş otonomi (.37, $p < .001$), kopukluk (.42, $p < .001$), diğerleri yönelimlilik (.12, $p < .05$) ile pozitif yönde ve sosyal destek (-.35, $p < .001$) ile arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Şema alanı zedelenmiş sınırlar ve yüksek standartlar Şema alanları ile anlamlı bir ilişki gözlenmemektedir.

Aile birliği alt boyutu olan i içe geçme ile erken dönem uyum bozucu Şema alanları zedelenmiş otonomi (.30, $p < .001$), kopukluk (.24, $p < .001$), diğerleri yönelimlilik (.25, $p < .001$) ve yüksek standartlar (.21, $p < .001$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Bununla birlikte i içe geçme alt boyutu ile Şema alanı zedelenmiş sınırlar ve sosyal destek arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemektedir.

Tablo 2 Değişkenler Arası Korelasyon Değerleri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1)Depresyon	1													
2) Olumsuz Çatışma	.23**	1												
3)Olumlu Çatışma	-.19**	-.25**	1											
4)Boyun eğme	-.08	-.25**	.53**	1										
5)Geri çekilme	.02	-.03	.36**	.54**	1									
6)Dengeli birlik	-.27**	-.24**	.31**	.33**	.30**	1								
7)Bağılantısızlık	.26**	.35**	-.27**	-.23**	-.18**	-.64**	1							
8)İç içe geçme	.07	.15**	.10	-.01	.03	-.07	.21**	1						
9)Zedelennmiş otonomi	.61**	.34**	-.12*	-.13*	-.05	-.42**	.37**	.30**	1					
10)Kopukluk	.61**	.30**	-.14*	-.12*	-.02	-.44**	.42**	.24**	.85**	1				
11)Diğerleri Yönelimlilik	.40**	.23**	.05	.16**	.25**	-.03	.12*	.25**	.49**	.49**	1			
12)Yüksek Standartlar	.39**	.29**	-.03	.09	.15*	-.04	.10	.21**	.53**	.49**	.63**	1		
13)Zedelennmiş Sınırlar	.27**	.16**	.07	.17**	.15**	.02	.10	.05	.31**	.40**	.53**	.60**	1	
14) Sosyal destek	-.44**	-.16**	.22**	.18**	.13*	.48**	-.35**	-.06	-.44**	-.59**	-.22**	-.17**	-.09	1

*p<.05, **p<.01

3.2. Katılımcı Bireylerin Depresyon Düzeyini Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi

Bireylerin depresyon düzeyini yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla "Hiyerarşik Regresyon Analizi" uygulanmıştır. Regresyon analizleri öncesi değişkenler arasındaki korelasyonlar incelenmiş ve bireylerin depresyon puanlarıyla anlamlı ilişki gösteren değişkenler analize dahil edilmiştir. Yordayıcı değişkenlerin analize dahil edilme sırası, önerilen modelin gösterdiği ilişki sırası gözetilerek, ilk boyutta ebeveyn çatışması alt boyutları, ikinci boyutta aile birliği alt boyutları ve üçüncü boyutta erken dönem uyum bozucu şema alanları ile algılanan sosyal destek puanları analize dahil edilmiştir. Yürütülen analiz değerleri Tablo 3' de sunulmuştur.

Tablo 3 Depresyon Düzeyini Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yürütülen Regresyon Analizi Değerleri

	R ²	Uyarlanmış R ²	β	t	F	F Değişim
1.Adım	.07	.06			11.62***	11.62***
Olumsuz Çatışma			.19	3.42***		
Olumlu Çatışma			-.14	-2.45*		
2. Adım	.11	.10			9.54***	6.99***
Dengeli Birlik			-.16	-2.19*		
Bağılantısızlık			.08	1.13		
3. Adım	.44	.42			22.53***	27.71***
Sosyal Destek			-.15	-2,66**		
Zedelenmiş Otonomi			.32	3.58***		
Kopukluk			.17	1.76		
Diğerleri Yönelimlik			.09	1.55		
Yüksek Standartlar			.03	.52		
Zedelenmiş sınırlar			.02	.39		

*p< .05, ** p< .01, ***p< .001

Tablo 3'de sunulan analiz sonuçları, denkleme ilk adımda girilen olumsuz ebeveyn çatışması ve olumlu ebeveyn çatışması puanlarının oluşturduğu bloğun yordanan değişken varyansına katkısının anlamlı olduğu ve toplam varyansın %6'sını açıkladığını göstermektedir ($F_{(2-296)}=11.62, p<.001$). Bloğu oluşturan değişkenlerin bağımsız katkıları incelendiğinde olumsuz çatışma biçimi puanlarının bağımsız katkısının ($t=3.42, p<.001$) ve olumlu çatışmanın bağımsız katkısının ($t=-2.45, p<.05$) anlamlı olduğu görülmektedir. Analize ikinci adımda dahil edilen aile birliği alt boyutları olan dengeli birlik ve bağlantısızlık puanlarının oluşturduğu ikinci bloğun yordanan değişken varyansına katkısının ($F_{(4-294)}=9.54, p<.001$) anlamlı olduğu ve açıklanan varyans oranını %10'a yükselttiği görülmektedir. Bloğu oluşturan değişkenlerin bağımsız katkıları incelendiğinde dengeli birlik puanlarının bağımsız katkısının ($t=-2.19, p<.05$) anlamlı olduğu, bağlantısızlık puanlarının ise bağımsız katkısının anlamlı olmadığı görülmektedir. Analize üçüncü adımda dahil edilen sosyal destek ve şema alanları puanlarının oluşturduğu üçüncü bloğun değişken varyansına yaptığı katkının anlamlı olduğu ve açıklanan varyans oranını %42'ye yükselttiği görülmüştür ($F_{(10-288)}=22.53, p<.001$). Modelde üçüncü bloğu oluşturan yordayıcı değişkenlerden sosyal destek puanlarının ($t=-2.66, p<.01$) ve zedelenmiş otonomi alanı puanlarının ($t=3.58, p<.001$) bağımsız katkısının anlamlı olduğu ancak zedelenmiş sınırlar, yüksek standartlar, diğerleri yönelimlilik ve kopukluk şema alanlarının puanlarının bağımsız katkısının anlamlı olmadığı saptanmıştır.

3.3. Önerilen Modelin Sınanması

Bu bölümde bireyin maruz kaldığı ebeveyn çatışma biçimleri, aile birliği, bireyin erken dönem uyum bozucu şemaları ve algıladığı sosyal destek etkileşimi ile bireyin depresyon düzeyini açıklamaya çalışan bir yapısal eşitlik modeli sınanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bireyin depresyon düzeyi puanları BDE toplam puanıyla temsil edilmektedir. Ancak model, örtük değişkenlere duyarlı olduğu için depresyon maddeleri parsellenerek iki alt boyut halinde analize dahil edilmiştir. Bireyin maruz kaldığı ebeveyn çatışma biçimleri alt boyutları olan olumsuz ebeveyn çatışma biçimi puanı, olumlu ebeveyn çatışma biçimi puanı, boyun eğme/itaat biçimi puanı, geri çekilme/kaçınma biçimi puanları kullanılmıştır. Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiye çeşitli yollarla aracılık ettiği düşünülen aile birliği, erken dönem uyum bozucu şemalar ve

algılanan sosyal destek değişkenleri ise ilgili kaynakların alt boyutlarının toplam puanları alınarak hesaplanmış ve analize dahil edilmiştir. Bu bağlamda, aile birliği örtük değişkenini bağlantısızlık, dengeli birlik ve iç içe geçme alt boyut puanları temsil ederken, erken dönem uyum bozucu şema alanları zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar şema, yüksek standartlar, kopukluk ve diğerleri yönelimlilik şema alanı puanları oluşturmaktadır. Diğer bir değişken olan algılanan sosyal destek ise üç alt boyutu olan özel bir insan, arkadaş ve aile alt boyut puanları ile analize dahil edilmiştir.

3.3.1. Ölçüm modeli ve Doğrulayıcı Faktör Analizi

Değişkenlerin depresyon üzerindeki yordayıcı etkisi yapısal eşitlik modeli ile incelenmeden önce ve bu amaçla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu amaçla ölçüm modeli test edilmiştir. Daha sonra yapısal eşitlik analizi yapılmıştır. Önerilen model ile verinin uyumu RMSEA (Root- Mean-Square Error of Approximation; Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü) ve CFI (Comparative Fit Indices; Karşılaştırmalı Uyum İndeksi) ile değerlendirilmiştir. Genel model uyumunu değerlendirmek için χ^2 (Chi-Square Goodness of Fit; Ki-Kare Uyum Testi) testinin serbestlik derecesine duyarlı olması nedeniyle (Byrne, 2001), χ^2/sd oranının 5'ten küçük olması iyi uyum göstergesi olarak kabul edilmektedir (Kelloway, 1998). Diğer uyum indeksi RMSEA için 0.08 değerinin yeterli bir uyum değeri olarak kabul edildiği belirtilmektedir (Hu ve Bentler, 1999). GFI, AGFI ve CFI değerlerinin ise .90 ve üzerinde olmasının iyi uyum göstergesi olduğuna işaret edilmektedir (Byrne, 1998).

Çalışma kapsamında önerilen model doğrultusunda belirtilen değişkenler ile hipotez ölçüm modeli oluşturulmuştur. Hipotez ölçüm modeli analizleri sonucu $\chi^2 (109) = 569.37$, $p < .001$, χ^2 değeri anlamlı bulunmuştur bu durum verinin modelle uyumlu olmadığını göstermektedir. Diğer uyum değerleri; $\chi^2/sd=5.22$, GFI=.80, AGFI=.72, CFI=.81, RMSEA=.12 olarak bulunmuştur. Analiz sonuçları incelenen hipotez ölçüm modelinin veri ile anlamlı uyuma işaret eden değer aralıklarında olmadığını göstermektedir (Tablo 5). Modele ilişkin Regresyon ağırlıkları Tablo 4'te sunulmuştur. Tabloda belirtilen standardize beta değerleri .45 altında (Hair ve diğerleri, 2013) olan ebeveyn çatışma biçimi alt boyutu olumsuz çatışma alt boyutu, aile birliği alt boyutu iç içe geçme ve erken dönem

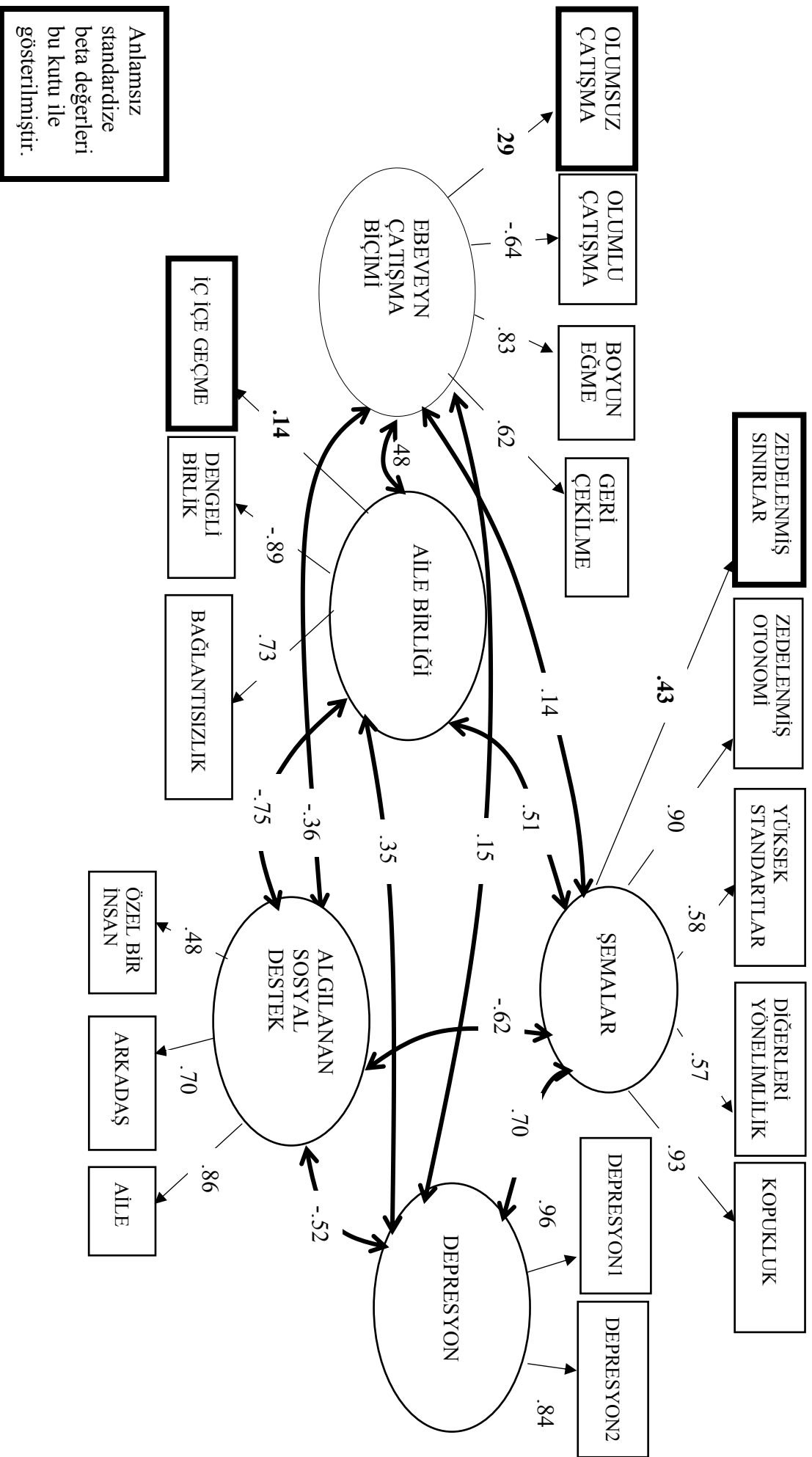
uyum bozucu şema alanı zedelenmiş sınırlar modelden çıkartılarak yeni ölçüm modeli oluşturulmuştur.

Tablo 4 Hipotez Ölçüm Modeline İlişkin Beta Değerleri

		β
Ebeveyn	Olumlu Çatışma	-.64
	Olumsuz Çatışma	.29
Çatışma	Boyun eğme	-.83
Biçimi	Geri çekilme	-.62
Aile Birliği	Dengeli birlik	-.89
	Bağılantısızlık	.73
	İç içe geçme	.14
Şema Alanları	Zedelenmiş sınır	.43
	Yüksek Standartlar	.58
	Diğerleri Yönelimlilik	.57
	Kopukluk	.93
	Zedelenmiş Otonomi	.90
Sosyal Destek	Özel bir insan	.48
	Arkadaş	.70
Depresyon	Aile	.86
	Depresyon 1	.96
	Depresyon 2	.84

Ölçüm modeli Şekil 2’de sunulmuştur. Ölçüm analizleri sonucu $X^{2/sd}(67) = 286.67$, $p < .001$, (GFI=.87, AGFI=.80, CFI=.90, RMSEA=.10, $X^{2/sd} = 4.28$) ile X^2 değeri anlamlı bulunarak verinin modelle uyumlu olmadığı saptanmıştır (Tablo 5).

Şekil 2 Hipotez Ölçüm Modeline İlişkin Beta Değerleri

Anlamsız standardize beta değerleri bu kutu ile gösterilmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları Tablo 5'te sunulmuştur. Değişiklik indeksinin önerdiği bazı değişiklikler modeli güçlendirmek amacıyla yapılmıştır. Önerilen değişiklikler göz önüne alındığında yüksek standartlar şema alanı ve diğerleri yönelimlilik şema alanı hataları ilişkilendirilerek model iyileştirilmeye çalışılmıştır. Bu hata ilişkilendirmesi sonrasında, iki model ki-kare fark testi ile karşılaştırılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2001). Yapılandırılan karşılaştırma sonucunda, modelin daha uyumlu hale geldiği görülmektedir [$X^2_{fark} (1) = 76.25, p < .05$]. Değişiklikler sonrasında analiz sonuçları, modelin veri ile iyi uyum gösterdiğini ortaya koymuştur [$\chi^2 (66) = 210.43, \chi^2/sd = 3.19, GFI = .91, AGFI = .85, CFI = .93, RMSEA = .09$]. Bu değerler sonucu ile diğer uyum indeksleri veri ile modelin uyumlu olmadığı gözükmemektedir.

Tablo 5 Önerilen Modelin Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İndeksi Değerleri

	X ²	SD	χ^2/sd	GFI	CFI	AGFI	RMSEA
2 Hata ilişkilendirmesi	180.02	65	2.77	.92	.95	.88	.07
1 Hata ilişkilendirmesi	210.43	66	3.19	.91	.93	.85	.09
Ölçüm Modeli	286.67	67	4.28	.87	.90	.80	.10
Hipotez Ölçüm Modeli	569.37	109	5.22	.80	.81	.72	.11

Benzer şekilde, değişim indekslerinde önerilen diğer hata ilişkilendirmesi doğrultusunda, sosyal destek değişkeninin; özel bir insan ve arkadaşlar alt boyutlarının hataları ilişkilendirilmiştir (Şekil 3). Test sonucunda, bu hata ilişkilendirmesinin modeli daha uyumlu hale getirdiği görülmektedir [$X^2_{fark} (1) = 30.41, p < .01$]. Değişiklikler sonrasındaki analiz sonuçları, modelin veri ile çok iyi uyum gösterdiğini ortaya koymuştur [$X^2 (65) = 180.02, \chi^2/sd = 2.77, GFI = .92, AGFI = .88, CFI = .95, RMSEA = .07$].

Tablo 6 Önerilen Model Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları (2 hata İlişkilendirmeli)

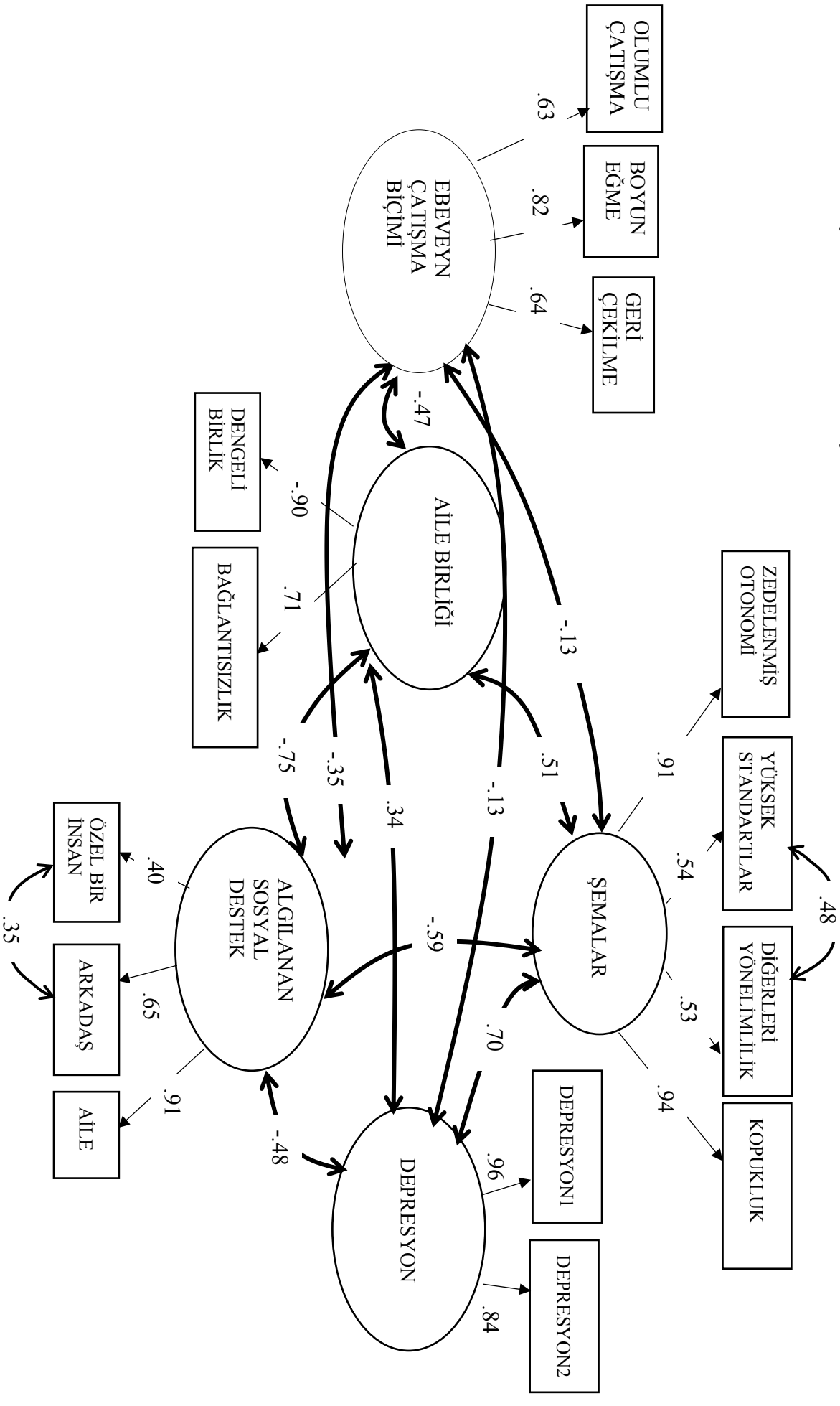
		β	t	SH
Ebeveyn	Olumlu Çatışma	.63	8.73***	.09
Çatışması	Boyun Eğme	.82		
	Geri Çekilme	.64	8.83***	.09
Aile ^a	Dengeli Birlik	-.90	-11.91***	.11
Birliği	Bağlantısızlık	.71		
	Yüksek Standartlar	.54	10.33***	.02
Şema	DiğerleriYönelimlilik	.53	9.98***	.03
Alanları	Kopukluk	.94		
	Zedelenmiş Otonomi	.91	23.19***	.05
	Özel bir insan	.40		
Sosyal	Arkadaş	.65	7.45***	.16
Destek	Aile	.91	6.51***	.24
Depresyon	Depresyon 1	.96		
	Depresyon 2	.84	16.82***	.05

*p< .05, ** p< .01, ***p< .001

a. Aile birliğinde yükselen değerler, dengeli birlik düzeyinde düşüşü ifade etmektedir.

Mevcut araştırmada model değerlendirildiğinde ebeveyn çatışma biçimini en iyi yordayan alt boyutlar sırasıyla geri çekilme ve olumlu çatışmadır. Aile birliği örtük değişkenini en iyi yordayan alt boyut dengeli birlik olarak saptanmıştır. Şema alanları örtük değişkenini en iyi yordayan alt boyutlar sırasıyla; zedelenmiş otonomi, yüksek standartlar ve diğerleri yönelimlilik şema alanlarıdır. Algılanan sosyal destek örtük değişkenini en iyi yordayan alt boyutlar ise sırasıyla arkadaşlar ve aile olarak gözlenmektedir.

Şekil 3 Önerilen Model- Ölçüm Modeli-İki Hata İlişkilendirme Modeli

3.3.2. Önerilen Modelin Sınanması

Yapısal eşitlik modeli için, doğrulayıcı faktör analizinin doğrultusunda tam bir örtük model oluşturulmuştur (Şekil 4). Yapılan analizin sonuçları, modelin veri ile iyi uyum gösterdiğini ortaya koymuştur [$X^2(70, N=299) = 203.71$, $\chi^2/sd = 2.91$, $GFI=.92$, $AGFI=.87$, $CFI=.94$, $RMSEA=.08$]. Modeli oluşturan ilişkilere dair değerler Tablo 7 ile sunulmuştur.

Tablo 7 Önerilen Modelin Yapısal Eşitlik Analizine İlişkin Değerler

			β	t	SH
Aile Birliği ^a	←	Ebeveyn Çatışması	-.45	-5.81***	.07
Şema Alanları	←	Aile Birliği ^a	.54	8.25***	.31
Sosyal Destek	←	Aile Birliği ^a	-.74	-5.28***	.11
Depresyon	←	Sosyal Destek	-.11	-2,04	.08
Depresyon	←	Şema Alanları	.64	11.55***	.01
Olumlu Çatışma	←	Ebeveyn	.62	8.59***	.09
Boyun eğme	←	Çatışması	.83		
Geri çekilme	←		.63	8.64***	.09
Dengeli birlik	←	Aile ^a	-.87	-12.61***	.10
Bağlantısızlık	←	Birliği	.72		
Yüksek Standartlar	←		.55	10.42***	.02
Diğerleri Yönelimlilik	←	Şema	.52	9.90***	.03
Kopukluk	←	Alanları	.92		
Zedelenmiş Otonomi	←		.92	22.80***	.05
Özel bir insan	←		.36		
Arkadaş	←	Sosyal	.60	7.15***	.17
Aile	←	Destek	.98	5.89***	.31
Depresyon 1	←	Depresyon	.96		
Depresyon 2	←		.84	16.49***	.05

*p< .05, ** p< .01, ***p< .001

a. Aile birliğinde yükselen değerler, dengeli birlik düzeyinde düşüşü ifade etmektedir.

Tablo 8 Önerilen Modelin Yapısal Eşitlik Analizi İlişkin Dolaylı İlişkilerin Değerleri

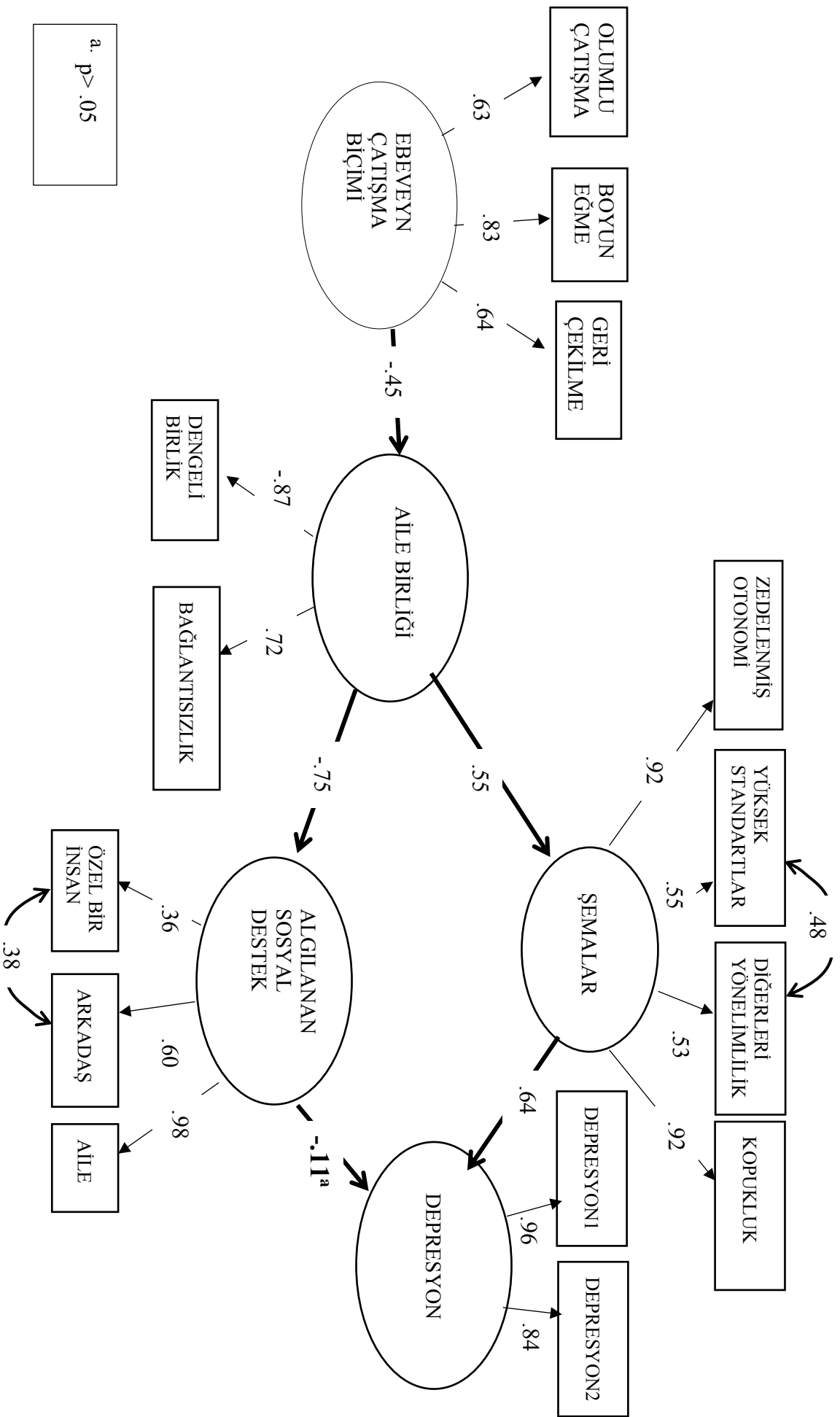
		Çatışma	Aile Birliği^a
Sosyal Destek	β	.34	
	SH	.06	
	t	4.32***	
Şema Alanları	β	-.25	
	SH	.21	
	t	-5.11***	
Depresyon	B	-.20	.43
	SH	.04	.07
	t	-5.12***	7.1***

*p< .05, ** p< .01, ***p< .001

a. Aile birliğinde yükselen değerler, dengeli birlik düzeyinde düşüşü ifade etmektedir.

Gözlenen modele ilişkin doğrudan ilişkilerin yanı sıra modele ilişkin dolaylı ilişkilerin de anlamlı olduğu saptanmıştır. Dolaylı ilişkilere ilişkin beta (β), t ve standart hata (SH) değerleri Tablo 8 ile sunulmuştur. Dolaylı ilişkiler doğrultusunda ebeveyn çatışma biçimi puanlarının, sosyal destek puanlarını ($\beta = .34$, $t = 4.32$, $p < .001$) ve şema alanları puanlarını ($\beta = -.25$, $t = -5.11$, $p < .001$) dolaylı olarak yordadığı görünmektedir. Ayrıca çalışmanın öngördüğü biçimde; aile birliği puanlarının ($\beta = .43$, $t = 7.1$, $p < .001$) ve ebeveyn çatışma biçimi puanlarının ($\beta = -.20$, $t = -5.12$, $p < .001$), bireylerin depresyon düzeyi puanlarını dolaylı olarak yordadığı saptanmıştır.

Şekil 4 Önerilen Model- Yapısal Eşitlik Modeli Beta Değerleri

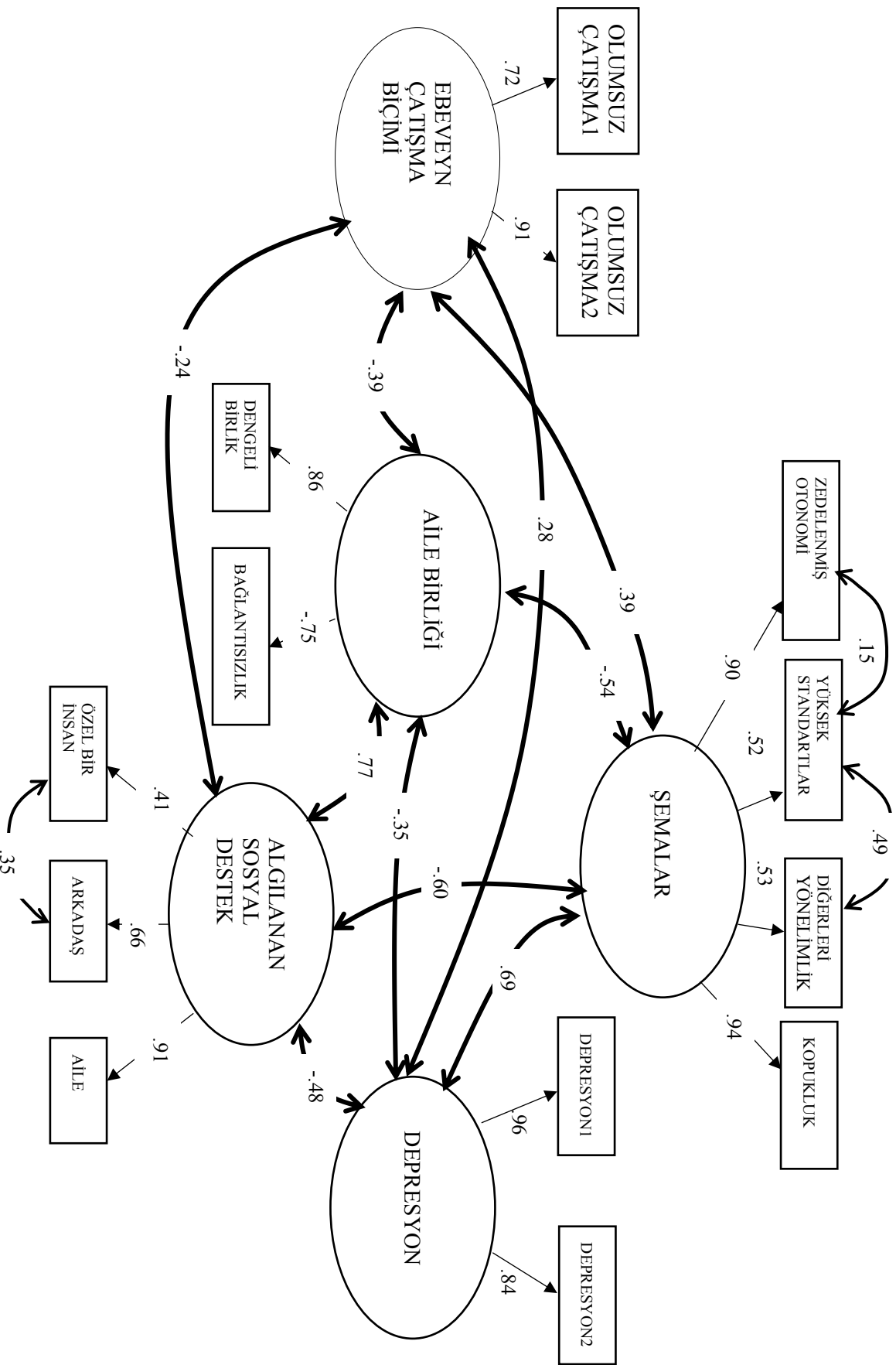
3.3.3. Alternatif Modelin Sınanması

Bu çalışmanın amacı doğrultusunda analizi yapılan modelde, uyum sağlamaması sebebiyle ebeveyn çatışma biçimi alt boyutu olan olumsuz ebeveyn çatışma biçimi modele dahil edilememiştir. Olumsuz ebeveyn çatışma biçiminin model üzerindeki etkisini görmek amacıyla hipotezin sadece bu boyut üzerinden sınındığı yeni bir model önerilmiştir. Yapısal eşitlik modelinin analizi için gereken örtük değişken, olumsuz çatışma biçimi alt ölçeği maddeleri parsellenerek modele dahil edilmiştir. Yapısal eşitlik modelinin ilk aşaması olan örtük değişkenler modele eklendikten sonra ölçüm modeli oluşturularak doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçüm modeline uyum sağlamayan aile birliği alt boyutu iç içe geçme ve şema alanı zedelenmiş sınırlar modele dahil edilmeyerek ölçüm modeli ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır Alternatif Model -Çalışma 1 Ölçüm modeli sonuçları [$\chi^2 (55) = 267.09$, $\chi^2/sd = 4.86$, GFI=.87, AGFI=.79, CFI=.90, RMSEA=.11]. Tablo 9 ile sunulmuştur.

Tablo 9 Alternatif Model -Çalışma 1- Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum Değerleri

	χ^2	SD	χ^2/sd	GFI	CFI	AGFI	RMSEA
3 hata ilişkilendirmesi	155.43	52	2.99	.93	.95	.88	.08
2 hata ilişkilendirmesi	161.31	53	3.04	.93	.95	.87	.08
1 hata ilişkilendirmesi	191.50	54	3.55	.91	.93	.85	.09
Ölçüm Modeli	267.09	55	4.86	.87	.90	.79	.11

Şekil 5 Alternatif Model Çalışma 1 - Ölçüm Modeli (3 hata ilişkilendirmeli)

Alınan uyum değerleri incelendiğinde veri ile modelin uyum sağlamadığı saptanmıştır. Değişim indekslerinin önerdiği değişiklikler bağlamında şema alanları yüksek standartlar ve diğerleri yönelimlilik şema alanları hataları ilişkilendirilmiştir. Yapılandırılan karşılaştırma sonucunda, modelin daha uyumlu hale geldiği görülmektedir [$\chi^2_{fark}(1) = 75.59$, $p < .01$]. Bir hata ilişkilendirmesi sonucu [$\chi^2(54) = 191.50$, $\chi^2/sd = 3.55$, $GFI = .91$, $AGFI = .85$, $CFI = .93$, $RMSEA = .09$] modelin veri ile daha iyi uyum gösterdiği ancak verinin modele anlamlı bir uyum içinde olmadığı saptanmıştır. Benzer şekilde değişim indekslerinin önerdiği sosyal destek değişkeninin, özel bir insan ve arkadaş alt boyutları hataları ilişkilendirilmiştir [$\chi^2(53) = 161.31$, $\chi^2/sd = 3.04$, $GFI = .93$, $AGFI = .87$, $CFI = .95$, $RMSEA = .08$]. Yapılandırılan karşılaştırma sonucunda, modelin daha uyumlu hale geldiği görülmektedir [$\chi^2_{fark}(1) = 30.19$, $p < .01$]. Benzer şekilde değişim indekslerinin önerdiği şema alanlarından yüksek standartlar ve zedelenmiş otonomi hataları ilişkilendirilmiştir [$\chi^2(52) = 155.43$, $\chi^2/sd = 2.98$, $GFI = .93$, $AGFI = .87$, $CFI = .95$, $RMSEA = .08$]. Yapılandırılan karşılaştırma sonucunda, modelin daha uyumlu hale gelmediği [$\chi^2_{fark}(1) = 30.19$, $p > .01$] görülmektedir. Elde edilen uyum indeksleri bağlamında verinin modelin veri ile iyi bir uyum içinde olduğu görülmektedir.

Alternatif Model- Çalışma 1 kapsamında elde edilen ölçüm modeli ile yapısal eşitlik modeli analizi yapılmıştır [$\chi^2(57) = 188.59$, $\chi^2/sd = 3.30$, $GFI = .92$, $AGFI = .86$, $CFI = .93$, $RMSEA = .09$]. Ancak elde edilen değerler uyum değerlerini karşılayamaması sebebiyle modelin veri ile uyum içinde olmadığını göstermektedir. Alternatif modelin yapısal eşitlik modeli sonuçlarına göre algılanan sosyal destek ve depresyon değişkenlerinin model üzerinde birbirlerini yordamadığı gözükmektedir. Analiz sonuçları Alternatif Modelin Yapısal Eşitlik Analizine İlişkin Değerler- Çalışma 1, Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10 Alternatif Modelin Yapısal Eşitlik Analizine İlişkin Değerler- Çalışma 1

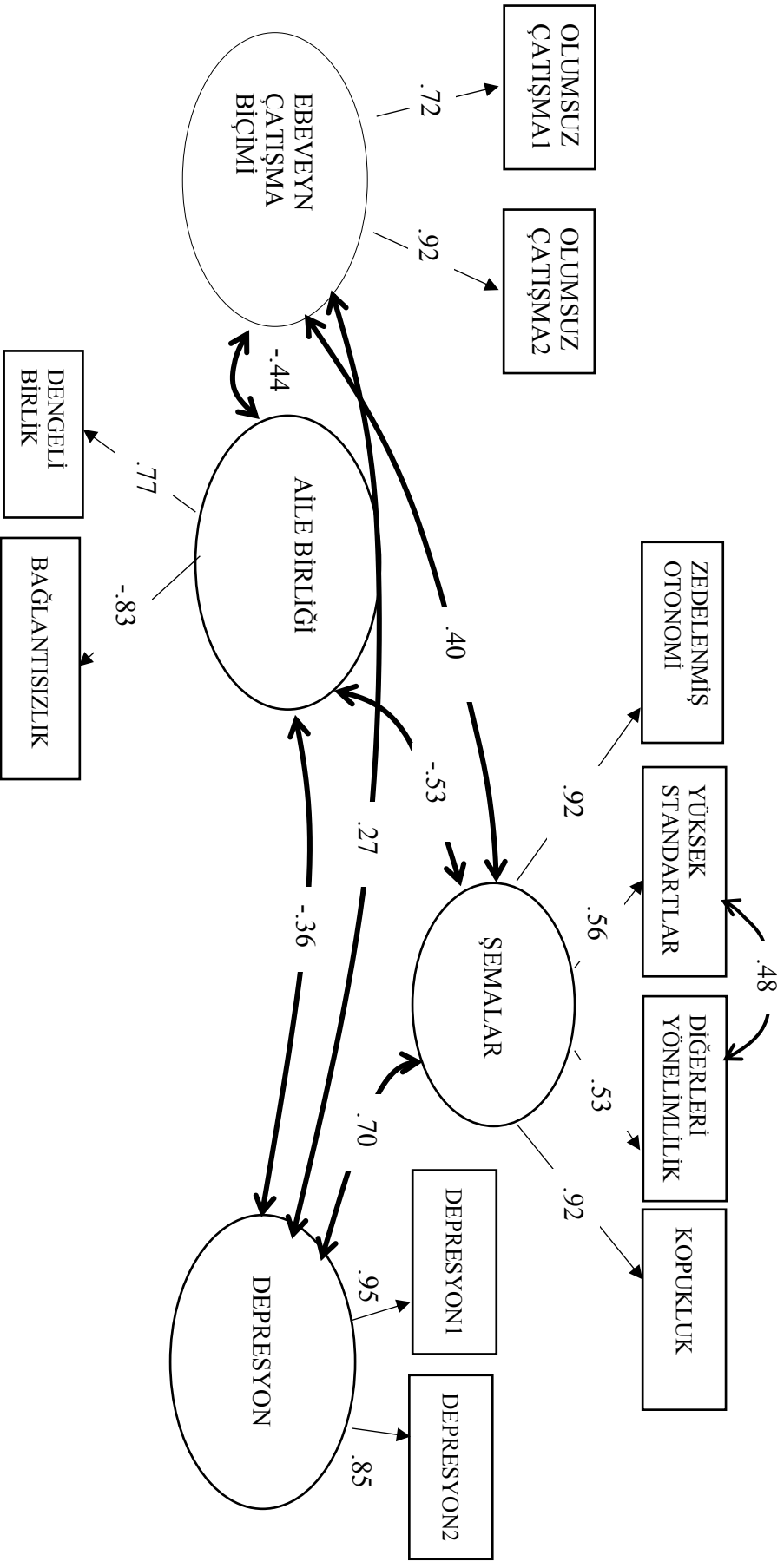
			β	T	SH
Aile Birliği ^a	←	Ebeveyn Çatışması	-.39	-5.80***	.12
Şema Alanları	←	Aile Birliği ^a	-.59	-7.08***	.09
Sosyal Destek	←	Aile Birliği ^a	-.75	-5.40***	.09
Depresyon	←	Sosyal Destek	-.09	-1,79	.07
Depresyon	←	Şema Alanları	.64	7.81***	.06
Olumsuz Çatışma 1	←	Ebeveyn	.68		.
Olumsuz Çatışma 2	←	Çatışması	.95	5.70***	.16
Dengeli birlik	←	Aile ^a	.83		
Bağılantısızlık	←	Birliği	-.74	-12.59***	.06
Yüksekstandart	←		.52	9.99***	.08
Diğerleri Yönelimlilik	←	Şema	.52		
Kopukluk	←	Alanları	.93	9.90***	.34
Zedelenmiş Otonomi	←		.90	9.85***	.40
Özel bir insan	←		.36		
Arkadaş	←	Sosyal	.61	7.16***	.16
Aile	←	Destek	.97	5.91***	.30
Depresyon 1	←	Depresyon	.96		
Depresyon 2	←		.84	16.51***	.05

*p< .05, ** p< .01, ***p< .001

a. Aile birliğinde düşen değerler, bağılantısızlık düzeyinde artışı ifade etmektedir.

Bu durumun kuramsal altyapısı tartışma bölümünde açıklanmak üzere ($t=-1.79$, $p>.05$), modelden algılanan sosyal destek değişkeni çıkarılarak Çalışma-2 adıyla oluşturulan model yeniden analiz edilmiştir. Oluşturulan, Alternatif Model - Çalışma 2, Şekil 6'da ve ilişkin değerler Tablo 11'de sunulmuştur.

Şekil 6. Alternatif Model Çalışma 2 Ölçüm Modeli (1 Hata ilişkilendirmeli)

Alternatif model kapsamında yürütülen Çalışma 2 için ölçüm modeli uyum değerleri $X^2(29) = 139.92$, $GFI = .91$, $CFI = .93$, $AGFI = .83$, $RMSEA = .11$, $\chi^2/sd = 2.37$ olmak üzere, verinin model ile uyumlu olmadığını göstermektedir. Bu sebeple önerilen değişim indeksleri doğrultusunda yüksek standartlar ve diğerleri yönelimlilik şema alanlarının hataları ilişkilendirilmiştir. Yapılandırılan karşılaştırma sonucunda, modelin daha uyumlu hale geldiği görülmektedir [$X^2_{\text{fark}}(1) = 73.53$, $p < .01$]. Bu ilişkilendirme sonucu $X^2(28) = 66.39$, $GFI = .96$, $CFI = .98$, $AGFI = .92$, $RMSEA = .07$, $\chi^2/sd = 2.37$) verinin model ile iyi uyum gösterdiği saptanmıştır.

Tablo 11 Alternatif Model -Çalışma 2- Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Uyum Değerleri

	χ^2	SD	χ^2/sd	GFI	CFI	AGFI	RMSEA
1 hata ilişkilendirmesi	66.39	28	2.37	.96	.98	.92	.07
Ölçüm Modeli	139.92	29	4.82	.91	.93	.83	.11

Tablo 12 Alternatif Model- Çalışma 2- Ölçüm Modeline İlişkin Değerler (Bir Hata İlişkilendirmeli)

			β	t	SH
Olumsuz Çatışma 1	←	Ebeveyn	.72		
Olumsuz Çatışma 2	←	Çatışması	.92	7.34***	.12
Dengeli birlik	←	Aile ^a	.77		
Bağılantısızlık	←	Birliği	-.83	-9.23***	.11
Yüksekstandart	←		.56	10.52***	.08
Diğerleri Yönelimlilik	←	Şema	.53		
Kopukluk	←	Alanları	.92	9.99***	.33
Zedelenmiş Otonomi	←		.92	10.00***	.41
Depresyon 1	←	Depresyon	.95		
Depresyon 2	←		.85	16.73***	.05

a. Aile birliğinde düşen değerler, bağlantısızlık düzeyinde artışı ifade etmektedir.

Elde edilen verilen kapsamında ölçüm modeli verilen modelin yapısal eşitlik modeli analizi yapılmıştır [$X^2 (31) = 75.83$, $\chi^2/sd = 2.45$, $GFI=.95$, $AGFI=.91$, $CFI=.97$, $RMSEA=.07$]. Elde edilen değerler uyum değerlerini karşıladığı, modelin veri ile uyum içinde olduğu saptanmıştır. Mevcut araştırmada sınanan alternatif model değerlendirildiğinde, aile birliği örtük değişkenini en iyi yordayan alt boyutlar sırasıyla; bağlantısızlık ve dengeli birliktir. Erken dönem uyum bozucu şema alanları örtük değişkenini en iyi yordayan alt boyutlar ise sırasıyla; yüksek standartlar, kopukluk, zedelenmiş otonomi ve diğerleri yönelimliliğidir.

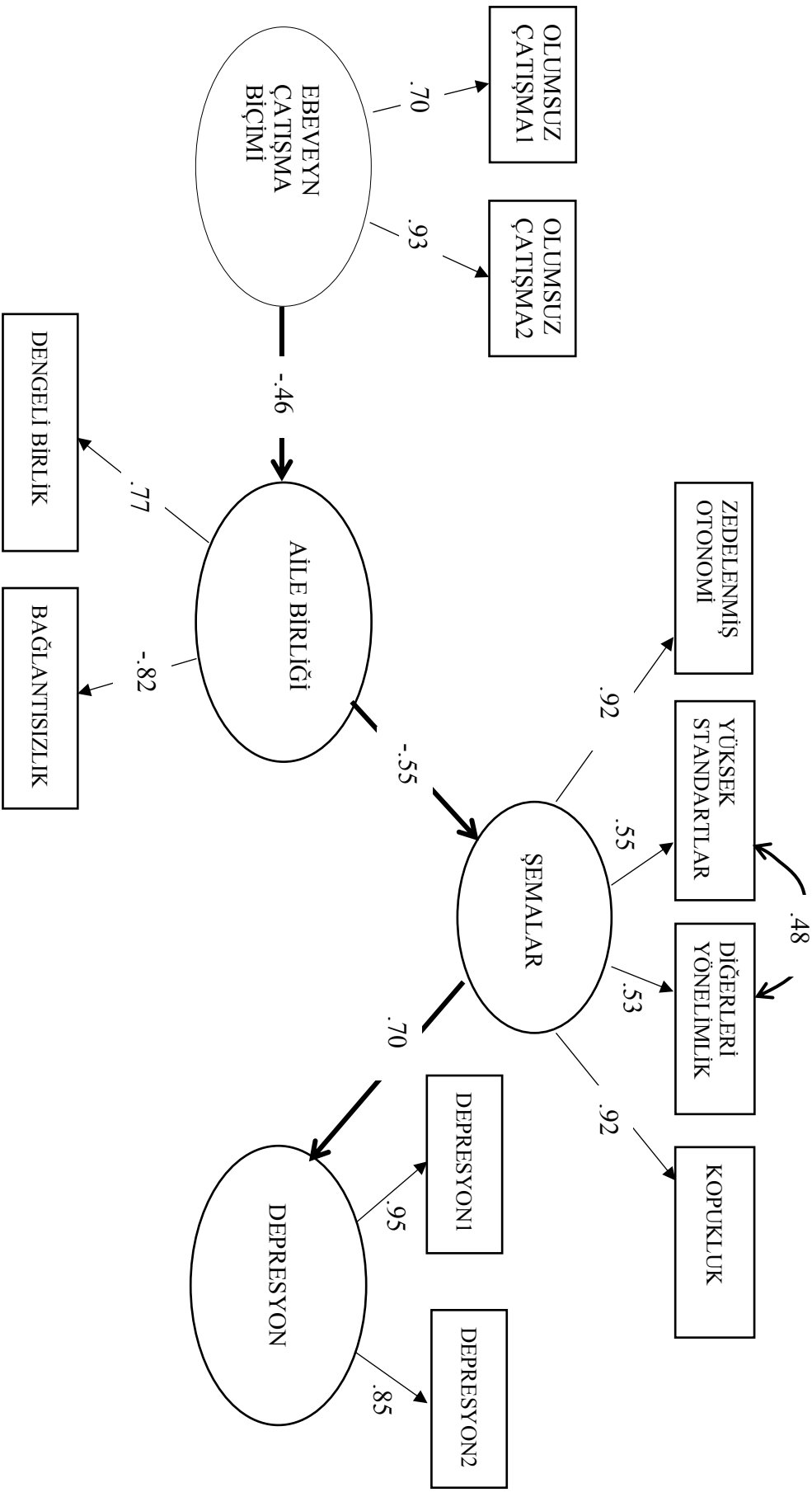
Tablo 13 Alternatif Model Çalışma 2 Yapısal Eşitlik Analizine İlişkin Değerleri

			β	t	SH
Aile Birliği ^a	←	Ebeveyn Çatışması	-.46	-6.19***	.12
Şema Alanları	←	Aile Birliği ^a	-.55	-6.45***	.11
Depresyon	←	Şema Alanları	.70	8.51***	.07
Olumsuz Çatışma 1	←	Ebeveyn	.70		
Olumsuz Çatışma 2	←	Çatışması	.93	6.60***	.14
Dengeli birlik	←	Aile	.77		
Bağlantısızlık	←	Birliği ^a	-.82	-10.00***	.10
Yüksekstandart	←		.55	10.47***	.08
DiğerleriYönelimlilik	←	Şema	.53		
Kopukluk	←	Alanları	.92	9.95***	.33
ZedelenmişOtonomi	←		.92	9.95***	.41
Depresyon 1	←	Depresyon	.95		
Depresyon 2	←		.85	16.72***	.05

*p< .05, ** p< .01, ***p< .001

a. Aile birliğinde düşen değerler, bağlantısızlık düzeyinde artışı ifade etmektedir.

Şekil 7 Alternatif Model Çalışma 2 Yapısal Eşitlik Modeli Beta Değerleri

Tablo 14 Alternatif Model Çalışma 2 Dolaylı İlişkilere İlişkin Değerler

		Çatışma	Aile Birliği^a
Şema Alanları	β	.26	
	SH	.11	
	t	4.72***	
Depresyon	β	.18	-.39
	SH	.06	.06
	t	5.03***	-7***

a. Aile birliğinde düşen değerler, bağlantısızlık düzeyinde artışı ifade etmektedir.

Sınanan yapısal eşitlik modelinde, bireylerin depresyon düzeyi puanlarının, aile birliği puanlarını ($\beta = .18$, $t = 5.03$, $p < .001$), ebeveyn çatışma biçimi puanlarını ($\beta = -.39$, $t = -7$, $p < .001$) dolaylı olarak yordadığı saptanmıştır.

BÖLÜM IV

TARTIŞMA

Bu çalışma kapsamında katılımcıların ebeveynlerinin genel çatışma biçimlerine dair algıları, aile birliği, erken dönem uyum bozucu şemalar ve algılanan sosyal destek etkileşimi ile bireyin depresyon düzeyini açıklamaya çalışan bir yapısal eşitlik modeli önerilmektedir. Bu bölümde çalışma kapsamında elde edilen ilişkiler ilgili yazın çerçevesinde ele alınmıştır.

4.1. Katılımcıların Depresyon Düzeyi, Ebeveynlerinin Genel Çatışma Biçimlerine Dair Algıları, Aile Birliği, Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Algılanan Sosyal Destek Puanları Arasındaki Korelasyonlara İlişkin Bulguların Tartışılması

Tartışmanın bu bölümünde bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon bulguları ele alınmıştır. Bağımsız değişkenler arasındaki ilişkilere yönelik yazın değerlendirmesi “Önerilen Modelin Sınanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması” alt başlığı ile sunulacaktır.

Araştırmaya katılan bireylerin depresyon düzeyi ile aile içinde maruz kaldığı ebeveyn olumsuz çatışma biçimi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bireylerin depresyon düzeyini belirten puanlar ile aile içinde olumsuz çatışma biçiminin algılanmasına yönelik puanlar birlikte artış göstermektedirler. Bu çerçevede yapılan çalışmalar incelendiğinde, bu bulguya benzer olarak ebeveynlerinin olumsuz çatışma biçimine maruz kalan birey, ebeveynleriyle uyumlu olarak depresyon düzeyinde artış göstermektedir (Özgüç ve Tanrıverdi, 2017). Analiz sonuçları ayrıca; depresyon ve diğer çatışma biçimi olan, olumlu çatışma çözüm biçimi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Olumlu çatışma çözüm biçimi kullanımı ile depresyon düzeyinde gözlenen düşüş, yazınla yapılan çalışmalar ile uyumludur.

Evliliklerde ve aile içinde çatışmalar kaçınılmaz olsa da (Mackey ve diğeri, 2000) çatışmaların aile dinamikleri ve çatışmaya maruz kalan bireylerin psikolojik sağlığı üzerinde yıkıcı etkileri olabildiğinden söz edilmektedir. Bireyler bu etkilerle başa çıkabilmek için duygularını ifade etmeye ihtiyaç duyarlar. Olumlu çatışma biçimi sorunu irdeleyerek, çözümlenmeye yönelik yapıcı davranışları içermektedir (Özen, 2006). Dolayısıyla yapılan araştırmalarda Davies ve Cummings (1994), çocuklar ve ergenlerin sadece ebeveyn arasındaki ilişkiyle ilgilenmediği, çatışmanın nasıl çözüldüğüyle ilgilendiklerini belirterek bu örüntü açıklanmaya çalışılmıştır. Davies ve Cummings (1994), bireylerin duygusal ve davranışsal sorun gelişiminin, ebeveynler arasındaki çatışmanın nasıl çözüldüğüyle ilgili olduğunu işaret etmektedir. Olumlu çatışmanın artmasıyla bireylerin depresyon düzeyinin azalması bu bağlamlarda yazın ile tutarlıdır.

Analiz sonuçlarına göre depresyon ve çatışma biçimleri alt boyutları; boyun eğme/ itaat ve geri çekilme/kaçınma arasında anlamlı bir ilişki görünmemektedir. Özgüç ve Tanrıverdi (2017), yaptıkları çalışmada depresyon tanısıyla hastanede tedavisi devam eden 113 birey ile yaptıkları çalışmada benzer şekilde geri çekilme/kaçınma çatışma çözüm biçimiyle depresyon arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirtmişlerdir. Ancak Özgüç ve Tanrıverdi (2017), boyun eğme/ itaat çatışma biçimi ile depresyon arasında düşük düzeyde ilişki belirtmiştir. Belirtilen ilişkinin bu çalışma kapsamında görünmemesi klinik örneklem ile çalışılmamış olması ya da bireylerin ebeveynleri değerlendirmeleri nedeniyle olabilir. Bu bağlamda bireylerin ebeveynlerinin boyun eğme/itaat ve/veya geri çekilme/kaçınma çatışma biçimleri ikili ilişkilerde ilişkinin devam etmesi, gerginliğin azalması gibi sosyal ödüllere sonuçlanabilir (Özgüç ve Tanrıverdi, 2017). Depresyon bireyin hayatında algılanan ödüllerin azalması ile ilişkilendirilmektedir. Dolayısıyla uzun vadede işlevsel olmasa bile kısa vadede bireyi rahatlatan ödüllere ulaşmasını sağlayan bir yol olduğu için depresyon düzeyi ile ilişkili olmadığı düşünülebilir., Davies ve Cummings (1994) tarafından belirtildiği üzere, bireylerin sorunun nasıl çözüldüğüyle ilgilenmesi sebebiyle olabilir. Yapılan bir çalışmada bireyin sosyal ilişkilerinde boyun eğici çatışma biçimi kullanmasının, bireyin depresyon belirtilerine yatkınlık oluşturduğu belirtilmiştir (Price, 2000).

Araştırmaya katılan bireylerin depresyon düzeyleri ve aile birliği algıları arasındaki ilişkileri inceleyen analiz sonuçlarına göre çeşitli bulgular elde edilmiştir. Aile birliği alt boyutu olan dengeli aile birliği arttıkça depresyon düzeyinin azaldığı görülmektedir. Bununla beraber aile bağlantısızlığının yükselmesiyle, depresyon düzeylerinin de yükseldiği görülmektedir. Evlilik ve Aile Sistemleri Dairesel Modeli çerçevesinde açıklanan aile birliğinin alt boyutları, aile birliğinin orta düzey olması dengeli birlik, aile birliğinin düşük olması bağlantısızlık ve aile birliğinin aşırı yüksek olması durumunu ifade eden iç içe geçme kavramları ile giriş bölümünde açıklanmıştır. Ancak yapılan bazı araştırmalarda, aile birliğinin yüksekliği dengeli birlik olarak ve bağlantısızlığı düşük düzey şeklinde elinde alınmıştır (Lin ve diğerleri, 2016; Guassi ve diğerleri, 2015; Henneberger ve diğerleri, 2016, Ai ve diğerleri, 2014). İç içe geçme kavramının ise aile birliğinin yüksek olması şeklinde değil, aile birliğinin işlevsizliği olarak ele alındığı görünmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar düşük aile birliğinin, bağlantısızlığın, bireyde davranışsal ve psikolojik problemlerle ilişki olduğunu göstermektedir (Lin ve diğerleri, 2016). Benzer şekilde iyi düzeyde aile birliğinin, dengeli birlik, depresyon düzeylerini azalttığı ve öz güven ve iyimserlik alanlarında olumlu değişikliklerle ilişkili olduğu bildirilmiştir (Guassi ve diğerleri, 2015). Ayrıca ailenin dengeli birliğinin, yüksek olmasının fiziksel saldırganlığı azalttığı (Henneberger ve diğerleri, 2016) ve kaygı bozuklukları için koruyucu olduğu bildirilmiştir (Ai ve diğerleri, 2014).

Yürütülen çalışma da depresyon düzeyleri ve iç içe geçme değişkeni arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemektedir. Daha önce de belirtildiği üzere aile birliğinin alt boyutu olan iç içe geçme kavramı çalışmalarda ayrıca ele alınmamakla beraber, aile birliğinin yüksekliği ve düşüklüğü olarak çalışılması sebebiyle yukarıdaki bilgiler ışığında bulgunun yazınla uyumu olduğu söylenebilir. Türkoğan ve diğerleri (2018), Aile Uyum Yeteneğini ve Birliği'ni Değerlendirme Ölçeği'ni Türk kültürüne uyarlamak amacıyla yaptıkları çalışmada, katılımcıların, iç içe geçme durumunu, kültürün etkisiyle sağlıklı bir durum olarak algılamadıklarını belirtmişlerdir. İç içe geçme örüntüsünün aile birliği içinde olumlu ve olumsuz etkilerinin kültürle gelen değerlerin etkisiyle dengelendiği ve bu sebeple depresyon düzeyiyle anlamlı ilişki göstermediği düşünölmektedir. Ancak yapılan bir çalışma iç içe geçme (aile birliğinin aşırı yüksek olması) ve bağlantısızlık (aile birliğinin çok

düşük olması) boyutlarının bireylerde depresyon ve kaygı bozukluğu belirtileriyle ilişkili olduğunu belirtmektedir (Yahav, 2002). Bununla beraber aile birliğinin yüksek olması (iç içe geçme puanları yüksek olan bireyler) ile, depresyon belirtilerinin intihar düşüncesiyle beraber yükselmesinin ilişkili olduğu işaret edilmektedir (Stein ve diğerleri, 2000).

Araştırmaya katılan bireylerin depresyon düzeyi puanları ile şema alanları puanları arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Zedelenmiş otonomi şema alanı, kopukluk şema alanı, diğerleri yönelimlilik şema alanı, yüksek standartlar şema alanı, zedelenmiş sınırlar şema alanı olmak üzere beş şema alanı puanları artması ile depresyon düzeyi puanlarının artması arasında anlamlı ilişki saptanmıştır. Yazında bu alanla ilgili yapılan araştırma bulguları çalışma bulgularıyla tutarlıdır (Glaser ve diğerleri, 2002; Stopa ve diğerleri, 2001; Welburn, ve diğerleri, 2002). Yapılan araştırmalarda beş şema alanının kapsadığı 18 şema, araştırmada kullanılan Young Şema Ölçeği Kısa Form Ölçeği kapsamında 14 şema içeren 5 alt boyut olarak ele alınmıştır. Yazında elde edilen bulgular iç/içe geçme/ bağımlılık şeması (zedelenmiş otonomi şema alanı), yüksek standartlar şeması (yüksek standartlar şema alanı) ve kendini feda (diğerleri yönelimlilik şema alanı) şemalarının depresyon belirtilerinin şiddetiyle pozitif yönde yüksek ilişkili olduğunu göstermektedir (Halvorsen ve diğerleri., 2010; McGinn ve diğerleri, 2005; Renner ve diğerleri, 2012; Riso ve diğerleri, 2003). Bu alandaki şemalar, bireyin ilişkilerinde güvenli ve tatmin edici bağlar oluşturma yeteneğine müdahale ettiği için uzun süreli ve önemli etkiye sahiptir. Bireyin erken dönem yaşantılar ile aile içinde deneyimlemediği olumlu etkileşimlerin, bireyin temel duygusal ihtiyaçlarını karşılamasını önlediği belirtilmiştir (Barber, ve Buehler, 1996). Bu sebeple gelişen şemalarının yetişkinlik döneminde zayıf kişilerarası ilişkiler üzerinde önemli bir rol olduğu belirtilmiştir (Young ve diğerleri, 2003).

Araştırmaya katılan bireylerin algıladıkları sosyal destek puanları arttıkça, depresyon düzeyi puanlarının düşmesi arasında anlamlı bir ilişki gözlenmektedir. Bu bulgu yazında tutarlı bir şekilde depresyon düzeyi ve şiddetinin, algılanan sosyal destek ile ilişkili olduğunu ve depresyon belirtilerinin azalması ile de algılanan sosyal desteğin ilişkili olduğu işaret edilmektedir (George ve diğerleri, 1989; Liu ve diğerleri, 2017). Ayrıca herhangi bir

stres varlığında sosyal desteğin algılanmaması, depresyon düzeyinin yükselmesiyle ilişkilendirilmiştir (Brown ve diğerleri, 1986). Genel olarak, yapılan çalışma bulguları ile George ve diğerleri (1989)'nin belirttiği bulgular, depresyon belirtilerinin, şiddeti ile algılanan sosyal desteğin ilişkili olduğu gözlenmektedir. Psikolojik faktörler; bireyin değerlendirmelerini, sıkıntılarını ifade edişini ve sosyal desteği algılanmasını etkileyerek depresyon düzeyini arttırabilir (Mathews ve MacLeod, 2005, Uchino, 2006).

4.2. Katılımcı Bireylerin Depresyon Düzeyini Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Bireylerin depresyon düzeyini yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla, değişkenler arasındaki korelasyonlar doğrultusunda ve önerilen modelin gösterdiği sıra gözetilerek hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Modele dahil edilecek bütün değişkenlerin oluşturduğu hiyerarşik regresyon modelinin anlamlı olduğu saptanmıştır. Üç blok halinde analize dahil edilen değişkenlerin, depresyon toplam varyansının %42'sini açıkladığı görünmektedir. Ancak aile birliği bağlantısızlık alt boyutu ile şema alanları; kopukluk, yüksek standartlar, diğerleri yönelimlilik, zedelenmiş sınırların bağımsız katkıları görünmemektedir. İlgili alan yazın ve bulgular bu bölümde tartışılacaktır.

Yordayıcı değişkenlerin analize dahil edilmiş sırası, önerilen modelin gösterdiği ilişki sırası gözetilerek, ilk blokta algılanan ebeveyn çatışma biçimi alt boyutları analize dahil edilmiştir. Bir önceki başlık altında açıklandığı üzere algılanan ebeveyn çatışma biçimi alt boyutları geri çekilme/kaçınma ve boyun eğme/itaat analize dahil edilmemiştir. Davies ve Cummings (1994), çalışmasında bireylerin ebeveyn çatışması sırasındaki tutumlarının, çatışmanın süregeliş biçiminden ziyade nasıl sonuçlandığıyla ilgili olduğunu belirtmiştir. Bu sebeple boyun eğme ve geri çekilme alt boyutları çatışmanın olumlu veya olumsuz bir sonucuyla ilişkili olmaması sebebiyle anlamlı ilişki göstermediği düşünülmektedir. Bu sebeple ilk blokta analize alınan olumlu ve olumsuz ebeveyn çatışma biçimlerinin bireyin depresyon düzeylerinin %6 sını açıkladığını göstermektedir. Bireylerin ebeveynleri arasında maruz kaldığı olumsuz çatışma biçimindeki artış, bireylerin depresyon düzeylerindeki artışı

yordamaktadır. Bununla birlikte çalışma kapsamında bireylerin ebeveynleri arasında maruz kaldığı olumlu çatışma biçimindeki artış ise depresyon düzeyindeki düşüşü yordamaktadır. Bireylerin erken dönemlerinde maruz kaldıkları ebeveyn çatışma biçimlerinin bireylerin psikolojik sağlığının bozulmasında en büyük risk faktörlerinden biri olduğu belirtilmiştir (Baruch ve Wilcox, 1944; Gassner ve Murray, 1969; Hubbard ve Adams, 1936; Jouriles ve diğerleri, 1991; Porter ve O'Leary, 1980; Rutter, 1970; Towle, 1931). Yazın bulguları, erken dönemde maruz kalınan ebeveyn çatışmalarının, bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki olumsuz etkisinin erken dönem ve yetişkinlik döneminde de devam ettiğinde bahsetmektedir. Ancak Grych ve Fincham (1990), Bilişsel-Bağlamsal Çerçeve adını verdikleri modelde, çocuğun ebeveynleri arasındaki çatışmayı algılayıp yorumlaması ve başa çıkması gereken bir stres faktörü olarak ele almıştır. Çocuğun çatışma çıktılarını olumsuz, tehditvari ve tüm yaşamını etkileyecekmiş gibi algılaması durumunda psikolojik sağlığının olumsuz etkilendiği ve uyum problemlerinin arttığını gösteren çalışma bulguları bulunmaktadır (Fincham ve Osborne, 1993; Goodman ve diğerleri, 1999 ve Grych, 1998). Özellikle ebeveynleri arasındaki çatışmanın çocuğa daha çok üzüntü vereceği ve bu sebeple belirtilerinin artacağı işaret edilmiştir (Fincham ve Osborne, 1993; Grych ve Fincham, 2001). Bu bağlamda Davies ve diğerleri (1999), yürüttükleri bir çalışmada çocuklara çözümlü ve çözümsüz çatışmaları içeren videolar sunarak, çocukların tepkilerini değerlendirmişlerdir. Değerlendirme sonucunda çözümsüz çatışmalar izleyen çocukların, çözümlü biten çatışmalar izleyen çocuklara göre daha fazla olumsuz tepki gösterdiklerini belirtmişlerdir. Bu bağlamda geri çekilme/ kaçınma ve boyun eğme/itaat çatışma çözüm biçimlerinin kullanıldığı ebeveyn çatışmalarına maruz kalan çocukların, olumsuz tepki ve duygulanım göstermesi beklenebilirdi. Ancak, Grych ve Fincham (1990), Bilişsel-Bağlamsal Çerçeve modelinde çocukların yaşlarının büyümesinin ve fiziksel gelişimlerinin, çocuğun ebeveynleri arasındaki çatışmaya dair algılarını etkilediği belirtilmektedir. Bu sebeple erken dönem yaşantılarında geri çekilme/kaçınma ve boyun eğme/itaat çatışma biçimlerinin kullanıldığı ebeveyn çatışmalarına maruz kalan çocukların ilerleyen yaşlarıyla beraber bu tutumlarında ve algılarında değişiklikler olmuş olabilir. Bu bağlamda çocukların olgunlaştıkça, ebeveyn çatışması sebebiyle ortaya çıkan stres faktörüyle başa çıkmada yetenekli hale geldiği ve bu çatışmalara dair verdikleri tepkilerinin, başa çıkma becerilerinin artmasıyla davranış düzenleme de daha da ustalaştıkları, Grych ve Fincham (1990) tarafından belirtilmiştir. Rossman ve Rosenberg (1992), bireylerin ebeveyn çatışmasına ilişkin baş etme becerilerinin artmasını, azalan uyum ve davranış problemleriyle ilişkili

olarak göstermişlerdir. Ayrıca, birey, erken dönem yaşantısında maruz kaldığı ebeveyn çatışmalarında, kendine dair, ortaya çıkan stres faktörüyle baş edebileceğine dair değerlendirmelerini içselleştirmiş olmasıyla, bireyin uyumluluğunun ve psikolojik sağlığının olumlu yönde artmasının ilişkili olduğu belirtilmiştir (Grych ve Fincham, 1990; 1993).

Önerilen model doğrultusunda, hiyerarşik regresyon analizine ikinci blokta aile birliği alt boyutları olan dengeli birlik ve bağlantısızlık değişkenleri alınmıştır. İkinci boyut analiz bulguları, dengeli birlik düzeyinin artışının bireyin depresyon varyansı üzerindeki bağımsız katkısının anlamlı olduğu saptanmıştır. Ancak bireylerin bağlantısızlık algılarının, depresyon varyansı üzerinde bağımsız bir katkısı olmadığı görünmektedir. Depresyon ile ilişkisi anlamsız olarak saptanan iç içe geçme değişkeni hiyerarşik regresyon analizine dahil edilmemiştir. Aile birliği alt boyutu olan iç içe geçme değişkeni bireyin, ailesi ile farklılaşamadığı ve ayrılamadığı, bireysel özerkliğin sağlanamadığı ve aile yapısı ile oluşan yüksek bağlanmanın işlevsel olmadığını belirtmektedir (Olson, 2000). Emery ve O'leary (1982), yaptıkları çalışmada aile içinde yaşanan ebeveyn çatışmasının; bu çatışmaya maruz kalan çocuklar tarafından değerlendirilmesinin, ebeveynler tarafından değerlendirilmesinden daha iyi bir yordayıcı olduğu belirtilmiştir. Grych ve diğerleri (1992), bu durumun kaynağını, ebeveynlerin, çocukların maruz kaldığı çatışmaya dair algılarını hafife almasıyla veya çatışmaya maruz kalan çocukların, çatışmanın ebeveynlerinin dikkat etmediği farklı bir etkisine dikkat etmiş olabileceğiyle açıklamıştır. Aile birliği, iç içe geçme düzeyi yüksek olan bireyin, çatışmaya dair algısının ebeveynlerinden etkilendiği kuramsal olarak desteklenmektedir (Olson, 2000). Bu bağlamda, açıklanan örüntünün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri azalttığı düşünülebilir. İç içe geçme durumunda büyüyen birey, ailenin de yaşanan çatışma durumunu hafife alması tutumunu içselleştirmiş ve bu sebeple olumsuz bir duygulanım hissetme durumunda dahi bunu dikkate almamış olabilir.

Temel değişkenler ile alt boyutları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yapılan korelasyon analizinde depresyon düzeyindeki artış ile aile birliği alt boyutu bağlantısızlığın

artışı ilişkili bulunmasına rağmen yapılan hiyerarşik regresyon analizinde, bağlantısızlık alt boyutunun depresyon varyansına, bağımsız katkısının anlamlı olmadığı görülmektedir. Bu durumun oluşmasında hiyerarşik regresyon analizine birinci boyutta katılan algılanan ebeveyn çatışma biçimleri alt boyutları, olumlu ve olumsuz çatışma biçimlerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bağlantısızlık, bireyin aileden ayrı olarak yüksek düzeyde özerkliğe sahip olması ve aile ile düşük düzeyde bağlanma kurduğu durum olarak ifade edilmektedir (Olson, 2000). Bu boyut aile birliğinin düşük düzeyde olması durumudur (Olson, 2000). Yazın bulgularıyla işaret edilen, aile birliğinin düşük düzeyde olması durumunun, bağlantısızlığın, yetişkinlikte depresyon belirtileri ve şiddetiyle ilişkili olduğu belirtilmiştir (Sheidow ve diğerleri, 2014). Stein ve diğerleri (2000), tarafından düşük aile birliğinin, bağlantısızlığın, umutsuzluk, düşük özgüven ve depresyon ile beraber intihar düşüncelerinin yükselmemesiyle ilişkili olduğu belirtilmektedir. Yazında belirtilen bu bulgular ışığında aile içinde olumlu veya olumsuz çatışma yaşanması durumunda bireyin depresyon düzeyinin bağlantısızlık ile olan ilişkisi değişim göstermiyor olabilir. Çalışma kapsamında aile birliği alt boyutu dengeli birlik değişkeni depresyon bağımlı değişkeni ile yapılan hiyerarşik regresyon analizine ikinci boyutta katılmıştır. Regresyon analizi sonucunda depresyon puanlarındaki düşüş ile aile birliği puanlarındaki yükselmenin anlamlı olduğu saptanmıştır. Yazında iyi düzeyde aile birliğinin, dengeli birliğin artışının, depresyon düzeyindeki düşüşle ilişkili olduğu bildirilmiştir (Guassi ve diğerleri, 2015). Yazınla tutarlı olan bulgular, ayrıca olumlu ve olumsuz çatışmanın birinci boyutta analize katılmasıyla toplam varyansın %10'unu açıkladığı görülmektedir. Bu durum bireyin aile içinde maruz kaldığı çatışma biçimlerinin, aile birliği düzeyi ile ilişkili olarak depresyon düzeyindeki değişimde etki gösterdiğini düşündürebilir.

Depresyon düzeyi bağımlı değişkeni ile yapılan hiyerarşik regresyon analizine üçüncü blokta, erken dönem uyum bozucu şema alanları; zedelenmiş otonomi, kopukluk, yüksek standartlar, zedelenmiş sınırlar, diğerleri yönelimlilik ile algılanan sosyal destek değişkeni katılmıştır. Analiz bulguları, algılanan sosyal destek puanlarındaki artışın depresyon puanlarındaki düşüş üzerinde anlamlı bağımsız katkısı olduğunu göstermektedir. Yazında depresyon düzeyi ve şiddetinin, algılanan sosyal destek arasında pozitif yönde

anlamli iliŒki saptanması (George ve diğerleri, 1989; Liu ve diğerleri, 2017), bu alıŒma bulgularıyla tutarlıdır.

ZedelenmiŒ otonomi Œema alanı puanlarındaki artıŒın, depresyon varyansına bağımsız katkısının anlamli olduğu görünmektedir. ZedelenmiŒ otonomi Œema alanı; giriŒ bölümünde de bahsedildiği ve Young Œema Ölçeği Kısa Form yapısında iŒaret edildiği üzere; i içe geçme/bağımlılık, terkedilme, baŒarısızlık, tehditler karŒısında dayanıksızlık (Young, 2003) ve karamsarlık Œemalarından oluŒan bir alanı ifade etmektedir (Soygüt ve diğerleri, 2009). Otonomi genel olarak bireyin kendi yaŒı ve geliŒimi doğrultusunda iŒlevselliđini ailesinden bağımsız Œekilde ortaya koyabilmesi olarak ifade edilmektedir (Young, 2003). Bu Œema alanına sahip bireyler, kendileri ve dünya hakkında beklentileri ile ebeveyn rollerin ayrılıp farklılaŒarak, bağımsız iŒlev gösterebilme becerileri arasında çatıŒma yaŒamaktadırlar (Young, 2003). Bu bireyler erken dönem yaŒantılarında, çocukluklarında, aŒırı korunmuŒ veya tam tersi Œekilde erken dönem ihtiyaçları hiç gözetilmemiŒ olabilirler. Bu örüntünün devamı olarak birey, ev dıŒında geliŒtirmesi gereken beceriler temel bakım verenler tarafından pekiŒtirilmemiŒ, cesaretlendirilmemiŒ ve/veya kısıtlanmıŒ olması sebebiyle özgüven geliŒiminde sorunlar yaŒamıŒ olabilir. Sonuç olarak bu örüntü içerisinde büyüyüp geliŒen birey kendi kimlikleri ile yaŒamlarını keŒfetmekte sorunlar yaŒarlar (Young, 2003). Ayrıca bu Œema alanının bileŒenleri olan bağımlılık Œeması doğrultusunda, diğer insanların yardımı olmadan günlük iŒlerini devam ettirmekte problemler yaŒayabilir, tehditlere karŒı dayanıksızlık Œeması doğrultusunda, meydana gelebilecek sorunlarla baŒ etme becerisine sahip olmadıkları düşünebilir, i içe geçme Œeması doğrultusunda, sosyal geliŒimini ve bireyselleŒmesini engelleyecek boyutta, biriyle veya önemli kiŒilerle aŒırı duygusal ilgi ve yakınlık kurmayı veya baŒarısızlık Œeması doğrultusunda, karŒı konulamaz biçimde geliŒiminin gerektirdiği okul, kariyer vb. gibi bütün alanlarda baŒarısız olacağına dair bir yetersizlik inancı taşıyor olabilir (Young, 2003). Yazında elde edilen bulgular, zedelenmiŒ otonomi Œema alanının depresyon belirtilerinin Œiddetiyle pozitif yönde yüksek iliŒkili olduğunu göstermektedir (Renner ve diğerleri, 2012) Bu bağlamda bu alıŒma kapsamında elde edilen bulgular yazın ile tutarlıdır (Lewin ve diğerleri, 2015).

Üçüncü boyutta analize en son eklenen şema alanları içinde zedelenmiş otonomi, bağımsız ve aracı değişkenlerle olan ilişkisi bağlamında depresyon düzeyinde diğer şema alanlarının ilişkilerini gölgelemiş olabilir. Diğer şema alanları kopukluk, yüksek standartlar, diğerleri yönelimlilik ve zedelenmiş sınırlar şema alanları korelasyon analizinde depresyon düzeyiyle anlamlı ilişkiler ortaya koyar iken diğer değişkenlerin etkileri ile beraber analize katıldığında bağımsız ilişkiler saptanmamıştır. Benzer bir şekilde, Lewin ve arkadaşları (2015), işlevsel olamayan ebeveynlik ve depresyon arasında erken dönem uyum bozucu şemaların aracı etkisini inceledikleri çalışmada sadece tehditlere karşı dayanıksızlık şemasının depresyon ile anlamlı ilişki gösterdiğini belirtmişlerdir. Bu çalışma kapsamında depresyon düzeyi ile anlamlı ilişki gösteren, tehditlere karşı dayanıksızlık şemasını içeren zedelenmiş otonomi şema alanı, Lewin ve arkadaşları (2015), çalışmasıyla benzer bulgulara sahiptir. Harris ve Curtin (2002), ebeveyn bakım algısı ve aşırı koruyuculuk, erken dönem uyum bozucu şemalar ve depresyon belirtileri arasında ilişkileri, üniversite öğrencilerinin katılımıyla inceledikleri çalışmada, kusurluluk, bağımlılık, yetersiz özdenetim ve tehditlere karşı dayanıksızlık şemalarının depresyonun yordayıcısı olduğunu belirtmiştir. Bu çalışma kapsamında tehditlere karşı dayanıksızlık ve bağımlılık şemasının, zedelenmiş otonomi şema alanı içinde bulunmasıyla (Soygüt ve diğerleri, 2009), yazınla benzer bulgulara ulaşıldığı söylenebilir. Bireyin erken dönemlerinde, temel duygusal ihtiyaçlarını karşılayamaması sebebiyle gelişen şemalar (Messman-Moore ve Coates, 2007), bireyin ilişkilerinde güvenli ve tatmin edici bağlar oluşturma yeteneğine müdahale ettiği için bireyin psikolojik sağlığı üzerinde uzun süreli olumsuz etki gösterebileceğinden bahsedilmiştir (Maccoby ve Martin, 1983; Reis ve Shaver, 1988; Rollins ve Thomas, 1979; Young ve diğerleri, 2003).

4.3. Önerilen Modelin Sınanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışma kapsamında, bireyin erken dönem yaşantısında maruz kaldığı ebeveyn çatışma biçimlerinin, aile birliği üzerinden, erken dönem uyum bozucu şemalar ve algılanan sosyal destek ilişkisiyle depresyon düzeyini yordayan bir yapısal eşitlik modeli önerilmektedir. Bu modelin analizi kapsamında ilk başta ölçüm modeli oluşturularak doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Daha sonra ölçüm modeli doğrultusunda model yapısal eşitlik analiziyle değerlendirilmiştir. Son olarak yapısal eşitlik modelinde yer

bulamayan ancak kuramsal olan desteklenen ebeveyn olumsuz çatışma biçimini içeren alternatif bir model incelenmiştir.

4.3.1. Ölçüm Modeline İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışma kapsamında, algılanan ebeveyn çatışma biçimleri, aile birliği, erken dönem uyum bozucu şema alanları, algılanan sosyal destek ve depresyon değişlerinin bütün alt boyutları kuramsal alt yapıyla önerilen şekilde hipotez ölçüm modeli oluşturulmuş, analizi yapılmıştır. Hipotez ölçüm modelinin uyum değerleri modelin veri ile uyumlu olmadığını göstermiştir. Bu sebeple, örtük değişkenlerin, alt boyutları tarafından ilgili faktörlere yüklenme durumları incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizinde .45 altında düşük faktör yükler, modelden atılmaya aday faktör yükleri olarak belirtilmektedir. Öte yandan, düşük faktör yüklenmeleri, istatistiksel uyum gerekliliklerini yerine getirmesi veya faktör için gerekli bileşenleri içermesi gibi belli durumlarda çalışmada tutulabilir (Hair ve diğerleri, 2013). Bununla ilgili olarak model uyum değerlerini tehlikeye atmadıkları sürece bazı düşük faktör yüklenmelerini modelde korumayı ancak model uyum değerlerini bozan düşük faktör yüklenmeleriyle ilişkili alt boyutların modelden çıkarılması tercih edilmiştir. Ebeveyn çatışma biçimi olumsuz çatışma, aile birliği alt boyutu iç içe geçme ve şema alanı zedelenmiş sınırlar alt boyutlarının ilgili örtük değişkenleri kapsamadığı, ilgili düşük faktör yükleri gösterdikleri saptanmıştır (Tablo 4) ve modele dahil edilmeyerek ölçüm modeli oluşturulmuş, doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Düşük faktör yüklerinin dahil edilmediği ölçüm modeli ve önerilen modifikasyon ilişkilendirmeleri bu bölümde ilgili alan yazın doğrultusunda ele alınacaktır.

Ebeveyn çatışma biçimi, olumsuz çatışma alt boyutu düşük faktör yüküne sahip olması sebebiyle çalışmadan çıkarılmıştır. Özen (2006) tarafından geliştirilen Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği bu çalışma kapsamında ebeveyn çatışma çözüm biçimlerini ölçmek için kullanılmıştır. Özen tarafından geliştirilen ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, olumsuz çatışma çözüm biçimi için yüklenen faktör değerlerinin .31 ve .78 arasında değiştiği belirtilmiştir ve ölçek içerisinde en düşük faktör yüklenmelerine sahip faktör olumsuz çatışma biçimi olarak sunulmaktadır (Özen, 2006). Doğrulayıcı faktör analizi

sırasında her alt ölçek için iki hata değerinin ilişkilendirildiği ayrıca belirtilmiştir (Özen, 2006). Bu çalışma kapsamında olumsuz çatışma biçimi standartlaştırılmış faktör yükü (Tablo 4) çok düşük olması ve toplamda 5 örtük değişken ve 17 alt boyut içermesi sebebiyle hata ilişkilendirilmesi ebeveyn çatışma biçimi için ayrıca yapılamayarak, alt boyut modelden çıkartılmıştır. Bu durum 18-65 yaş arasındaki bireylere erken dönemde maruz kaldıkları ebeveyn çatışması sorulması sebebiyle ölçüm hatalarının ortaya çıktığı düşündürmektedir. Bireyler ölçekte bulunan soruları yanıtlarken ölçüm yanlılığı olarak ifade edilen araştırma sonuçlarında kültürel, cinsiyet, ırk vb, etkenlerden kaynaklanan yanlılıklar göstermiş olabilir. Yazında olmamış kılma (undoing) anlamına gelen; psikanalizde suçluluk duygusuna yol açan düşünce duygu ve davranışları yok saymaya yönelik bilinçsiz bir savunma mekanizmasından bahsedilmektedir (Budak, 2005). Bu durumun ortaya çıkması kültürel etkenler ile ilişkili olabilir. Türkiye’de aile değerleri sisteminin araştırılması ve değer yapılarının saptanması amacıyla yapılan bir çalışmada, bahsedilen değerleri incelemek amacıyla 6035 nitel görüşme yapıldığı belirtilmiştir (TC. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010). Bu görüşmeler kapsamında, “Maddi ve manevi sorunlar olduğunda başvurulması gereken ilk yer ailedir” ifadesinin, görüşülen kişilerin %83,7si tarafından, “Ailemin iyiliği için her türlü sıkıntıya katlanabilirim” ifadesinin %90,3’ü tarafından ve “Aile içi sorunlar başkalarını değil yalnızca eşleri ilgilendirir” ifadesinin %84,1’i tarafından desteklendiği belirtilmiştir (TC. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010). Yazında sunulan bu bulgular ışığında belirtilen aile değerleriyle yetişen bireylerin ebeveynlerinin çatışma çözüm biçimine dair algılarını incelendiği araştırma sorularını kültürel yapı ve duygu durumu arasında değer çatışması yaşamış olabileceği düşünülmektedir. Bir diğer ölçüm hatasına sebep olabilecek durum ise, olumluluk önyargısı sebebiyle bu ölçüm hatası oluşmuş olabilir. Olumluluk önyargısı; tek tek bireyleri, gruplardan veya kişisel olmayan şeylerden daha olumlu değerlendirme eğilimi olarak ifade edilmiştir (Budak, 2005). Bu çalışma kapsamında bireyler ebeveyn çatışma biçimlerini anne ve babaları için ayrı ayrı değerlendirmişlerdir. Bireyler erken dönemde maruz kaldıkları çatışmaları genel olarak olumsuz olarak nitelendirse bile sadece anne ve baba için ayrı ayrı değerlendirme yapmaları gereken bu ölçümde anne ve babalarını olduğundan daha olumlu yansıtmış olabilirler.

Bulunduğu örtük değişkene çok düşük faktör yükü gösteren diğer bir değişken ise aile birliği alt boyutu olan iç içe geçme değişkenidir (Tablo 4). Türkdoğan ve arkadaşları (2018), tarafından Türkiye adaptasyonu yapılan Aile Uyum Yeteneğini ve Birliği Değerlendirme Ölçeği 4 için aile birliği faktörüne en düşük katsayıyla yüklenen değer iç içe geçme olarak belirtilerek, bu çalışma bulgularıyla uyum göstermektedir. Türk kültürüne uyarlamak amacıyla yaptıkları çalışmada, katılımcıların, iç içe geçme durumunu, kültürün etkisiyle sağlıksız bir durum olarak algılamadıklarını belirtmişlerdir (Türkdoğan ve diğerleri, 2018). Benzer şekilde aile değerleri sisteminin araştırılması sonucu sunulan bulgular ışığında, kültürün ve aile değerler sisteminin, aile üyeleri arasındaki iç içe geçme durumunun, kültür kaynaklı bir tutum olduğu desteklenmektedir (TC. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010). Ayrıca, Santesteban- Echari ve arkadaşları (2018), aile içinde depresyon ve diğer psikolojik sorunlar yaşayan bireylerin, diğer aile bireylerinin bu bozukluklar için ne kadar risk taşıdığını, aile birliği ve işlevselliği üzerinden inceledikleri çalışmada, iç içe geçme puanları ile bireyin erken dönem yaşantıları sebebiyle depresyon ve diğer psikolojik rahatsızlık belirtilerini gösterme arasında anlamlı bir ilişki bulamamışlardır. Yine de yaptıkları çalışmada aile birliği diğer değişkenleri, dengeli birlik ve bağlantısızlık alt boyutlarının anlamlı çıkması sebebiyle inceledikleri çalışmada risk düzeyleri üzerine anlamlı bulgular ortaya koymuşlardır. Bu çalışma kapsamında benzer durumun yaşanması, iç içe geçme alt boyutunun modelden çıkarıldığında ulaşılan sonuç yazınla tutarlı görünmektedir (Santesteban- Echari ve diğerleri, 2018). Ayrıca iç içe geçme alt boyutunun aile birliğine düşük faktör yükü gösteriyor olmasının diğer bir sebebi, ölçüm hatasıyla ilişkili olabilir. Bu çalışma kapsamında bireylere ölçekler tek seferde verilmektedir. İnternet ortamından alınan ölçeklerde ölçek sıralarının rasgele sunulması mümkün iken, basılı olarak alınan ölçümlerde bu imkân sağlanamamıştır. Ölçüm materyalinde bulunan Young Şema Ölçeği Kısa Form içinde zedelenmiş otonomi şema alanını oluşturan şemalardan bir tanesi iç içe geçme şemasıdır. İç içe geçme şeması, bireyin önem verdiği herhangi bir kişi ile kurduğu aşırı ilgi ve yakınlığın, bireyin kendi özerkliği engellemesi olarak ifade edilmektedir (Young, 2003). Aile birliği alt boyutu olan iç içe geçme alt boyutu, bireyin aile ile aşırı yakınlık kurması sebebiyle, aileden farklılaşamaması ve kendi özerkliği engellemesi anlamına gelmektedir (Santesteban- Echari ve diğerleri, 2018). Bu iki bağlam bireyin özerkliği üzerinde etki olsa da iç içe geçme şeması olan birey sosyal hayatında ilgi duyduğu herhangi biriyle aşırı yakınlık sebebiyle zorlanırken, aile birliği alt boyutu olan iç içe geçme boyutu, bireyin aile dışında sosyal destek almasını

engelleyen bir yapıyı ifade etmektedir. Ancak ölçüm materyalinde soruların yönergeler farklı olsa bile soruların artarda gelmiş olma olasılığı bireylerin bu değerlendirmeyi yapmasını ketlemiş olabilir. Olson (2011) tarafında geçerlik ve güvenilirlik analizleri sunulan Aile Uyum Yeteneğini ve Birliği Değerlendirme Ölçeği 4 için geçerlik çalışmasında iç içe geçme alt boyutunun anlamlı ilişkiler göstermediği belirtilmiştir. Bu sebeple yapılan çalışmalar aile birliği değişkeni ile yapılan araştırmalar iç içe geçme alt boyutunu bu çalışmayla benzer şekilde araştırmaya dahil etmemiş olabilir (Lin ve diğerleri, 2016; Guassi ve diğerleri, 2015; Henneberger ve diğerleri, 2016, Ai ve diğerleri, 2014).

Çalışma kapsamında önerilen ancak model bağlamında şemalar örtük değişkenine düşük faktör yüküyle bağlanan zedelenmiş sınırlar şema alanı modele alınmamıştır. Bu çalışmada, Soygüt ve diğerleri (2009), tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan Young Şema Ölçeği Kısa Form kullanılmıştır. Çalışmada iç tutarlılık açısından, zedelenmiş sınırlar alanının alt faktörlerde katsayısını görece düşük olduğu, belirtilmiştir. Ayrıca zedelenmiş sınırlar alanının sadece bir şema içermesinin bu durumuyla ilişkili olarak en düşük faktör yükü olan alan olduğu (Soygüt ve diğerleri, 2009) bu çalışmayla tutarlıdır. Bahsedilen bulgular ışığında çalışma kapsamında zedelenmiş sınırlar şema alanı modelden çıkarılması kuramsal ve istatistik bulgularla uyumaktadır.

Yapılan ölçüm analizinde kuramsal alt yapı temel alınarak hata ilişkilendirilmeleri yapılmıştır. İlk olarak erken dönem uyum bozucu şema alanları yüksek standartlar ve diğerleri yönelimlilik şema alanları arasında hata ilişkilendirilmesi yapılmıştır. Bu durum yazınla uyumludur. Young ve diğerleri (2003), yüksek standartlar ve bastırılmışlık şema alanına sahip olan bireylerin, genel olarak duygularını ve dürtülerini bastırarak, olumsuz olaylara daha fazla odaklandığını belirtmektedir. Bu durum depresyon belirtileri ile nitelenen örüntüyü güçlendirmektedir. Duyguların bastırılması ile şiddetlenen depresyon belirtileri, bireylerin bu durumu ifade etme konusunda zorlanmalarıyla birleşmektedir. Benzer şekilde diğerleri yönelimlilik şema alanına sahip bireyler, kendi ihtiyaçlarını ve duygularını, geri plana atarak diğer insanların ihtiyaçlarını karşılamaya daha fazla önem vermektedirler. Diğer insanların ihtiyaçlarını karşılama üzerine çocukluk döneminde gelişen

bu örüntünün bireyin hissettiği olumsuz duygulanımı ifade etmesini ketlediği işaret edilmektedir (Young ve diğerleri, 2003). Çalışma kapsamında ebeveyn çatışma biçimi, aile birliği ve depresyon arasında şema ilişkisinde, etkileri baskılanan alt boyutlar diğerleri yönelimlilik ve yüksek standartlar şema alanlarının hataları ilişkilendirilerek model veri ile daha uyumlu hale getirilmiştir. Yapılan diğer araştırmalar diğerleri yönelimlilik ve yüksek standartlar şema alanlarının yukarıda bahsedilen örüntü doğrultusunda depresyon için ihtiyaç duydukları tedaviyi almalarını da engellemektedir (Renner ve diğerleri, 2012; Wegener ve diğerleri, 2013).

Önerilen uyum değerleri doğrultusunda ilişkilendirilen algılanan sosyal destek değişkeninin özel bir insan ve arkadaşlar alt boyutları, kuramsal alt yapıyla desteklenmektedir. Eker ve arkadaşları (2001), tarafından Çok boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında en düşük faktör yüklerine sahip alt boyutların arkadaşlar ve özel bir insan olduğu bildirilmiştir. Ayrıca bu alt boyutların depresyon ile ilişkilerinde de düşük ilişki gösterdikleri belirtilmiştir. Yapılan çalışmalarda benzer sonuçlar gösteren bu durum, algılanan sosyal desteğin öncelikli olarak aileden sağlandığına işaret etmektedir (Hupcey, 1998; Zimet ve diğerleri, 1988). Ayrıca Winemiller ve diğerleri (1993), aile yapısının ve ilişkilerinin incelendiği çalışmalarda benzer olarak, aile desteğinin diğer alt boyutları baskıladığını belirtmişlerdir.

4.3.2. Önerilen Modelin Sınanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Oluşturulan model incelendiğinde, ebeveyn çatışma biçiminden, depresyon düzeyine; aile birliği ve erken dönem uyum bozucu şemalar üzerinden yolların gittiği görülmüştür.

Modelin gösterdiği doğrudan ilişkilere göre;

Katılımcıların ebeveynlerinin genel çatışma biçimlerine ilişkin alguları, ölçülen aile birliğini düzeyini yordamaktadır. Modelin içerdiği doğrudan ilişkilere göre katılımcıların ebeveyn çatışmalarının çözümüne ilişkin olumlu ya da geri çekilmesi biçimine ilişkin algısının ailenin birliği örtük değişkenini negatif yönde yordadığı görülmektedir. Aile birliği örtük

değişkeni, dengeli birlik alt boyutunun düşüşü, bağlantısızlık alt boyutunun yükselmesi ile ilişkilidir. Diğer bir deyişle, aile birliği örtük değişkenin düşüşü modelde dengeli birliğin negatif yüklenmesiyle, aile üyelerinin birbirleri ile kurduğu bağın artışı ifade etmektedir. Bu durum, bireyin erken dönemde aile içindeki çatışma olumlu biçimde veya geri çekilme biçiminde sonuçlanması durumunda, bireyin dengeli birlik algısının güçlenmesinde etkin bir rol aldığını göstermektedir. Ebeveynleri arasında olumlu veya geri çekilme çatışma biçimleri gözlemlenmesinin, aile üyeleri ile kurulan bağların, dengeli birliğin güçlenmesini yordadığı saptanmıştır. Grych ve Fincham (1990), Bilişsel-Bağlamsal Çerçeve adını verdikleri modelde, çocuğun ebeveynleri arasındaki çatışmayı algılayıp yorumlaması ve başa çıkması gereken bir stres faktörü olarak ele almıştır. Bu bağlamda çocukların olumlu çatışma biçimine maruz kaldıkça, ebeveyn çatışması sebebiyle ortaya çıkan stres faktörüyle başa çıkmada yetenekli hale geldiği ve bu çatışmalara dair verdikleri tepkilerinin, başa çıkma becerilerinin artmasıyla davranış düzenleme de daha da ustalaştıkları, Grych ve Fincham (1990) tarafından belirtilmiştir. Rossman ve Rosenberg (1992), bireylerin ebeveyn çatışmasına ilişkin baş etme becerilerinin artmasını, azalan uyum ve davranış problemleriyle ilişkili olarak göstermişlerdir. Benzer şekilde, Davies ve Cummings (1994), bu çalışma bulgularıyla tutarlı olarak, bireylerin duygusal ve davranışsal sorun gelişiminin, ebeveynler arasındaki çatışmanın nasıl çözüldüğüyle ilgili olduğunu işaret etmektedir.

Katılımcı bireylerin aile birliği puanları, bireylerin erken dönem uyum bozucu şema alanları puanlarını yordamaktadır. Modelde gözlemlenen aile birliği değişkeni ve şema alanları arasında anlamlı pozitif ilişki ve şema alanları ile dengeli birlik arasında negatif ilişki saptanmıştır. Dengeli birlik, aile üyelerinin birbirleriyle kurduğu duygusal bağlanmanın uygun düzeyde varlığını ifade etmektedir (Olson, 2011). Bireyin aile içinde dengeli birliğin artışının, zedelenmiş otonomi, diğerleri yönelimlik ve yüksek standartlar şema alanlarında düşüşü yordadığı görünmektedir. Jenkins (2000), erken dönemde maruz kalınan ebeveyn çatışmalarının sıklığına bağlı olarak, bireyin olumsuz duygulanımını düzenleme konusunda zorluk yaşadığını belirtmiştir. Ancak modelde bahsedilen olumlu çatışma biçimi; sorunu irdeleyerek, çözümlenmeye yönelik yapıcı davranışları içermektedir (Özen, 2006). Davies ve Cummings (1994), çocuklar ve ergenlerin sadece ebeveyn arasındaki ilişkiyle ilgilenmediği, çatışmanın nasıl çözüldüğüyle ilgilendiklerini belirten örüntüden önceki bölümlerde de bahsedilmişti. Ebeveynleri arasında çatışma biçimlerini gözlemleyen birey, deneyimlediği olumsuz duygulanım ile başa çıkabilmek için duygularını ifade etmeye ihtiyaç duyar

(Jenkins, 2000). Dengeli birlik algısı yüksek olan birey, ebeveynleri arasındaki çatışmaların yapıcı ve sorunu çözümlenmeye yönelik olduğunu gözlemlemesi durumunda, baş etme becerilerinin arttığı, uyum ve davranış problemlerinin azaldığı belirtilmiştir (Rossman ve Rosenberg, 1992).

Bahsedilen örüntünün yanı sıra, değişkenler arasındaki ilişkilerin yönleri doğrultusunda, aile birliği örtük değişken puanlarının artmasıyla, bireyin dengeli birlik algısının düşmesi ve erken dönem uyum bozucu şemalarının güçlenmesini işaret eden bir örüntünün daha varlığından bahsedebiliriz. Grych ve Fincham (1990), maruz kalınan çatışma biçimleri ve bağlamsal değişkenlerin, çocukların değerlendirmeleri üzerinde bir işlevi olduğunu belirtmiştir. Bu işlevi aile içinde maruz kaldıkları önceki çatışmalar ile örneklemiştir. Maruz kalınan ebeveyn çatışma biçimi, bireyin çatışmaya dair vereceği tepkiler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Cummings ve Davies, 1994). Ebeveynler arasında bir çatışmanın varlığında, bireyin çatışmanın biçimiyle ilgilenmeksizin, utanç hissettiğini, kendini suçladığı ve baş etme becerilerinin yetkinliğini sorguladığını ifade etmiştir (Grych ve Fincham, 1993). Olumsuz duygulanım deneyimleyen ve dengeli aile birliği algısının zayıf olan bireyin, temel duygusal ihtiyaçlarını ifade etmekte ve karşılamakta zorlanacağı belirtilmiştir (Grych ve Fincham, 1993). Young ve diğerleri (2003) tarafından belirtilen; diğerlerine güvenli bağlanma, kendiliğindenlik ve oyun, hareket özgürlüğü, yeterlilik ve kimlik algısı, gereksinim ve duyguları ifade özgürlüğü, gerçekçi limitler ve özdenetim gibi temel duygusal ihtiyaçlar, bireyin aile üyeleri ile kurduğu bağların zayıflığında karşılanamayarak erken dönem uyum bozucu şemaların güçlenmesiyle devam eder (Young ve diğerleri, 2003). Aile üyeleriyle düşük düzeyde dengeli birlik algısına sahip bireyin, kendini suçladığı, yeterliliğini sorguladığı ve utanç duyduğu bir durumla karşılaştığında, aile üyeleriyle dengeli birliğin düşmesi erken dönem uyum bozucu şemaları güçlenmesini yordamaktadır. Bu bağlamda dengeli aile birliği algısının zayıflamasıyla oluşan erken dönem uyum bozucu şemaların bu örüntü içinde güçlenmesi kuramsal olarak tutarlıdır.

Katılımcı bireylerin aile birliği puanları, algılanan sosyal destek puanlarını yordamaktadır.

Model kapsamında aile birliğinin artışıyla, dengeli birlik algısının düşüşü, algılanan sosyal desteğin düşüşünü yordamaktadır. Dengeli birliğin, aileyle kurulan dengeli duygusal bağın,

düşüşünün, bireyin ailesi ve arkadaşları tarafından algıladığı sosyal desteğin düşüşünü yordadığı görülmektedir. Çalışma bulguları, yazında, ailenin dengeli birlik düzeyinin, aile üyelerinin birbirlerine gösterdiği ilgi, destekleyici tutumları ve yardımsever olmalarıyla ilişkili olduğu gösteren bulgular ile tutarlıdır (Anderson, 1986; Anderson ve Sabatelli, 1990; Barbarin ve Tirado, 1985; Barnhill, 1979; Bloom, 1985; Moos, 1974; Pratt ve Hansen, 1987)

Katılımcı bireylerin ölçülen erken dönem uyum bozucu şemaları, bireyin ölçülen depresyon düzeyi puanını yordamaktadır. Önerilen modelin uyum değerleri doğrultusunda, ebeveynlerinin olumlu veya geri çekilme çatışma biçimi kullandığı çatışmalar gözlemleyen bireyin, dengeli aile birliği algısının güçlendiği, erken dönem uyum bozucu şemalarının zayıfladığı ve bu örüntünün depresyon düzeyi düşüşünü yordadığı görülmektedir. Ancak bu örüntü, bireyin dengeli birlik algısının zayıflaması durumunda, erken dönem uyum bozucu şemaların güçlendiği ve depresyon düzeyinin artışı yordayan bir durumu da işaret edebilir. Açıklanan örüntü benzer çalışma bulguları ile uyum göstererek, modelin kuramsal olarak temellendirilmesini sağlamıştır (Shah ve Waller, 2000; Lumley ve Harkness, 2007; Grych ve Fincham, 1990). Bu örüntüde dengeli birlik algısındaki düşüşün, bireyin ebeveyn çatışmasıyla ilgili yaptığı değerlendirmeler ve erken dönem uyum bozucu şema alanları zedelenmiş otonomi, diğerleri yönelimlik ve yüksek standartlar şema alanlarının etkililiğinin güçlendirmesiyle; bireyin algıladığı sosyal desteğin etkisini baskıladığı düşünülmektedir. Bağlanma kuramına göre erken dönemde aileyle kurulan ilişkiler bireyin ilerleyen hayatında diğer insanlarla kuracağı ilişkileri temellendirdiğini öne sürmektedir (Bowly ve Ainsworth, 1991). Ailesiyle dengeli duygusal bağlanmaya sahip olamayan birey, erken dönem uyum bozucu şemalarının güçlenmesiyle, algıladığı sosyal desteğin etkisini gölgelediği düşünülebilir. Bu örüntüde güçlenen erken dönem uyum bozucu şemalar, bireyin sosyal ağlarından ihtiyaç duyduğu desteği alamamasına bir neden olarak gösterebilir (Young ve diğerleri, 2003). Ayrıca yapılan çalışmalar depresyon düzeyindeki artış ile; algılanan sosyal destekte düşüşü ilişkili olarak bulmuşlardır (Wang ve Zhao, 2012). Diğer değişkenlerin etkinliğinin sosyal desteğin ilişkisini baskıladığı düşünülmektedir.

Modelin gösterdiği dolaylı ilişkilere göre;

Katılımcı bireylerin ebeveynlerinin çatışma biçimlerine ilişkin algılarının, bireyin depresyon düzeyi puanlarını, ölçülen aile birliği ve erken dönem uyum bozucu şemalar aracılığıyla yordamaktadır. Analiz bulguları doğrultusunda, bireylerin ebeveynlerinin

olumlu ve geri çekilme çatışma biçimlerini gözlemlemesinin, bireylerin aile birliği düzeyini düşürerek dengeli birlik algısını güçlendirdiği, aileyle kurulan dengeli duygusal bağlanmanın erken dönem uyum bozucu şemaları zayıflatmasıyla depresyon düzeyindeki düşüşü yordadığı saptanmıştır. Bu bulgulara benzer olarak, Harris ve Curtin (2002), ebeveynin bakım vermesi, erken dönem uyum bozucu şemalar ve depresyon arasındaki ilişkileri inceledikleri çalışmada, başarısızlık ve tehditlere karşı dayanıksızlık şemalarının depresyonu yordadığını belirtmişlerdir. Shah ve Waller (2000), ebeveynlerle kurulan bağlanma ve depresyon ilişkisinde erken dönem uyum bozucu şemaların aracılığını inceledikleri çalışmada, ebeveynlerin çocuğun ihtiyaçlarına kayıtsız kalmasının, depresyonu yordamasında, Harris ve Curtin (2002) ile tutarlı olarak tehditlere karşı dayanıksızlık şemasının önemli bir etkisi olduğunu, buna ek olarak bağımlılık/iç içe geçme şeması, başarısızlık, yüksek standartlar, şemalarının da aracı rolü olduğunu belirtmişlerdir. Bahsedilen şemalar bu çalışma kapsamında zedelenmiş otonomi ve yüksek standartlar şema alanları içinde yer almaktadır. Ayrıca Lumley ve Harkness (2007), çocukluk dönemi ihmali ve depresyon ilişkisinde erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolünü inceledikleri çalışmada, kendini feda şemasının aracı rolünden bahsetmektedir. Kendini feda şeması da modele dahil edilen diğeri yönelimlilik şema alanında temsil edilmektedir. Model kapsamında, ebeveynler arasındaki çatışmanın olumlu ve geri çekilme biçimlerinin kullanılmaması, bireyin dengeli birlik algısını zayıflatarak, erken dönem uyum bozucu şema alanı zedelenmiş otonomi, yüksek standartlar ve diğerkleri yönelimlilik şema alanlarının güçlenerek depresyonu yordaması yazınla tutarlıdır (Renner ve diğerkleri, 2012).

Katılımcı bireylerden elde edilen aile birliği puanları, depresyon düzeyi puanlarını, erken dönem uyum bozucu şemalar aracılığıyla yordamaktadır. Yapılan çalışma bulguları doğrultusunda aile birliğinin düşük düzeyinin, bireyin dengeli birlik algısının artışına işaret ettiği ve erken dönem uyum bozucu şemaların zayıflamasıyla depresyon düzeyindeki düşüşü dolaylı olarak yordadığı saptanmıştır. Yapılan çalışma bulgularında algılanan sosyal destek artışı, depresyon düzeyindeki düşüşü işaret etmekle beraber, istatistiksel olarak anlamlı bir sonuç sunmamaktadır. Bu çalışma kapsamında algılanan sosyal desteğin depresyon üzerindeki dolaylı etkisinin, erken dönem uyum bozucu şemaların dirençli yapısıyla baskılandığı düşünülmektedir. Ayrıca yapılan çalışmalar, bireyin ebeveynlerinden aldığı desteğin, aile ilişkilerinin kalitesine daha fazla bağlı olduğu belirtmektedir (Telzer ve Fuligni, 2013). Yazında erken dönem uyum bozucu şemaların; bireyin değerlendirmelerini,

sıkıntılarını ifade edişini ve depresyonunun getirdiği duygu durum ile beraber sosyal desteğin algılanmasını etkileyerek, olumsuz sosyal etkileşimlerde yer aldığı belirtilmiştir (Uchino, 2006). Bahsedilen bulgu doğrultusunda, algılanan sosyal desteğin depresyon üzerindeki etkisinin baskılanmasının yazın tarafından desteklendiği düşünölmektedir.

4.3.3. Alternatif Modelin Sınanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Önerilen modelin sınanmasına ilişkin bilgiler doğrultusunda olumlu ebeveyn çatışma biçimi ve geri çekilme biçiminin bireylerin yetişkinlik dönemi erken dönem uyum bozucu şemalar üzerinden depresyonu yordadığı ve aile birliği alt boyutu iç içe geçme ve zedelenmiş sınırlar şema alanının ilgili değişkenleri temsil etmediği “Ölçüm Modeline İlişkin Bulguların Tartışılması” bölümde sunulmuştur. Ancak, bireylerin erken dönem yaşantılarında ebeveynleri arasında olumsuz çatışma biçimine maruz kalma durumunun, kültürel aile değerlerinin getirdiği yanlılık sebebiyle önerilen modelde gözlenemediği düşünölmektedir. Bahsedilen sebeplerle olumsuz ebeveyn çatışma biçiminin, bireyin depresyon düzeyi üzerindeki rolünü saptamak amacıyla ebeveyn çatışma biçimi diğer alt boyutları; geri çekilme/kaçınma, boyun eğme/itaat ve olumlu çatışma biçimi modelden çıkarılarak, gelişen örüntünün incelemesi amaçlanmıştır. Önerilen modelin bulguları doğrultusunda algılanan sosyal desteğin, bireyin ebeveynleri arasında bir çatışma olması, aile birliğine dair algının çatışma değerlendirmeleri sonucu etkilenerak, bireyin erken dönem uyum bozucu şemalarının etkisiyle depresyonu yordama gücünün baskılandığı gözlenmektedir. Benzer şekilde geliştirilen alternatif modelde, bireyin aile içinde ebeveynleri arasında olumsuz çatışmayı gözlemlediği durumda da bireyin sosyal destek algısının depresyon düzeyine anlamlı bir etkisi olmadığı görölmüştür. Yazında, aile işlevselliğindeki düşüş ile aile ve arkadaş kaynaklarının sosyal destek algısının düşüşü arasında anlamlı bir ilişki gösterilmiştir (Anderson, 1986; Anderson ve Sabatelli, 1990; Barbarin ve Tirado, 1985; Barnhill, 1979; Bloom, 1985; Moos, 1974; Pratt ve Hansen, 1987; Wang ve Zhao, 2012). Bu sebeple, yazın ve önerilen modelin bulguları doğrultusunda, algılanan sosyal desteğin yer almadığı alternatif model ile olumsuz ebeveyn çatışma biçiminin etkisi anlaşılmaya çalışılmıştır.

Modelin gösterdiği doğrudan ilişkilere göre;

Katılımcuların ebeveynlerinin genel çatışma biçimlerine ilişkin alguları, ölçülen aile birliğini düzeyini yordamaktadır. Oluşturulan alternatif modele bakıldığında tahmin edildiği üzere ebeveynler arasındaki olumsuz çatışma biçiminin etkisinin daha açık bir şekilde görüldüğü saptanmıştır. Ebeveynler arasındaki olumsuz çatışma biçiminin, bireyin aile birliği algısındaki düşüşü ve bağlantısızlık düzeyinin artışı yordadığı görülmektedir. Bireyin ebeveynler arasında olumsuz çatışma biçimine maruz kalmasının, bireyi aile içinde duygusal bağlanmanın aşırı düşmesi anlamına gelen, bağlantısızlığın artışı yordadığı görülmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar erken dönemde maruz kalınan ebeveyn çatışmasını stres modeli üzerinden açıklayarak, ebeveynlerin çatışma sebebiyle düzenlerinin bozulmasının, çocuğun da düzeninin bozulması olarak ifade etmişlerdir. Ebeveynleri arasında olumsuz çatışma biçimine maruz kalan birey, sonucunun olumsuz olacağını düşünmesiyle deneyimlediği olumsuz duygulanımını düzenleme konusunda sorun yaşamaktadır (Brody ve diğerleri, 1996; Crockenberg ve Forgays, 1996; Davies ve Cummings, 1995; Fainsilber ve diğerleri, 1996). Kuramsal olarak temellendirildiği üzere ebeveynleri arasında çatışma olduğu algılayan birey, bu durumu aile birliğinin zarar görmesi ve aile üyeleri arasındaki dengeli duygusal bağlanmanın zayıflamasıyla ilişkilendirmektedir. Bireyin, ebeveynleri arasında bir çatışma gözlemlediğinde bu durumu ebeveynlerinin ve ailesinin düzeninin bozulması şeklinde algıladığından bahsedilmiştir (Fincham, 1994).

Katılımcı bireylerin aile birliği puanları, bireylerin erken dönem uyum bozucu şema puanlarını yordamaktadır. Önerilen modelin bulgularında bahsedildiği üzere bireyin ebeveynleri arasında bir çatışma varlığında, bireyin aile birliğinin zayıflamasıyla algıladığı bağlantısızlık düzeyinin artışı, bireyin yüksek standartlar, kopukluk ve zedelenmiş otonomi şema alanlarının güçlenmesini yordadığı görünmektedir. Aile üyeleri tarafından temel duygusal ihtiyaçları karşılanmayarak, bağlantısızlık algısı güçlenen birey; maruz kaldığı çatışmayla bağlantılı olarak utanç, suçluluk duygusu hissetmesiyle başa çıkma becerilerinde gelişim gösterememektedir (Grych ve Fincham, 1993). Bahsedilen durum olumsuz ebeveyn çatışması sebebiyle yaşanan yıkıcı ve olumsuz etkileşimlerle daha güçlü tezahür ederek bireyin erken dönem uyum bozucu şemalarının güçlenmesine ortam hazırlamaktadır (Young ve diğerleri, 2003). Ebeveynleri arasında olumsuz çatışma biçimine maruz kalan bireyin aile ile kurduğu duygusal bağlanmanın zayıflamasının, bağlantısızlık

puanlarının artmasının, birey erken dönem uyum bozucu şema puanlarının artışı yordamaktadır. Bireyin aile ile bağlantısızlığının artmasının, bireyin sınırları öğrenme konusundaki ihtiyacının aile bireyleri tarafından karşılanmayarak, zedelenmiş otonomi şema alanının güçlenmesini yordadığı belirtilmiştir (Young ve diğerleri, 2003). Yazının gösterdiği bulgularla tutarlı olarak aile içinde olumsuz ebeveyn çatışma biçimine maruz kalan bireyin, aileyle bağlantısızlığı artarak duygusal ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandığı işaret edilmektedir (Shanahan ve diğerleri, 2007). Diğer bir deyişle, birey aile ile bağlantısızlığın artmasının, zedelenmiş otonomi, yüksek standartlar ve kopukluk şema alanlarının güçlenmesini yordadığı görülmektedir.

Modelin gösterdiği dolaylı ilişkilere göre;

Katılımcı bireylerin ebeveynlerinin çatışma biçimlerine ilişkin algıları, bireyin depresyon düzeyi puanlarını, ölçülen aile birliği ve erken dönem uyum bozucu şemalar aracılığıyla yordamaktadır. Çalışma bulguları doğrultusunda, bireyin algıladığı olumsuz çatışma biçiminin artışının, bireyin aile birliği algısını zayıflatarak, bağlantısızlık düzeyinin artışı ve zedelenmiş otonomi, kopukluk ve yüksek standartlar şema alanlarını güçlendirerek depresyon düzeyindeki artışı yordadığı görülmektedir. Alternatif model bulgularının bir önceki bölümde (4.3. Önerilen Modelin Sınanmasına İlişkin Bulguların Tartışılması) benzer olarak açıklanan yazın bulguları ile tutarlı olduğu görülmektedir (Beavers ve diğerleri, 1975; Bloom, 1985; Bowly ve Ainsworth, 1991; Bukowski ve diğerleri, 1993; Gross ve Munoz, 1995; Joormann ve D'Avanzato, 2010; Maccoby ve Martin, 1983; Messman-Moore ve Coates, 2007; Reis ve Shaver, 1988; Rollins ve Thomas, 1979; Young ve diğerleri, 2003).

Özetle oluşturulan gelişimsel modeller, farklı yollarla, benzer bir örüntüyü vurgulamaktadır. Önerilen modelin bulgularında (ilk model), birey ebeveynleri arasındaki çatışma varlığında; olumlu ve geri çekilme/kaçınma çatışma biçiminin düşüşünün, ailesiyle kurduğu duygusal bağlanmanın temel duygusal ihtiyaçlarını karşılamasını engelleyerek, dengeli birlik algısı zayıflatması ve erken dönem uyum bozucu şemaları güçlendirmesinin aracılığıyla depresyon düzeyinde artışı yordadığı saptanmıştır. Geliştirilen alternatif model ise ebeveynleri arasında olumsuz çatışma biçimine maruz kalan bireyin aile birliğinin aşırı

zayıflamasıyla bağlantısızlık algısının artmasının, erken dönem uyum bozucu şemaları güçlendirerek depresyon düzeyinde artışı yordadığı saptanmıştır.

4.4. Klinik Çıkarımlar

Depresyon ve erken dönemde maruz kalınan ebeveyn çatışmasının yetişkin örneklemele çalışan çalışmaların çok kısıtlı olduğu söylenebilir. Yapılan çalışmanın bulguları doğrultusunda erken dönemde maruz kalınan ebeveyn çatışmalarının yetişkin katılımcılar üzerindeki depresyon düzeyinde güçlü bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Çalışma bulguları çeşitli ipuçları sunmaktadır.

1) Bireylerin ebeveynlerinin arasındaki genel çatışma biçimlerine dair algısına dair alınan öyküde aşağıdaki bilgilerin araştırılması faydalı olabilir:

a) Bireylerin çatışmaya karşı tutumları, özellikle olumsuz duygulanım deneyimlerinde duygu düzenleme kapasiteleri,

b) Bireylerin ebeveynleri arasındaki genel çatışma örüntüsüne dair algılarının diğer bileşenleri (saldırganlık, baskı, istismar vb. içerip içermediği),

c) Bireylerin erken dönemde bakım veren başka kişilerin veya alanların varlığı (okul öncesi eğitim, alınan psiko-eğitimler, oyun grupları, kardeş bilgisi, akrabaların varlığı)

d) Bireyin aileyle geçirdiği zaman ve o zamanının etkililiğine dair açıklayıcı bilgiler

2) Bireyin maruz kaldığı ebeveyn çatışmalarının etkisinin, yetişkinlik düzeyindeki depresyonu yordamasında erken dönem uyum bozucu şemalar ve aile birliğinin de güçlü etkileri görülmektedir. İncelenen modelin depresyon düzeyini varyansının %48'ini karşıladığı göz önünde bulundurulduğunda etki edebileceği düşünülen koruyucu programlar sunulabilir:

a) Erken dönemde bireylerin çatışma algısında etkin olacağı düşünülen çatışma çözüm biçimine dair eğitimler, işlevsel olmayan bileşenlerin belirlenmesi ve yerine alternatiflerin konmasına ilişkin alıştırmalar ve psiko-eğitimler

b) Birey gelişim dönemlerine uygun bir eğitim programlarıyla olumsuz çatışma biçimiyle ilişkili olarak geliştirdiği başa çıkma becerilerinin değerlendirilmesi, ailenin ortak etkileşim ve etkinliklerinin belirlenip güçlendirilmesinin amaçlandığı çalışma grupları

c) Bireyin yetişkinlik döneminde genel iletişim örüntülerinin belirlenmesi, çatışmalara dair tutumlarında, erken dönem yaşantılarında edindiği başa çıkma becerilerinin, hali hazırdaki sosyal ilişkilerindeki rolü üzerinde farkındalığın kazandırılması ve değişime teşvik edilmesi

d) Bireyin çatışma durumunda geliştirdiği ve sürdürdüğü başa çıkma yollarının, bireyi sosyal ilişkileri ve akademik ve iş hayatında da etkisini araştırmak ve olumsuz etkisini azaltmak üzere geliştirilen psiko- eğitimler

3) Bireyin erken dönemde gelişen uyum bozucu şemaların, yetişkinlik düzeyinde bireyi depresyon düzeyi bakımından etkilemekle beraber bireyin patolojik olarak anlamlandıramadığı, ancak psikolojik sağlığı üzerinde olumsuz etki eden mekanizmalar doğurduğundan bahsedilmiştir. Bu alanda geliştirilen terapiler üzerinde aile birliğinin düzeyinin ve ebeveyn çatışma biçimlerine dair algının etkisi üzerine müdahaleler eklenerek tedavinin etkisi artırılabilir, iyileşme süreci artırılabilir:

a) Şema terapinin etkililiğini arttırmak üzere, aile perspektifinden çıkan çalışmalar, bireyin alacağı tedavinin etkililiği artırılabilir. Bu bağlamda çatışma çözüm biçimlerine dair tutumlar, bireyin güçlü özellikleri, bireyin algıladığı çatışma biçimlerine dair geliştirdiği tutumlar üzerine psiko- eğitimlerle desteklenmiş yeni çalışma yöntemleri geliştirilebilir.

b) Bireyin yetişkinlik döneminde aldığı tedavinin bireysel olmasının yanı sıra ebeveynleri ve aile üyeleriyle kurduğu bağların da kapsandığı aile atmosferini ele alan çalışma grupları eklenmesi de bir yöntem olarak düşünülebilir.

Sunulan bulgular ve ipuçları ışığında, araştırmalarda yaygınlığına dikkat çekilen ve ilgili yazında işaret edilen depresyon ve erken dönem ebeveynler arası çatışmanın süregelen etkisinin azaltılabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın klinik uygulamalar için sunduğu en önemli katkı, çalışma bulgularının aile içinde oluşan ve bireyin çocukluk döneminde maruz kaldığı ebeveyn çatışmalarının, bireyi yetişkinlik dönemindeki olumlu ve olumsuz durumlara katkısının olduğu, her aile üyesinin bu farkındalık üzerinde sorumluluk sahibi

olduğunu göstermektedir. Ele alınan değişkenlerinin tümünün aile birliği düzeyi üzerinde etkili olduğu ele alındığında, ailenin işlevselliği, geçirdiği zaman, beraber edinilen deneyimlerin, sağlıklı etkileşimlerle artırılmasının, bireyin çocukluk döneminde duygusal ve davranışsal gelişiminde ayrıca yetişkinlik dönemi psikolojik sağlığı üzerinde çok önemli bir role sahip olduğu çıkarımı yapılabilir.

4.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1)Yapılan çalışmanın bir kısıtlılığı ebeveyn çatışma biçimini değerlendiren ölçüm araçlarının uyarlanması olabilir. İlerleyen çalışmalarda ebeveyn çatışma algısı ölçümlerinin de çatışmaların ve meydana gelen atmosferin özelliklerine göre ayrı ayrı ele alınıp değerlendirilmesi daha zengin bir yelpaze geliştirilebilir. Bu bağlamda bireyin maruz kaldığı olumsuz etkilerinin azalmasının yanı sıra, yapılan müdahalelerde zaman kaybını azaltıp, etkiyi arttırabilir.

2)Çalışmanın diğer bir kısıtlılığının koruyucu etkenlerin neler olabileceğine dair yeterli bulguya ulaşamamış olmasıdır. Bu sebeple algılanan ebeveyn çatışma biçimi ve depresyon arasındaki değişkenlerin sistemler yaklaşımı geniş bir çerçevede ele alınması ve bu yolla edinilen bilgiler ile önleme programlarının geliştirilmesine katkıda bulunabilir. Yapılan bu çalışmada ele alınmayan koruyucu etkenleri incelemek adına ilerleyen çalışmalarda nitel analizler aracılığıyla, sunulan örüntü genişletilebilir.

4.6. Sonuç

Araştırma sonuçlarına göre;

- 1- Katılımcı bireylerin, maruz kaldıkları ebeveyn çatışma biçimiyle ilişkili olarak, aile birliği düzeyinin değiştiği, erken dönem uyum bozucu şemaların güçlenmesi ve halihazırda algılanan sosyal desteği azalmasının, depresyon düzeyi üzerinde anlamlı etkileri olduğu saptanmıştır.
- 2- Bireyin maruz kaldığı ebeveyn çatışma biçiminin, olumlu, boyun eğici ve geri çekilme ve olumsuz olduğu durumlarla ilişkili olarak, bireyin aile birliği düzeyinin değiştiği, dengeli birlik algısının düşmesi veya bağlantısızlık algısının artmasıyla,

- erken dönem uyum bozucu şemaların güçlenmesi ve algılanan sosyal desteğin azalmasıyla depresyon düzeyinin arttığı görülmektedir.
- 3- Birey maruz kaldığı ebeveyn çatışma biçimini olumlu, geri çekilme ve boyun eğici olarak algıladığında, ailenin dengeli birliğine dair algısının güçlendiği görülmektedir. Ayrıca, bireylerin ebeveynleri arasında olumsuz çatışma biçimine maruz kalması durumunda bireyin aile birliğinden bağlantısız olduğu algısı güçlenmektedir.
  - 4- Katılımcı bireylerin, ebeveynleri arasındaki çatışma biçimini olumlu, geri çekilme ve boyun eğicilik olarak algılaması durumunda, bireyin aile ile dengeli birliği sürdürmesinin, yüksek standartlar, diğerleri yönelimlilik ve zedelenmiş otonomi şema alanlarını zayıflaması ve algılanan sosyal desteğin artışını yordadığı görülmektedir. Bireyin olumsuz ebeveyn çatışma biçimine maruz kalması durumunda ise aile birliğinin çok düşük düzeyde olmasının, aileyle bağlantısızlığının artmasının, yüksek standartlar, zedelenmiş otonomi ve kopukluk şemalarını güçlendirdiği saptanmıştır. Ancak zedelenmiş sınırlar şema alanı ile aile birliği düzeyinin ilişkili olmadığı görünmektedir.
  - 5- Bireylerin erken dönem bozucu şema alanlarının güçlenmesi ve algılanan sosyal desteğin düşmesinin depresyon düzeyini yordadığı görülmektedir. Ancak ebeveyn çatışma biçiminin etkisiyle aile birliği düzeyindeki değişikliğin, erken dönem uyum bozucu şemaların etkisiyle depresyonu yordamasında algılanan sosyal desteğin anlamlı bir etkisi olmadığı görülmektedir. Bireyin maruz kaldığı ebeveyn çatışma biçimine göre değişen aile birliği düzeyi bireyin erken dönem uyum bozucu şemalarının güçlenmesiyle depresyon düzeyini yordamaktadır. Bu durumun bireyin sosyal destek algısını zayıflattığı için depresyon üzerindeki etkisini baskıladığı düşünülmektedir.
  - 6- Katılımcı bireylerin algıladığı ebeveyn çatışma biçiminin, aile birliği düzeyinin azalmasının ve erken dönem uyum bozucu şemaların güçlenmesinin aracılığıyla depresyon düzeyini doğrudan ve dolaylı olarak yordadığı görülmektedir. Bu bulgunun yanı sıra algılanan sosyal destek ile depresyon düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır.
  - 7- Katılımcı bireyin aile birliği düzeyinin azalmasının erken dönem uyum bozucu şemaların güçlenmesi aracılığıyla depresyon düzeyini yordadığı görülmektedir.

Ancak, algılanan sosyal desteğin aracılığının bu örüntüde anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

- 8- Bireylerin depresyon düzeyinin, maruz kaldıkları ebeveyn çatışma biçimi, aile birliğine dair algıları, erken dönem uyum bozucu şemalar ve algılanan sosyal desteğin etkisi temelinde etkileşimini öngören modelin, öngördüğü ilişkilerin katılımcı bireylerin depresyon düzeyi varyansının %48'sini açıkladığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ablow, J. C., Measelle, J. R., Cowan, P.A., ve Cowan, C. P. 2009. Linking marital conflict and children's adjustment: The role of young children's perceptions. *Journal of Family Psychology*, 23 (4): 485–499.
- Acock, A. C. ve Demo, D. H. 1999. Dimensions of family conflict and their influence on child and adolescent adjustment. *Sociological Inquiry*, 69: 641–658.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., ve Wall, S. 1979. **Patterns of attachment**. Hillsdale, N.J.: Erlbaum.
- Ainsworth, M. D. S., ve Bowlby, J. 1991. An ethological approach to personality development. *American Psychologist*, 46: 331-341.
- Allen, J. P. ve Land, D. 1999. Attachment in adolescence. *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* içinde (s. 319-335). New York: Guilford.
- American Psychiatric Association. 2013. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. Arlington, VA: Author.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. 2014. *Ruhsal Bozukluklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı* (Beşinci Baskı -DSM-5) (E. Köroğlu, Çev.). Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı'ndan. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Anderson, S. A. 1986. Cohesion, adaptability and communication: A test of an Olson Circumplex Model hypothesis. *Family Relations*, 35: 289-293.
- Anderson, S. A. ve Sabatelli, R. M. 1990. Differentiating differentiation and individuation: Conceptual and operation challenges. *The American Journal of Family Therapy*, 18: 32-50.
- Andrews, G., Tennant, C., Hewson, D. M., ve Vaillant, G. E. 1978. Life event stress, social support, coping style, and risk of psychological impairment. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 166: 307-316.
- Anthony, E. J. 1971. A clinical evaluation of children with psychotic parents. *The schizophrenia syndrome: an annual review* içinde. New York: Brunner/Mazel.
- Ai, A.L., Weiss, S.I., Fincham, F.D. 2014. Family factors contribute to general anxiety disorder and suicidal ideation among Latina Americans. *Womens Health Issues*; 24 (3): 345–52.

- Bandura, A. 1971. Analysis of modeling processes. *Psychological modeling* içinde. Chicago: Aldine-Atherton.
- Barbarin, O.A. 1984. *Measuring basic family processes: Validity and reliability of Family Process Scale*.
- Barbarin, O. A., ve Tirado, M. 1985. Enmeshment, family processes, and successful treatment of obesity. *Family Relations*, 34: 115-121.
- Barber, B. K. ve Buehler, C. 1996. Family cohesion and enmeshment: Different constructs, different effects. *Journal of Marriage and the Family*, 58: 433–441.
- Barber, B. K., Olsen, J. E. ve Shagle, S. C. 1994. Association between parental psychological and behavioral control and youth internalized and externalized behaviors. *Child Development*, 65: 1120-1136.
- Barnhill, L. R. 1979. Healthy family systems. *The Family Coordinator*, 28: 94-100.
- Baruch, D.W. ve Wilcox, J.A. 1944. A study of sex differences in preschool children's adjustment coexistent with interparent tensions. *Journal of Genetic Psychology*, 64: 281-303.
- Beavers, W. R., Lewis, J. M., Gossett, J. T., ve Phillips, V. A. 1975. Crucial variables in healthy family systems. *Dallas Medical Journal*, 61: 313-317.
- Beck, A. T. 1961. An inventory for measuring depression. *Archives of general psychiatry*, 4: 5461-571.
- Beck, A. T. 1967. *Depression: Clinical, experimental, and theoretical aspects*. New York, NY: Harper & Row.
- Beck, A. T. 1987. Cognitive models of depression. *Journal of Cognitive Psychotherapy: An International Quarterly*, 1: 5–37.
- Beck, A. T. 1976. *Cognitive therapy and the emotional disorders*. New York, NY: International Universities Press.
- Beck, A. T., Rush, A.J., Shaw, B.F., ve Emery, G. 1979. *Cognitive therapy of depression*. New York, NY: Guilford Press.
- Bernet, C. Z. ve Stein, M. B. 1999. Relationship of childhood ma treatment to the onset and course of major depression in adulthood. *Depression and Anxiety*, 9:169-174.
- Black, K. A. ve McCartney, K. 1997. Adolescent females' security with parents predicts the quality of peer interactions. *Social Development*, 6: 91-110.

- Bloom, B. L. 1985. A factor analysis of self-report measures of family functioning. *Family Process*, 24: 225-239.
- Bowlby, J. 1973. Separation, anxiety, and anger. *Attachment and loss*. London: Hogarth.
- Brandt, P. A. ve Weinert, C. 1981. The PRQ-A social support measure. *Nursing Research*, 30: 277-280.
- Briere, J. ve Runtz, M. 1988. Multivariate correlates of childhood psychological and physical maltreatment among university women. *Child Abuse and Neglect*, 12: 331-341.
- Briere, J. ve Runtz, M. 1990. Differential adult symptomatology associated with three types of child abuse histories. *Child Abuse and Neglect*, 14(3): 357-364.
- Briere, J. ve Scott, C. 2006. Principles of trauma therapy: A guide to symptoms, evaluations, and treatment. *Thousand Oaks*. CA: Sage.
- Brody, G. H., Arias, I. ve Fincham, F. D. 1996. Linking marital and child attributions to family processes and parent-child relationships. *Journal of Family Psychology*, 10: 408-421.
- Bryne, B.M. 2001. *Structural equation modeling with AMOS. Basic concepts, applications, and programming*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Bryne, B. M. 1998. *Structural equation modeling with LISREL, PRELIS, and SIMPLIS: Basic concepts, applications and programming*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Brown, G.W. Andrews, B. Harris, T., Adler, Z. ve Bridge, L. 1986. Social support, self-esteem and depression. *Psychological Medicine*; 16: 813-831
- Budak, S. *Psikoloji Sözlüğü*. 2005. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları: 542-596.
- Bukowski, W. M., Hoza, B. ve Boivin, M. 1993. Popularity, friendship, and emotional adjustment during early adolescence. *New directions for child development* içinde (s. 23-37). San Francisco: Jossey-Bass.
- Burke, H. M., Davis, M. C., Otte, C. ve Mohr, D. C. 2005. Depression and cortisol responses to psychological stress: A meta-analysis. *Psychoneuroendocrinology*, 30: 846-856.
- Carr, S. N. ve Francis, A. J. P. 2010. Early maladaptive schemas and personality disorder symptoms: An examination in a non-clinical sample. A preliminary investigation in a non-clinical sample. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 83: 333-349.

- Castonguay, L. ve Oltmanns, T. 2013. Depression. *Psychopathology: From science to clinical practice* içinde (s. 17-61). New York: Guilford Press.
- Cicchetti, D. ve Toth, S. L. 2000. Developmental processes in maltreated children. *Nebraska symposium on motivation: Child maltreatment* içinde (s. 85–160). Lincoln, NE: University of Nebraska Pres
- Cotterell, J. L. 1992. The relation of attachments and support to adolescent well-being and school adjustment. *Journal of Adolescent Research*, 7: 28-42.
- Craighead, W. E., Miklowitz, D. J. ve Craighead, L. W. 2008. *Psychopathology: History, diagnosis, and empirical foundations*. Hoboken, N.J: John Wiley & Sons.
- Crockenberg, S. ve Forgays, D. K. 1996. The role of emotion in children's understanding and emotional reactions to marital conflict. *Merrill-Palmer Quarterly*, 42: 22–47.
- Cukor, D. ve McGinn, L.K. 2006. History of child abuse and severity of adult depression: The mediating role of cognitive schema. *Journal of Child Sexual Abuse*, 15(3): 19-34.
- Cummings, E. M. ve Davies, P. 1994. Children and marital conflict. *The impact of family dispute and resolution*. New York-London: The Guilford Press.
- Cummings, E. M., Zahn-Waxler, C. ve Radke-Yarrow, M. 1981. Young children's responses to expressions of anger and affection by others in the family. *Child Development*, 52: 1274–1282.
- Cyranowski, J. M., Frank, E., Young, E. ve Shear, M. K. 2000. Adolescent onset of the gender difference in lifetime rates of major depression: a theoretical model. *Archives of General Psychiatry*, 57(1): 21-27.
- Daly, E. J., Trivedi, M. H., Wisniewski, S. R., Nierenberg, A. A., Gaynes, B. N., Warden, D., ...Rush, A. J. 2010. Health-related quality of life in depression: a STAR*D report. *Ann Clin Psychiatry*, 22(1): 43–55.
- Davies, P. T. ve Cummings, E. M. 1995. Children's emotions as organizers of their reactions to interadult anger: A functionalist perspective. *Developmental Psychopathology*, 31: 677–684.
- Davies P.T. ve Cummings E.M. 1994. Marital conflict and child adjustment: an emotional security hypothesis. *Psychological Bullentin*, 116: 387-411
- Davies, P.T., Myers, R.L., Cummings, E.M. ve Heindel, S.1999. Adult conflict history and childrens subsequent responses to conflict: an experimental test. *Journal of Family Psychology*, 13 (4): 610-628.

- Davila, J., Stroud, C.B. ve Starr, L. R. 2009. Depression in couples and families. *Handbook of depression* içinde (s. 467–491). New York: Guilford Press.
- Eker, D., Arkar, H., ve Yıldız, H. 2001. Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin Gözden Geçirilmiş Formunun Faktör Yapısı, Geçerlik ve Güvenirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1): 17-25
- Engel, R.A. ve DeRubeis, R.J. 1993. The role of cognition in depression. *Psychopathology and cognition* içinde (s. 83–119). San Diego, CA: Academic Press.
- Epstein, N. B., Bishop, D. S. ve Baldwin, L. M. 1982. McMaster model of family functioning: A view of the normal family. *Normal family processes* içinde (s. 115-141). New York: Guilford.
- Fainsilber Katz, L. ve Gottman, J. M. 1996. Spillover effects of marital conflict: In search of parenting and co-parenting mechanisms. *New Directions in Child Development*, 25: 57–76.
- Farrell, M. P. ve Barnes, G. M. 1993. Family systems and social support: A test of the effects of cohesion and adaptability on the functioning of parents and adolescents. *Journal of Marriage and the Family*, 55: 119-132.
- Fava, M., ve Rosenbaum, J. F. 1999. Anger attacks in patients with depression. *Journal of Clinical Psychiatry*, 60: 21–24.
- Ferster, C.B. 1965. Classification of behavioral pathology. *Research in behavior modification* içinde (s. 6–26). New York, NY: Holt, Rinehart, & Winston.
- Ferster, C. B. 1966. Animal behavior and mental illness. *Psychological Record*, 16: 345–356.
- Ferster, C. B. 1973. A functional analysis of depression. *American Psychologist*, 28: 857–870.
- Fincham, F. 1994. Understanding the association between marital conflict and child adjustment: Overview. *Journal of Family Psychology*, 8: 123–127.
- Fincham, F.D. ve Osborne, L.N. 1993. Marital conflict and children: retrospect and prospect. *Clinical Psychology Review*, 13: 75-88.
- Fosco, G.M. ve Grych, J.H. 2007. Emotional expression in the family as a context for children's appraisals on interparental conflict. *Journal of Family Psychology*, 21 (2): 248–258.

- Furman, W. ve Wehner, E. H. 1994. Romantic views: Toward a theory of adolescent romantic relationships. *Advances in adolescent development: An annual book series* içinde (s. 168-195). Thousand Oaks, CA: Sage.
- George, L.K., Blazer, D.G., Hughes, D.C. ve Fowler, N.1989. Social support and the outcome of major depression. *Br J Psychiatry*; 154: 478-485
- Gibb, B. E. 2002. Childhood maltreatment and negative cognitive styles: A quantitative and qualitative review. *Clinical Psychology Review*, 22: 223–246.
- Gibb, B.E., Alloy, L.B., Abramson, L.Y., Rose, D.T., Wayne, G., Whitehouse, P.D., ...Tierney, S. 2001. History of childhood maltreatment, negative cognitive styles, and episodes of depression in adulthood. *Cognitive Therapy and Research*, 25: 425-446.
- Gipple, D.E., Lee, S.M. ve Puig, A. 2006. Coping and dissociation among female college students: Reporting childhood abuse experiences. *Journal of College Counseling*, 9: 33–46.
- Gladding, S. T. 2011. *Family therapy: History, theory and practice*. Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education.
- Glaser, B. A., Campbell, L. F., Calhoun, G. B., Bates, J. M. ve Petrocelli, J. V. 2002. The early maladaptive schema questionnaire-short form: A construct validity study. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 35(1): 2–13.
- Goodman, S. H. ve Brand, S. R. 2009. Depression and early adverse experiences. *Handbook of depression* içinde (s. 249–274). New York: Guilford Press.
- Goodman, S.H., Barfoot, B., Frye, A.A. ve Belli, A.M. 1999. Dimensions of marital conflict and children's social problem- solving skills. *Journal of Family Psychology*, 13(1): 33-45.
- Gassner, S. ve Murray, E. J. 1969. Dominance and conflict in the interaction between parents of normal and neurotic children. *Journal of Abnormal Psychology*, 74: 33-41.
- Greenberger, E. ve Sorensen, A. B. 1974. *Toward a concept of psychosocial maturity*. *Journal of Youth and Adolescence*, 3: 329-358.
- Grych, H. J. 2002. Marital Relationships and Parenting. *Handbook of Parenting* içinde. LEA, Mahwah, New Jersey: London.
- Grych, J.H., Fincham, F.D. 2001. *Child Development and Interparental Conflict*, New York: Cambridge University Press.

- Grych, J.H. ve Fincham, F.D. 1990. Marital conflict and children's adjustment: A cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin*, 108 (2): 267-290.
- Grych, J.H. ve Fincham, F.D. 1993. Children's appraisals of marital conflict: Initial investigations of the cognitive- contextual framework. *Child Development*, 64: 215-230.
- Grych J.H., Fincham F.D., Jouriles, E.N. ve McDonald, R. 2000. Interparental conflict and child adjustment: Testing the mediational role of appraisals in the cognitive-contextual framework. *Child Development*, 71: 1648-1661.
- Grych, J. H. 1998. Childrens appraisals of interparental conflict: situational and contextual influences. *Journal of Family Psychology*, 12 (3): 437-453.
- Grych, J. H., Seid, M. ve Fincham, F. D. 1992. Assessing marital conflict from the child's perspective: the children's perception of interparental conflict scale. *Child Development*, 63: 558-572.
- Gross, J. J. 1998. The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2: 271–299.
- Gross, A. B. ve Keller, H. R. 1992. Long-term consequences of childhood physical and psychological maltreatment. *Aggressive Behavior*, 18: 171-185.
- Gross, J.J. ve Munoz, R.F. 1995. Emotion regulation and mental health. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 2: 151–164.
- Guassi Moreira J.F. ve Telzer, E.H. 2015. Changes in family cohesion and links to depression during the college transition. *J Adolesc.*, 43:72–82.
- Halvorsen, M., Wang, C. E., Richter, J., Myrland, I., Pedersen, S. K., Eisemann, M. ve Waterloo, K. 2009. *Temperament and Character Traits in Clinically Depressed and Previously Depressed Subjects*, 407(June): 394–407.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. ve Tatham, R. L. 2013. *Multivariate Data Analysis*: Pearson Education Limited.
- Hamilton, E. ve Carr, A. 2016. Systematic review of self-report family assessment measures. *Family Process*, 55,1: 16-30.
- Hammen, C. L. 2009. Children of depressed parents. *Handbook of depression* içinde (s. 275–297). New York: Guilford Press.

- Harold, G.T., Shelton, K.H., Goeke-Morey, M.C. ve Cummings, E.M. 2004. Marital conflict, child emotional security about family relationships and child adjustment. *Social Development*, 13 (3): 350–376.
- Hartup, W. W. 1989. Social relationships and their developmental significance. *American Psychologist*, 44: 120-126.
- Harris, A. E. ve Curtin, L. 2002. Parental perceptions, early maladaptive schemas, and depressive symptoms in young adults. *Cognitive Therapy and Research*, 26(3): 405-416.
- Hauser, S. T. 1991. *Adolescents and their families: Paths of ego development*. New York: Free Press.
- Henneberger A.K., Varga, S.M., Moudy, A. ve Tolan, P.H. 2016. Family functioning and high risk adolescents' aggressive behavior: examining effects by ethnicity. *J Youth Adolesc*;45 (1):145–55.
- Hisli, N. 1989. Beck depresyon envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliği ve güvenilirliği. *Ankara Üniversitesi Psikolojik Danışma Rehberlik ve Araştırma Merkezi*, 7, 23: 3-13.
- Hu, L. ve Bentler, P.M. 1999. Cut off criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1): 1-55
- Hubbard, R. M. ve Adams, C. F. 1936. Factors affecting the success of child guidance clinic treatment. *American Journal of Orthopsychiatry*, 6: 81-103.
- Hupcey J.E. 1998. Social support: Assessing conceptual coherence. *Qual Health Res*, 8:304-318.
- Jenkins, J.M. 2000. Marital conflict and children's emotions: The development of an anger organization. *Journal of Marriage and the Family*, 62(3): 723-736.
- John, O. P. ve Gross, J. J. 2004. Healthy and unhealthy emotion regulation: Personality processes, individual differences, and life span development. *Journal of Personality*, 72: 1301–1333.
- Joiner, T. E., ve Timmons, K. A. 2009. Depression in its interpersonal context. *Handbook of depression* içinde (s. 322–339). New York: Guilford Press.
- Joormann, J. ve D'Avanzato, C. 2010. Emotion regulation in depression: Examining the role of cognitive processes. *Cognition and Emotion*, 24: 913–939.

- Joormann, J. ve Gotlib, I.H. 2007. Selective attention to emotional faces following recovery from depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 116: 80–85
- Joormann, J. ve Gotlib, I.H. 2010. Emotion regulation in depression: Relation to cognitive inhibition. *Cognition and Emotion*, 24: 281–298.
- Joormann, J., Yoon, K. L., ve Zetsche, U. 2007. Cognitive inhibition in depression. *Applied and Preventive Psychology*, 12: 128–139.
- Jouriles, E. N., Bourg, W.J. ve Farris, A. M. 1991. Marital adjustment and child conduct problems: A comparison of the correlation across subsamples. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59: 354- 357.
- Kelloway, E.K. 1998. Assessing model fit Using Lisrel for structural equation Modeling: *A Researcher's guide* (3.baskı) içinde (s. 23-40). USA-Sage Publications.
- Kessler, R. C., Tat Chiu, W., Demler, O. ve Walters, E.E. 2005. Prevalence, severity, and comorbidity of 12-month DSM-IV disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Archives of General Psychiatry*, 62: 617–627.
- Kobak, R. ve Scerry, A. 1988. Attachment in late adolescence. Working models, affect regulation, and representations of self and others. *Child Development*, 59: 135-146.
- Kouneski, E. 2002. *Circumplex model and FACES: Review of literature*. Twin Cities, MN: University of Minnesota.
- Kömürcü, B. 2014. Erken dönem uyum bozucu şemalar, ebeveynlik biçimleri ve psikolojik belirtiler ile psikolojik dışlanmanın tehdit ettiği ihtiyaçlar arasındaki ilişkiler (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Krause, E. D., Mendelson, T. ve Lynch, T. R. 2003. Childhood emotional invalidation and adult psychological distress: The mediating role of emotional inhibition. *Child Abuse and Neglect*, 27: 199-213.
- Kring, A. M. ve Werner, K. H. 2004. Emotion regulation and psychopathology. *The regulation of emotion* içinde (s. 359–385). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Kuznetsova, V.B. 2015. Family factors as moderators of link between reinforcement sensitivity and child and adolescent problem behaviour. *Pers Ment Health*; 9 (1): 44–57.
- Lewin, M.R., Garcia, L.M., Limon, A.M. ve Ojeda, A. 2015. Dysfunctional Parenting and Depression: The Mediational Role of Schemas. *Journal of Experimental Psychopathology*; 6(1): 2-12.

- Lewinsohn, P.M. 1974. A behavioral approach to depression. *The psychology of depression: Contemporary theory and research* içinde (s. 157–178). Oxford, England: Wiley.
- Lewis, C.E., Siegel, J.M. ve Lewis, M.A. 1984. Feeling bad: Exploring sources of distress among pre-adolescent children. *American Journal of Public Health*, 74 (2): 117-122.
- Lin, X., Heath, M.A., Chi, P., Xu, S. ve Fang, X. 20016. Multiple levels of family factors and oppositional defiant disorder symptoms among chinese children. **Farn Process**.
- Liu, R.T., Hernandez, E.M., Trout, Z.M., Kleiman, E.M. ve Bozzay, M.L. 2017 Depression, social support, and long-term risk for coronary heart disease in a 13-year longitudinal epidemiological study. *Psychiatry Res.*; 251: 36–40.
- Lu, Y., Tang, C., Liow, C.S., Ng, W.W., Ho, C.S. ve Ho, R.C. 2014. A regression analysis of maladaptive rumination, illness perception and negative emotional outcomes in Asian patients suffering from depressive disorder. *Asian J Psychiatr*, 2: 69–76.
- Lumley, M.N. ve Harkness, K.L. 2007. Specificity in the relations among childhood adversity, early maladaptive schemas, and symptom profiles in adolescent depression. *Cognitive Therapy and Research*, 31: 639-657.
- Maccoby, E. ve Martin, J. 1983. Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. *Handbook of child psychology* içinde (s.1-101). NewYork:Wiley.
- Mackey, R. A., Diemer, M. A., ve O'Brien, B. A. (2000). Conflict-management styles of spouses in lasting marriages. *Psychotherapy*, 37(2): 134-148.
- Marcus, R.F. ve Betzer, P.D.S. 1996. Attachment and antisocial behavior in early adolescence. *Journal of Early Adolescence*, 16: 229-249.
- Masten, A.S., Roisman, G.I., Long, J.D., Burt, K.B., Obradović, J., Riley, J.R....Tellegen, A. 2005. Developmental cascades: Linking academic achievement and externalizing and internalizing symptoms over 20 years. *Developmental Psychology*, 41 (5): 733–746.
- Mathews, A. ve MacLeod, C. 2005. Cognitive vulnerability to emotional disorders. *Annual Review of Clinical Psychology*, 1: 167–195.
- Mazure, C. M. 1998. Life stressors as risk factors in depression. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 5: 291–313.
- McGinn, L. K., Cukor, D. ve Sanderson, W. C. 2005. The relationship between parenting style, cognitive style, anxiety and depression: Does increased early adversity influence symptom severity through the mediating role of cognitive style? *Cognitive Therapy and Research*, 29: 219-242.

- Mechanic, D. ve Hansell, S. 1989. Divorce, family conflict and adolescents' well-being. *Journal of Health and Social Behavior*, 30: 105-116.
- Messman-Moore T.L. ve Coates, A.A. 2007. The Impact of Childhood Psychological Abuse on Adult Interpersonal Conflict. *Journal of Emotional Abuse*, 7(2): 75-92.
- Mintz, J., Mintz, L.I., Arruda, M. J. ve Hwang, S. S. 1992. Treatments of depression and the functional capacity to work. *Archives of General Psychiatry*, 49: 761–768.
- Monroe, S. M., Harkness, K., Simons, A. D. ve Thase, M. E. 2001. Life stress and the symptoms of major depression. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 189: 168–175.
- Monroe, S.M., Slavich, G. M. ve Georgiades, K. 2009. The social environment and life stress in depression. *Handbook of depression* içinde (s. 340–360). New York: Guilford Press.
- Moos, R. 1974. *The social climate scales: An overview*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Moos, R. H. ve Moos, B. S. 1976. A typology of family social environments. *Family Process*, 15: 357-371.
- Mullen, P.E., Martin, J.L., Anderson, J.C., Romans, S.E. ve Herbison, G.P. 1996. The long-term impact of the physical, emotional, and sexual abuse of children: a community study. *Child Abuse Neglect*, 20(1): 7-21
- Olson, D. H. 2011. FACES IV and the circumplex model: Validation study. *Journal of Marital and Family Therapy*, 7(1): 64-80.
- Olson D. H. ve Gorall D. M. 2006. FACES IV and the circumplex model. <http://www.facesiv.com>.
- Olson, D.H. ve Gorall, D. M. 2003. Circumplex model of marital and family systems. *Normal family processes: Growing diversity and complexity* içinde (s. 514-548). New York, NY: Guilford Press.
- Olson, D. H. 2000. Circumplex model of marital and family systems. *Journal of Family Therapy*, 22 (2): 144-167.
- Olson, D. H., Russell, C. S. ve Sprenkle, D. H. 1983. Circumplex model of marital and family systems: VI. Theoretical update. *Family Process*, 22: 69-83.
- Oppenheim, D. 2012. Emotional Availability: Research Advances and Theoretical Questions. *Development and Psychopathology*, 24: 131-136.

- Owens, M J. ve Nemeroff, C.B. 1994. Role of serotonin in the pathophysiology of depression: Focus on the serotonin transporter. *Clinical Chemistry*, 40: 288–295.
- Özgüç, S. ve Tanrıverdi, D. 2017. Relations between depression level and conflict resolution styles, marital adjustments of patients with major depression and their spouses. *Archives of Psychiatric Nursing*.
- Özen, A. 2006. Value similarities of wives and husbands and conflict resolution styles of spouses as predictors of marital adjustment. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. ODTÜ, Ankara.
- Peksaygılı, M. 2005. Annelerin ve Çocukların Eşler Arasındaki Çatışmayı Algılamaları ile Çocukların Uyum Davranışları Arasındaki İlişkiler. Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Peksaygılı, M. ve Güre, A. 2008. Eşler Arasındaki Çatışma ile Erken Ergenlik Dönemindeki Çocukların Uyum Davranışları: Algılanan Çatışmanın Aracı ve Düzenleyici Rolü, *Türk Psikoloji Dergisi*, 23 (61): 43-58.
- Peterson, C., Maier, S.F. ve Seligman, M.E.P. 1993. *Learned helplessness: A theory for the age of personal control*. New York, NY: Oxford University Press.
- Pratt, D. M. ve Hansen, J. C. 1987. A test of the curvilinear hypothesis with faces II and III. *Journal of Marital and Family Therapy*, 13: 387-392.
- Price, J. 2000. Subordination, self-esteem, and depression. *Subordination and defeat: An evolutionary approach to mood disorders and their therapy* içinde (s. 165-177). Mahwah, NJ, US: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Przybla-Basista, H. 2016. Interparental conflict and child adjustment: main concepts and research findings. *Polish Journal of Applied Psychology*, 14 (1): 67–84
- Porter, R. ve Gallagher, P. 2006. Abnormalities of the HPA axis in affective disorders: Clinical subtypes and potential treatments. *Acta Neuropsychiatrica*, 18: 193–209.
- Porter, B. ve O'Leary, K. D. 1980. Marital discord and childhood behavior problems. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 8: 287-295.
- Racagni, G. ve Brunella N. 1994. Physiology to functionality: the brain and neurotransmitter activity. *Int Clin Psychopharmacol*, 14(1): 3-7.
- Renner, F., Lobbestael, J., Peeters, F., Arntz, A. ve Huibers, M. (2012). Early maladaptive schemas in depressed patients: Stability and relation with depressive symptoms over the course of treatment. *Journal of Affective Disorders*, 136(3): 581–590.

- Reis, H. T. ve Shaver, P. 1988. Intimacy as an interpersonal process. *Handbook of personal relationships* içinde (s. 367-389). New York: John Wiley and Sons.
- Rice, K.G. 1990. Attachment in adolescence: A narrative and meta-analytic review. *Journal of Youth and Adolescence*, 19: 511-538.
- Riso, L. P., Du Toit, P. L., Blandino, J. A., Penna, S., Dacey, S., Duin, J. S., ... Ulmer, C. S. 2003. Cognitive Aspects of Chronic Depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 112(1): 72-80.
- Rollins, B. C., ve Thomas, D. L. 1979. Parental support, power, and control techniques in the socialization of children. *Contemporary theories about the family* içinde (s. 317-364). New York: Free Press.
- Rossmann, B. B. R. ve Rosenberg, M. S. 1992. Family stress and functioning in children: The moderating effects of children's beliefs about their control over parental conflict. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 33: 699-715.
- Rudolph, K. D. 2002. Gender differences in emotional responses to interpersonal stress during adolescence. *Journal of Adolescent Health*, 30(4): 3-13.
- Rutter, M. (1970). Sex differences in response to family stress. *The child in his family* içinde (s. 165- 196). New York: Wiley.
- Shanahan, L., McHale, S. M., Crouter, A. C. ve Osgood, D. W. 2007. Warmth with mothers and fathers from middle childhood to late adolescence: within- and between-families comparisons. *Developmental Psychology*, 43(3): 551.
- Santesteban-Echarri, O, MacQueen, G., Goldstein, B.I. Wang, J.L., Kennedy, S.H., Bray,S. Addington, J. 2018. Family functioning in youth at-risk for serious mental illness. *Comprehensive Psychiatry*. Ycomp .
- Sarason, I.G., Levine, H.M., Basham, R. B., ve Sarason, B. R. 1983. Assessing social support: The Social Support Questionnaire. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44: 127-139.
- Sarason, I.G., Sarason, B.R., Potter, E.H. ve Antoni, M.H. 1985. Life events, social support, and illness. *Psychosomatic Medicine*, 47: 156-163.
- Schaefer, C., Coyne, J.C. ve Lazarus, R.S. 1981. The health-related functions of social support. *J Behav Med*, 4(4): 381-406
- Schraedley, P. K., Gotlib, I. H. ve Hayward, C. 1999. Gender differences in correlates of depressive symptoms in adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 25(2): 98-108.

- Seligman, M.E.P. 1975. *Helplessness: On depression, development, and death*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Shah, R. ve Waller, G. 2000. Parental style and vulnerability to depression: The role of core beliefs. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 188: 19-25.
- Sheidow, A.J, Henry, D.B., Tolan, P.H. ve Strachan, M.K. 2014. The role of stress exposure and family functioning in internalizing outcomes of urban families. *J Child Fam Stud*; 23: 1351– 65.
- Skinner, B. F. 1953. *Science and human behavior*. New York, NY: Macmillan.
- Skinner, H. A., Steinhauer, P. D. ve Santa-Barbara, J. 1983. The family assessment measure. *Canadian Journal of Community Mental Health*, 2: 91-105.
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A. ve Çakır, Z. 2009. Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1): 75-84
- Spertus, I.L., Yehuda, R., Wong, C.M., Halligan, S. ve Seremetis, S.V. 2003. Childhood emotional abuse and neglect as predictors of psychological and physical symptoms in women presenting to a primary care practice. *Child Abuse Negl.* 27(11): 1247-58
- Sroufe, L. A. ve Waters, E. 1977. Attachment as an organizational construct. *Child Development*, 48: 1184-1199.
- Stahl, S.M. 1998. Basic psychopharmacology of antidepressant, part 1: Antidepressants have seven distinct mechanism of action. *J Clin Psychiatry*, 59(4): 5- 14.
- Stein, A H. ve Friedrich, L.K. 1975. Impact of television on children and youth. *Review of child development research* içinde. Chicago: University of Chicago Press
- Stein, D., Williamson, D.E., Birmaher, B., Brent, D.A., Kaufman, J., ...Dahl, RE. 2000. Parent-child bonding and family functioning in depressed children and children at high risk and low risk for future depression. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry*; 39:1387–95.
- Steinberg, L. 1990. Autonomy, conflict, and harmony in family relationships. *The Threshold* içinde (s. 255-277). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Stewart, W. F., Ricci, J. A., Chee, E., Hahn, S. R. ve Morganstein, D. 2003. Cost of lost productive work time among US workers with depression. *JAMA*, 289: 3135–3144.
- Stopa, L., Thorne, P., Waters, A. ve Preston, J. 2001. Are the short and long forms of Young Schema Questionnaire comparable and how well does each version predict

- psychopathology scores? *Journal of Cognitive Psychotherapy: An International Quarterly*, 15(3): 253–272.
- Sullivan, H. S. 1953. *The interpersonal theory of psychiatry*. New York: W. W. Norton.
- Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S. 2001. *Using Multivariate Statistics*. Needham Heights, MA: Allyn& Bascon
- Tsai, K. M., Telzer, E. H. ve Fuligni, A. J. 2013. Continuity and discontinuity in perceptions of family relationships from adolescence to young adulthood. *Child Development*, 84(2): 471-484.
- Taylor S. 2011. **Social support: a review**. New York: Oxford University Press
- T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. 2010. *Türkiye’de Aile Değerleri Araştırması* (ISBN: 978-975-19-4872-4). Ankara: Manas Medya Planlama Reklam Hizmetleri SAN. Tic. Ltd. Şti.
- Telzer, E. H. ve Fuligni, A. J. 2013. Positive daily family interactions eliminate gender differences in internalizing symptoms during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 42(10): 1498-1511.
- Tennant, C. 2002. Life events, stress and depression: A review of recent findings. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 36: 173–182.
- Thompson, A.E. ve Kaplan, C.A. 1996. Childhood emotional abuse. *British Journal of Psychiatry*, 168: 143-148.
- Towle, C. 1931. The evaluation and management of marital status in foster homes. *American Journal of Orthopsychiatry*, 1: 271-284.
- Türkdoğan, T., Duru, E. ve Balkıs, M. 2018. Turkish Adaptation of the Family Adaptability and Cohesion Scale IV. *International Journal of Assessment Tools in Education*, 5(4): 631-644
- Uchino, B.N. 2006. Social support and health: a review of physiological processes potentially underlying links to disease outcomes. *J Behav Med*, 29(4): 377–387.
- Ulu, İ. P. ve Fıfıloğlu, H. 2004. Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği’nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 7 (15): 61-75
- Varia, R. ve Abidin, R. R. 1999. The minimizing style: Perceptions of psychological abuse and quality of past and current relationships. *Child Abuse and Neglect*, 23(11): 1041-1055.

- Wang, J. ve Zhao, X. 2012. Family functioning and social support for older patients with depression in an urban area of Shanghai, China. *Arch Gerontol Geriatr*, 55(3): 574–579.
- Wegener, I., Alfter, S., Geiser, F., Liedtke, R. ve Conrad, R. 2013. Schema change without schema therapy: the role of early maladaptive schemata for a successful treatment of major depression. *Psychiatry*, 76(1): 1–17.
- Welburn, K., Coristine, M., Dagg, P., Pontefract, A. ve Jordan, S. 2002. The schema questionnaire - Short form: Factor analysis and relationship between schemas and symptoms. *Cognitive Therapy and Research*, 26(4): 519–530.
- Wilcox, B. L. 1981. Social support, life stress, and psychological adjustment: A test of the buffering hypothesis. *American Journal of Community Psychology*, 9: 371-386.
- Vincent, J. P., Friedman, L. C., Nugent, J. ve Messerly, L. 1979. Demand characteristics in observations of marital interaction. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47: 557-566.
- Winemiller, D.R., Mitchell, M.E., Sutliff, J. ve Cline, D.J. 1993. Measurement strategies in social support: A descriptive review of the literature. *J Clin Psychol*, 49: 638-648.
- World Health Organization. 2018. Depression. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression>
- Wright M. O., Crawford E. ve Del Castillo D. 2009. Childhood emotional maltreatment and later psychological distress among college students: The mediating role of maladaptive schemas. *Child Abuse & Neglect*, 33 (1): 59-68.
- Yahav, R. 2002. External and internal symptoms in children and characteristics of the family system: A comparison of the linear and circumplex models. *Am J Fam Ther* .;30:39–56.
- Young, J. E. 1990. *Cognitive therapy for personality disorders*. Sarasota, FL. Professional Resource Press.
- Young, J. 1991. *Early maladaptive schemas*. Unpublished manuscript.
- Young, J. E. 1999. *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach*. Sarasota, FL. Professional Resource Press.
- Young, J. E., Klosko, J. S. ve Weishaar, M. E. 2003. *Schema therapy: A practitioner's guide*. New York. The Guilford Press.

Zeanah, C. H. ve Doyle-Zeanah, P. 2009. The scope of infant mental health. *Handbook of infant mental health* (3. Baskı) içinde, (s. 5–21). New York: Guilford Press.

Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S.G. ve Farley, G.K. 1988. The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of personality assessment*, 52(1): 30-41.